

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**DOKTORA
TEZİ**

**KURUMSAL YÖNETİM BANKA
PERFORMANSI ETKİ ANALİZİ:
TANZANYA VE KENYA ÖRNEKLERİ**

NAHİFA SAİD SOUD

**İŞLETME ANABİLİM DALI
MUHASEBE VE FİNANSMAN BİLİM DALI**

MAYIS 2022

**KURUMSAL YÖNETİM BANKA PERFORMANSI ETKİ ANALİZİ:
TANZANYA VE KENYA ÖRNEKLERİ**

Nahifa Said SOUD

**DOKTORA TEZİ
İŞLETME ANABİLİM DALI
MUHASEBE VE FİNANSMAN BİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

MAYIS 2022

ETİK BEYAN

Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Nahifa Said SOUD

27.05.2022

KURUMSAL YÖNETİM BANKA PERFORMANSI ETKİ ANALİZİ: TANZANYA VE KENYA ÖRNEKLERİ

(Doktora Tezi)

Nahifa Said SOUD

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Mayıs 2022

ÖZET

Bu araştırma, kurumsal yönetim mekanizmalarının Kenya ve Tanzanya ticari bankalarının banka performansı üzerindeki etkisini incelemektedir. Bu araştırmanın amacını incelemek için ampirik araştırma yapılmıştır. Bu çalışmanın verileri her bankanın yıllık faaliyet raporlarından toplanmıştır. Analizde kullanılan örneklem 2010-2019 dönemini kapsayan yirmi yedi ticari bankadır. Kurumsal yönetim değişkenleri, yönetim kurulu büyüklüğü, İcra Direktörlerinin Sayısı (NEDs), komite sayısı (NC), yönetim kurulu toplantılarının sayısı (NBM) ve denetim komitelerinin büyüklüğü (SAC) ile temsil edilirken, performans ROA ve ROE kullanılarak ölçülmüştür. Ayrıca bu araştırma, Veri Zarflama Analizi (DEA) kullanarak teknik verimlilik puanı (ES) kullanan bankaların verimliliğini incelemiştir. Toplanan veriler, önerilen hipotezleri test etmek için STATAMP13 kullanılarak analiz edildi. Elde edilen verilerin analizinde genelleştirilmiş en küçük kareler GLS ve genelleştirilmiş momentler yöntemi GMM kullanılmıştır. Sonuç, Kenya ticari bankaları için BS'nin hem ROA hem de ROE için istatistiksel olarak anlamlı olduğunu gösterirken, NBM, banka büyüklüğü ve kaldıraç ROE için anlamlıdır. Ayrıca, NED'ler ve kaldıraç ES için istatistiksel olarak anlamlıdır. Öte yandan, Tanzanya ticari bankaları: BS , NEDs, SRC, SCRC ROA için anlamlıyken NC hem ROA hem de ROE için anlamlıdır, banka büyüklüğü ve kaldıraç ise hem ROA, ROE ve ES için istatistiksel olarak anlamlıdır. Sonuç, NEDs, NC, SRC, NBM'nin araştırma hipotezine uygun olduğunu göstermektedir.

Bilim Kodu : 112208
Anahtar Kelimeler : Kurumsal yönetim, genelleştirilmiş en küçük kareler, genelleştirilmiş momentler yöntemi, veri zarflama analizi, Kenya, Tanzanya.
Sayfa Adedi : 120
Tez Danışmanı : Prof. Dr. Nevzat AYPEK

IMPACT OF A CORPORATE GOVERNANCE MECHANISMS ON BANKS
PERFORMANCE: THE CASE FROM TANZANIA AND KENYA

(Ph. D. Thesis)

Nahifa Said SOUD

GAZI UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES

May 2022

ABSTRACT

This research examines the effect of corporate governance mechanisms on bank performance of Kenya and Tanzania commercial banks. For examining the aim of this research the empirical research was conducted. The data of this study was collected from the annual reports of each bank. The sample used in the analysis was twenty seven commercial banks covering the period 2010-2019. Corporate governance variables are represented by board size, NEDs, number of committees, number of board meetings, the size of audit committee, the size of remuneration committee and size of credit risk committee while performance was measured using ROA and ROE. Also, this research examined the efficiency of the banks using efficiency score (ES) by using Data envelopment analysis (DEA). The collected data was analyzed using STATAMP13 to test the suggested hypotheses. The generalized least square GLS and generalized method of moments MM were used to analyze the obtained data. The result revealed that BS are significant to both ROA and ROE, NBM, bank size and leverage are significant to ROE and NEDs and leverage are also significant to ES for Kenya commercial banks. On the other hand, Tanzania commercial banks: BS, NEDs, SRC, SCRC, are significant to ROA while NC is significant to both ROA and ROE while bank size and leverage are significant to both ROA, ROE and ES. The result shows that NEDs, NC, SRC, NBM are complied with the research hypothesis.

Science Code : 112208
Key Words : Corporate governance, generalized method of moment, generalized least square, data envelopment analysis, Kenya, Tanzania
Page Number : 120
Supervisor : Prof. Dr. Nevzat AYPEK

TEŞEKKÜR

Öncelikle, her zaman akademik ve akademik olmayan başarılarımın özü olan Yüce Allah'a sunduğu lütuflar ve rehberlik için teşekkür etmek istiyorum.

Tez danışmanım Prof. Dr. Nevzat AYPEK'e, doktora programımı ve araştırmalarımı sürekli sabrı, motivasyonu, coşkusu ile desteklediği için ve bu çalışmayı mümkün kılan engin bilgisi için teşekkür ederim. Onun rehberliğinin ve tavsiyelerinin, tezimi yazmamın her aşamasında beni ileri taşıdığını söylemeliyim. Ayrıca, hem TİK komite üyelerime Prof. Dr. Ahmet AKSOY ve Prof. Dr. Nildağ BAŞAK'a, hem de diğer tezi jüri komitesi Prof. Dr. Cihan TANRIÖVEN ve Prof.Dr. Güray KÜÇÜKKOCAOĞLU'na zamanları ve aşırı sabrı ile güzel yorum ve önerileri için teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Akademik sorunlarımda beni destekleyen ve cesaretlendiren, veri toplama ve tercüme konusunda bana yardımcı olan eşim Abdulhalim'e de ayrıca teşekkür ederim.

Son olarak, çeviride bana yardımcı olan Büşra GÜLŞAH'ın desteği olmasaydı bu çalışmayı tamamlayamazdım, onsuz benim için daha zorlu bir süreç olabilirdi, kendisine teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
ÇİZELGELERİN LİSTESİ.....	xi
ŞEKİLLERİN LİSTESİ.....	xiv
KISALTMALAR.....	xv
1. GİRİŞ.....	1
2. LİTERATÜR TARAMASI	25
2.1. Teorik İncelemesi.....	25
2.1.1. Vekalet Teorisi	25
2.1.2. Yönetim Teorisi	26
2.1.3. Paydaş Teorisi	27
2.2. Performans ve Ölçüm.....	28
2.2.1. Performansın Finansal Ölçümü.....	29
2.2.2. Performansın Ekonomik Ölçümü.....	30
2.3. Ampirik Literatür	31
2.4. Performans Ölçüm Değişkenleri	35
2.4.1. Kârlılık	37
2.4.1.1. Aktif karlılığı (ROA)	38
2.4.1.2. Özkaynak kârlılığı (ROE)	38
2.5. Veri Zarflama Analizi (DEA)	40
2.6. Kurumsal Yönetim Değişkenleri.....	40
2.6.1. Yönetim Kurulu Büyüklüğü.....	41

	Sayfa
2.6.2. Bağımsız Yönetim Kurulu Üyeleri (NED)	41
2.6.3. Yönetim Kurulu Komiteleri	42
2.6.4. Kurul Toplantıları.....	43
2.6.5. Denetim Komitesi	43
2.7. Kontrol Değişkenleri	44
2.7.1. Banka Büyüklüğü.....	44
2.7.1. Kaldıraç	45
2.8. Kavramsal Çerçeve ve Hipotez Gelişimi	45
3. METODOLOJİ	51
3.1. Araştırma Tasarımı.....	51
3.2. Örneklem ve Örneklem Tekniği.....	52
3.3. Veri Toplama	53
3.4. Model Şartnamesi.....	53
3.5. Model Geliştirme	54
3.6. Deneysel Model	54
3.7. Tanımlayıcı İstatistikler (Descriptive Statistics)	55
3.8. Teşhis Testleri	56
3.8.1. Birim Kök Testi	56
3.8.2. Bağımsızlık Testi	56
3.8.3. Çoklu Bağlantı Testi (Multicollinearity Test).....	57
3.8.4. Değişen Varyans Testi	57
4. VERİ ANALİZİ	59
4.1. Tanımlayıcı İstatistikler	59
4.2. Panel Birim Kök Testi Özeti	62
4.3. Korelasyon Testi	62

Sayfa

4.4. ROA ve ROE'nin Bağımlı Değişken Olarak Kullanılmasının Banka Performansına Kurumsal Yönetim Mekanizmasının Etkisi Hakkında Bulgular	64
4.5. Spesifikasyon Testi Sonuçları	67
4.6. Bankaların Verimliliğinin Ölçülmesi	69
4.7. Verimliliğin Puanı (ES) Bağımlı Değişken Olarak Kullanılmasının Banka Etkinliğine Kurumsal Yönetim Mekanizmasının Etkisine Yönelik Bulgular	72
4.7.1. Spesifikasyon Testi Sonuçları	73
4.8. Tanzanya ve Kenya İçin GMM Karşılaştırması.....	78
4.9. Sonuçların Açıklanması	80
4.10. Tanzanya ve Kenya Arasında Kontrol Değişken Sonuçlarının Karşılaştırılması.....	81
4.10.1. Toplam Varlık (Banka Büyüklüğü)	81
4.10.2. Kaldıraç	82
4.11. Tanzanya ve Kenya Arasında Sonuçlarının Karşılaştırılması.....	83
4.11.1. Yönetim Kurulunun Büyüklüğü.....	83
4.11.2. NEDs (Non-Executive Directors)	84
4.11.3. Yönetim Kurulu Toplantı Sayısı (NBM)	85
4.11.4. Komite Sayısı (NC).....	85
4.11.5. Denetim Komitesi Üyeleri (SAC).....	86
4.11.6. Ücretlendirme Komitesindeki Üye Sayısı (SRC)	87
4.11.7. Kredi Risk Komitesi Üye Sayısı (SCRC)	87
4.12. Regresyon Sonucu Ve GMM Analizi Karşılaştırma.....	88
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	95
5.1. Özet	95
5.2. Sonuçlar.....	95
5.3. Öneriler	98
5.4. Daha Fazla Araştırma İçin Tavsiye	99

	Sayfa
5.5. Çalışmanın Literatüre Katkısı	100
KAYNAKLAR	103
ÖZGEÇMİŞ	119

ÇİZELGELERİN LİSTESİ

Çizelge	Sayfa
Çizelge 1.1. Aktiflerine göre 2020 yılında en büyük beş banka	3
Çizelge 1.2. İlk on ülkenin kar değişimi 2021	3
Çizelge 1.3. İlk on Dünya bankaları 2018-2021	4
Çizelge 1.4. 2019'a kıyasla banka oranları	4
Çizelge 1.5. Bölgelere göre sermaye getirisi	4
Çizelge 1.6. Tanzania bankaları	5
Çizelge 1.7. Şubelerin coğrafi dağılımı	6
Çizelge 1.8. Tanzania'nın en büyük on bankasının pazar payı	7
Çizelge 1.9. Yerli ve yabancı bankacılık kuruluşlarının pazar payı	7
Çizelge 1.10. Tanzania Bankasının 2016'dan 2020'ye toplam varlığı	7
Çizelge 1.11. Ticari bankaların mülkiyeti ve varlık tabanı (Ksh. M)	13
Çizelge 1.12. Toplam aktifler (yıllık büyüme)	14
Çizelge 3.1. Katma değer yaklaşımı-girdiler ve çıktılar	54
Çizelge 4.1. Bağımlı, bağımsız ve kontrol değişkenlerin kısaltması	60
Çizelge 4.2. Tanzania Ticari Bankaları için ortalama, medyan, standart sapma değerleri	61
Çizelge 4.3. Kenya Ticari Bankaları için ortalama, medyan, standart sapma değerleri .	61
Çizelge 4.4. Birim kök testi	62
Çizelge 4.5. Kenya için bağımsız değişken olarak ROA olduğunda korelasyon matrisi	63
Çizelge 4.6. Kenya için bağımsız değişken olarak ROE olduğunda korelasyon matrisi	63
Çizelge 4.7. Kenya için bağımsız değişken olarak SE olduğunda korelasyon matrisi ...	63
Çizelge 4.8. Tanzania için bağımsız değişken olarak ROA olduğunda korelasyon matrisi	64
Çizelge 4.9. Tanzania için bağımsız değişken olarak ROE olduğunda korelasyon matrisi	64

Çizelge	Sayfa
Çizelge 4.10. Tanzanya için bağımsız değişken olarak ES olduğunda korelasyon matrisi	64
Çizelge 4.11. Panel model testi.....	66
Çizelge 4.12. Model (1) ve bağımlı değişken olarak ROA kullanılarak sıradan en küçük kareler, sabit etki modeli ve rastgele etki modelinin sonuçları	66
Çizelge 4.13. Model (1) ve bağımlı değişken olarak roe kullanılarak sıradan en küçük kareler, sabit etki modeli ve rastgele etki modelinin sonuçları	67
Çizelge 4.14. VIF testi	68
Çizelge 4.15. Pesaran kesitsel bağımsızlık testi.....	68
Çizelge 4.16. Seri korelasyon ve değişen varyans testi	68
Çizelge 4.17. Tanzanya için karar alma birimleri (bankalar) ve kodları	69
Çizelge 4.18. Kenya için karar alma birimleri (bankalar) ve kodları	69
Çizelge 4.19. Tanzanya’da bankalar için karar verme birimlerinin verimlilik puanı	71
Çizelge 4.20. Kenya’da bankalar için karar alma birimlerinin verimlilik puanı	72
Çizelge 4.21. Panel modeli testi.....	73
Çizelge 4.22. Sıradan en küçük kareler, sabit etki modeli ve rastgele etki modellerinde bağımlı değişken olarak teknik verimlilik olarak bilinen SE'nin sonuçları	73
Çizelge 4.23. VIF testi	74
Çizelge 4.24. Seri korelasyon ve değişen varyans testi	74
Çizelge 4.25. Kenya için sıradan sabit etki, rastgele etki ve GLS sonucu.....	75
Çizelge 4.26. Tanzanya için sıradan sıradan sabit etki, rastgele etki, OLS ve GLS sonucu.....	76
Çizelge 4.27. GMM ve GLS Kenya sonuçları.....	77
Çizelge 4.28. GMM ve GLS Tanzanya sonuçları.....	78
Çizelge 4.29. Tanzanya ve Kenya için GMM karşılaştırması	80
Çizelge 4.30. Genelleştirilmiş en küçük kare sonucu	81
Çizelge 4.31. Katsayıların karşılaştırılması GMM	89
Çizelge 4.32. Katsayıların karşılaştırılması GLS.....	90

Çizelge	Sayfa
Çizelge 5.1. Sonucun özeti GLS	98
Çizelge 5.2. Sonucun özeti GMM.....	98

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

Şekil	Sayfa
Şekil 1.1. Karlılık.....	8
Şekil 1.2. Brüt krediler ve avanslar ve müşteri mevduatı	9
Şekil 1.3. Brüt krediler ve avanslar ve brüt takipteki alacaklar	9
Şekil 1.4. GSYİH ve brüt krediler ve avanslar endeksi	10
Şekil 1.5. Faiz oranı	11
Şekil 1.6. Ticari bankaların mülkiyet ve aktif tabanı 2018.....	13
Şekil 1.7. Toplam aktifler (yıllık büyüme)	13
Şekil 1.8. Bankacılık sektörünün toplam mevduatı - KES milyar	14
Şekil 1.9. Karlılık.....	15
Şekil 1.10. Brüt kredi ve avanslar ve müşteri mevduatı	15
Şekil 1.11. Brüt kredi ve avanslar ve brüt takipteki alacaklar	16
Şekil 1.12. GSYİH ve brüt krediler ve avanslar endeksi	17
Şekil 1.13. Faiz oranı	17
Şekil 2.1. Kavramsal çerçeve.....	46

KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar

Açıklamalar

BS	Board Size
DEA	Data Envelopment Analysis
ES	Efficiency Score
GMM	Generalized Method of Moment
LV	Leverage
NBM	Number of Board Meetings
NC	Number of Committees
NEDs	Non-Executive Directors
ROA	Return on Asset
ROE	Return on Equity
SAC	Size of Audit Committee
SCRC	Size of Credit Risk Committee
SRC	Size of Remuneration Committee
TA	Total Asset

1. GİRİŞ

Kurumsal yönetim kavramı birçok yazar tarafından kullanılmasına rağmen, evrensel olarak kabul edilmiş bir kurumsal yönetim tanımı yoktur (Rezaee, 2009). Kurumsal yönetim 1990'larda batı ekonomilerinin yönetim, denetim ve finansal piyasa çalışanlarının suistimallerini kolaylaştıran Enron, WorldCom, Paramalat gibi bir dizi skandal yaşandıktan sonra daha çok dikkat çekmeye başlamıştır. Bu skandallar, kurumsal yönetimin vatandaşların kurumlarına duydukları güven ve inancının azaltmış ve güçlü mekanizmalar kurmalarına neden olmuştur.

Berle ve Means (1932) tarafından kurumsal yönetim alanında sahipliğin ve kontrolün ayrılması olarak ifade edilen “temel değişkenin” yöneticiler arasında “acenta” ve “acentalık ilişkisi” yaratacağı vurgulanmaktadır. Diacon ve O'sullivan(1995)'e göre, 1990'larda beklenmeyen birkaç başarısızlık kurumsal yönetim sisteminin daha önemli hale getirmiştir. Şirketlerin dış finansman elde etme ve yönetme şeklindeki şüphelerinden kaçınmaları için dürüst olmaları gerekmektedir. Bu sonuç, ciddi bir şekilde işlem yapan işletmelerin, kurumsal yönetim prosedürlerini ele almak ve açıklamak için yıllık veya diğer önemli raporların bir kısmını tahsis etmek zorunda kalmasına neden olmuştur.

Bununla birlikte, bankaların kurumsal yönetimi diğer sektörlerden daha önemli görünmektedir. Çünkü bankacılık sektörü, ekonomilerde özellikle de gelişmekte olan ülkelerde, kritik finansal aracı rolü üstlenmektedir.

Bankaların zayıf kurumsal yönetimi, bir bankanın aktiflerini ve borçlarını doğru bir şekilde yönetebilme kabiliyetinde kendi güvencesini yitirmesine neden olabilir; bu da bir likidite krizine yol açarak sonrasında bir ülke ve topluma büyük bir sistemik risk yaratacak ekonomik krize neden olabilir (Cebenoyan, 2001).

Dolayısıyla, bu çalışma, kurumsal yönetim mekanizmasının bankaların Tanzanya ve Kenya'daki bankaların performansları üzerindeki etkisini inceleyerek, bankacılık sektöründe kurumsal yönetimin önemini ortaya koymaktadır. Ayrıca, çalışma kurumsal yönetimin bankacılık etkinliği üzerindeki etkisini de incelemektedir.

Bu dünyada, yöneticilerin çok çalıştıklarına, yatırımcılar için mümkün olan en iyi getiriye sağlamak için tüm yeteneklerini ve becerilerini ortaya koyduklarına inanılıyor, ancak gerçekler çok farklı. Diacon ve O'sullivan (1995)'e göre, 1990'larda beklenmeyen birkaç başarısızlık kurumsal yönetim sisteminin daha önemli hale getirdi. Şirketlerin dış finansmanı yönetme ve temin etme şekillerinde şüpheye düşmemeleri için dürüstlük kanıtına ihtiyaç vardır.

Bu sonuç, ciddi bir şekilde listelenen herhangi bir şirketin, kurumsal yönetim prosedürlerini ele almak ve açıklamak için yıllık veya diğer önemli raporların bir kısmını tahsis etmek zorunda kalmasına neden olmuştur. Bununla birlikte, bankaların kurumsal yönetimi diğer sektörlerden daha önemli görülmektedir, çünkü bankacılık sektörü, ekonomilerde özellikle de gelişmekte olan ülkelerde, kritik finansal aracı rolü üstlenmektedir. Dolayısıyla, bu çalışma, kurumsal yönetim mekanizmasının bankanın Tanzanya ve Kenya'daki performansı üzerindeki etkisini inceleyerek, kurumsal yönetimin bankacılık sektöründeki etkisini incelemenin büyük önem kazandığını göstermiştir. Öte yandan, çalışma, kurumsal yönetimin bankacılık etkinliği üzerindeki etkisini incelemeye de meyillidir.

Global Bankacılık Sektörü

2019'un başında dünya bankacılık sektörü, zayıf reel ekonomik büyüme, değişken finansal piyasalar ve daha sıkı finansal denetim dahil olmak üzere daha belirsiz bir ortamla karşı karşıya kalmıştır. Arka planda bunlar olurken, büyük ekonomilerin bankacılık sektörleri gelişme göstermeye devam etmiştir. Çin'in bankacılık sektörü, sağlam risk kontrolü, daha keskin rekabet avantajı, daha iyi kredi yapısı, reel ekonomiye daha güçlü hizmet etme yeteneği ve genel kalite ile işletme karlılığı istikrarlı bir şekilde korunarak sağlam büyüme ivmesini sürdürmüştür. Ek olarak, 2020'de dünyanın dört bir yanındaki bankalar faiz oranı marjlarının daralması, aktif kalitesinin düşmesi, karlılığın düşmesi ve yeterli sermaye düzeyleri ile faaliyet göstermişlerdir. Çin bankacılık sistemi, istikrarlı varlık ve borç büyümesi, kademeli kâr kurtarma ve makul derecede tutarlı varlık kalitesi ile sorunsuz çalışmaktadır. 2020'de Çin Sanayi ve Ticaret Bankası (ICBC), toplam varlıklar baz alındığında dünyanın en büyük bankası idi. O yıl, bankanın toplam aktiflerinin 5,11 trilyon dolar olduğu tahmin edilmektedir. Aşağıdaki tablo toplam varlıklarına göre en büyük 5 bankayı göstermektedir (Caplen, 2019).

Çizelge 1.1. Aktiflerine göre 2020 yılında en büyük beş banka (The Banker Data Base, 2020)

Sıra	Banka	Ülke	Toplam Varlık (\$ Tn)
1	ICBC	China	5.11
2	China Construction Bank	China	4.31
3	Agricultural Bank of China	China	4.17
4	Bank of China	China	3.74
5	JP Morgan	ABD	3.39

Çin, 2021'de dünya bankacılık sektörü için büyümenin motoru olmaya devam etmektedir. Ayrıca, Çin'de kar yıllık %5,2 oranında artmaya devam ederken, ABD'de %31,5 ve Batı Avrupa'da %41,8'e düşmüştür. Bununla birlikte, Batı Avrupa, düşük ekonomik büyüme ve bölgenin en büyük borç verenlerinin karlılığını etkileyen faiz oranı ortamı nedeniyle zor bir yılı daha geride bırakmıştır. Bankaların toplam vergi öncesi karları Almanya'da yüzde 43,71, İtalya'da yüzde 75,72 ve Hollanda'da yüzde 47,67, Fransa'da ise yüzde 11,6'e düşmüştür. İspanya'nın vergi öncesi karı genel olarak negatifti ve ülkenin iki ana bankası olan Banco Santander ve Bankia bu süre zarfında kardan zarara geçmiştir. Aşağıdaki tablo 2021 için bankacılıkta dünyayı ilk 10 ülkesinin kar değişimi bulunmaktadır (The Banker Data Base, 2021).

Çizelge 1.2. İlk on ülkenin kar değişimi 2021 (The Banker Data Base, 2021)

Sıra 2021	ülke	2021 (\$bn)	2020 (\$bn)	Sıra 2020	%değişim
1	Çin	348	331	1	5,21
2	ABD	173	252	2	-31,51
3	Japonya	41	41	5	-2,01
4	Kanada	41	47	3	-14,58
5	Fransa	38	43	4	-11,61
6	Güney Kore	23	20	8	15,60
7	Rusya	21	27	7	-24,11
8	Hindistan	20	9	10	133,79
9	İsviçre	20	18	9	15,20
10	Avustralya	20	29	6	-28,96

Aşağıdaki tablo 2018-2021 için dünyanın ilk 10 bankası bulunmaktadır

Çizelge 1.3. İlk on Dünya bankaları 2018-2021(The Banker Data Base)

2021	2020	2019	2018	Banka	Ülke	Tier1 Capital
1	1	1	1	ICBC	China	440
2	2	2	2	China Constuction Bank	China	362
3	3	3	4	Agricultural Bank of China	China	336
4	4	4	3	Bank of China	China	305
5	5	5	5	JP Morgan Chase	US	235
6	6	6	6	Bank of America	US	200
7	8	8	8	Citigroup	US	167
8	9	9	10	HSBC	UK	160
9	7	7	7	Wells Fargo	US	158
10	10	10	9	Mitsubishi UFJ	Japan	144

Aşağıda, Çin, ABD, Japonya, Birleşik Krallık ve Almanya’da faaliyet göstermekte olan bankaların sayısı, aktif ve özsermaye karlılıklarına ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Çizelge 1.4. 2019'a kıyasla banka oranları (The Banker Data Base)

Ülke	Banka Sayı	ROA	ROC
China	136	0.89	12
US	169	1.24	14.5
Japan	87	0.22	4.26
UK	25	0.42	8
Germany	25	0.09	2

Çizelge 1.5. Bölgelere göre sermaye getirisi (The Banker Data Base)

Bölge	ROC
Merkez Asya	23%
Afrika	20%
Karayıpler	19%
Güney Amerika	18%
Orta Amerika	17%
Avrupa Ekonomik Birliği	16%
Kuzey Amerika	15%
Orta Doğu	13%
Asya	10%
Avrupa	8%

Tanzanya Bankacılık Sektörü

Tanzanya'daki finans sektörü, 1990'ların başındaki reform ve dönüşümden bu yana önemli bir yapı değişikliği yaşamaktadır. Finansal varlık, özel kredilerdeki büyümenin etkisiyle hızla genişlemiştir. Herhangi bir ülkedeki finansal sektör o ülkenin ekonomisinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu nedenle, Tanzanya'daki finans sektörünün toplam ekonomiye katkısı vurgulanmaktadır, örneğin, son birkaç yıl içinde, çoğunlukla gelişmekte olan ülkelerde

bulunan ticari bankalar, devlet tarafından belirlenen belirli sosyo-ekonomik hedeflerin gerçekleştirilmesine yardımcı olmak için çağrılmıştır. Böylece, bankalar devlete ülkedeki ticaret ve sanayiye geliştirme konusunda yardımcı olurlar; aynı simge bankalar iyi yönetim ve tasarruf alışkanlıklarına ilham verir, ülkede sermaye oluşumuna yardımcı olurlar ve tüccarlara ve üreticilere borç para verilmektedir. Artık, bugünlerde bankalar sadece parasal satıcılar olarak değil aynı zamanda ekonomik kalkınmada da lider olarak kabul edilmektedir (Raphael, 2012).

Tanzanya mali reformundan sonra bankacılık sektörü büyüme göstermiş ve aynı zamanda birçok zorlukla karşılaşmıştır. 2006-2019 yılları arasında toplam bankacılık kuruluşu sayısı 25'ten 62'ye yükselmiştir. Tanzanya bankacılık sektörü, Tanzanya Bankası, ticari bankalar, sigorta şirketleri ve diğer finansal kurumları içermektedir. Tanzanya bankaları, büyük, orta, bölgesel ve küçük bankalar ile banka dışı finansal kuruluşlara “non-bank financial institutions (NBFI'ler)” ayrılmıştır. Aşağıdaki tabloda görüldüğü üzere emsal grupları genel varlık büyüklüğüne dayanmaktadır.

Çizelge 1.6. Tanzanya bankaları (EY, 2020)

Büyük	Orta	Bölgesel ve Küçük	NBFIs
Azania	ABSA	Access	TIB Development Bank
Citibank	Akiba	GTB	
CRDB	Amana	ICB	
DTB	BancABC	Letshego	
Exim	BOA	Maendeleo	
NBC	BOB	MCB	
Stanbic	BOI	MHB	
TPB	DCB	TCB	
	Ecobank	Uchuni	
	Equity		
	FNB		
	I&M		
	KCB		
	Mkombozi		
	NCBA		
	PBZ		
	UBA		
	Canara		
	China Dasheng		

Bankalar ve finans kuruluşlarının mevduat hareketliliğini ve pazar paylarını artırmaya yönelik girişimlere bağlı olarak, bir önceki yıl kaydedilen 957 olan şube sayısı, 12 şube artarak 969 şubeye ulaşmıştır. Şube ağı en büyük bankalar büyük ölçekli bankalar olup,

bunlar büyük şehir merkezlerinde yoğunlaşmıştır; Darüsselam, Arusha, Mwanza, Dodoma ve Moshi olmak üzere beş bölge, toplam faaliyet gösteren şubelerin yüzde 52,11'ine sahiptir.

Çizelge 1.7. Şubelerin coğrafi dağılımı (Bank of Tanzania)

Bankalar	2020	2019
Arusha	65	68
Coast	17	14
Dar es Salaam	284	290
Dodoma	41	41
Geita	20	19
Iringa	21	20
Kagera	28	27
Katavi	4	4
Kigoma	14	13
Kilimanjaro	48	46
Lindi	13	13
Manyara	22	19
Mara	22	24
Mbeya	45	46
Morogoro	42	40
Mtwara	21	21
Mwanza	67	67
Njombe	18	17
Rukwa	8	8
Ruvuma	17	18
Shinyanga	30	28
Simiyu	10	7
Singida	17	15
Songwe	13	13
Tabora	21	21
Tanga	29	27
Pemba	9	8
Unguja	23	23
Toplam	969	957

Piyasa Payı

Bankaların pazar payının analizi, en büyük on bankanın 2020'de piyasaya hakim olduğunu ve toplam aktiflerin yüzde 72,94'ünü, toplam kredilerin yüzde 73,68'ini ve toplam mevduatın yüzde 75,43'ünü oluşturduğunu göstermektedir. Piyasa hakimiyeti esas olarak geniş müşteri tabanı ve geniş şube ağından kaynaklanmaktadır. Diğer taraftan, yerel sermayeli bankalar, yabancı sermayeli bankalara kıyasla daha fazla varlığa sahip olmaya devam etmektedir.

Çizelge 1.8. Tanzania'nın en büyük on bankasının pazar payı (Bank of Tanzania)

	Varlık		Krediler		Mevduat		Sermaye	
	Ara-20	Ara-19	Ara-20	Ara-19	Ara-20	Ara-19	Ara-20	Ara-19
10 en büyük banka	74.02	72.21	73.68	72.94	75.43	74.49	69.82	59.01
Diğer bankalar	25.98	27.79	26.32	27.06	24..57	25.51	30.18	40.99

Çizelge 1.9. Yerli ve yabancı bankacılık kuruluşlarının pazar payı (Bank of Tanzania)

Pazar Payı	Varlık		Krediler		Mevduat		Sermaye	
	Ara-20	Ara-19	Ara-20	Ara-19	Ara-20	Ara-19	Ara-20	Ara-19
Yerel Bankacılık Kurumu	59.12	59.39	63.9	63.02	59.59	60.94	59.19	57.56
Yabancı Bankacılık Kurumu	40.88	40.61	36.1	36.98	40.41	39.06	40.81	42.44

Toplam Varlık

Tanzanya bankacılık sektörü varlıkları, 2019'daki %9,6, 2020'de %4,1 artış göstermiştir. Bankacılık sektörü varlıklarının bileşimi, kredileri, avansları ve kredili mevduat hesapları (%54,1) ile devlet yatırımları ve borçlanma senetlerini (%17,1) içermektedir. Diğer aktifler (%12,8), nakit, bankalardaki bakiyeler ve takas kalemleri (%10,8) ve diğer bankaların bakiyesinden (%5,2) meydana gelmektedir. Krediler, avanslar ve kredili mevduat hesapları, toplam aktiflerdeki büyümeye paralel olarak 2020'de %3,9'luk bir artış kaydetmiştir (2019'da %12,5'lik artış göstermiştir). Yükümlülükler ve hissedarların fonlarında, müşterilerin mevduatları 2019'daki %8,9'luk artışa kıyasla 2020'de %3,4 artarken, hissedarların fonları 2019'daki %10,7'lik artışa kıyasla 2020'de %8,7 artmıştır (EY, 2020).

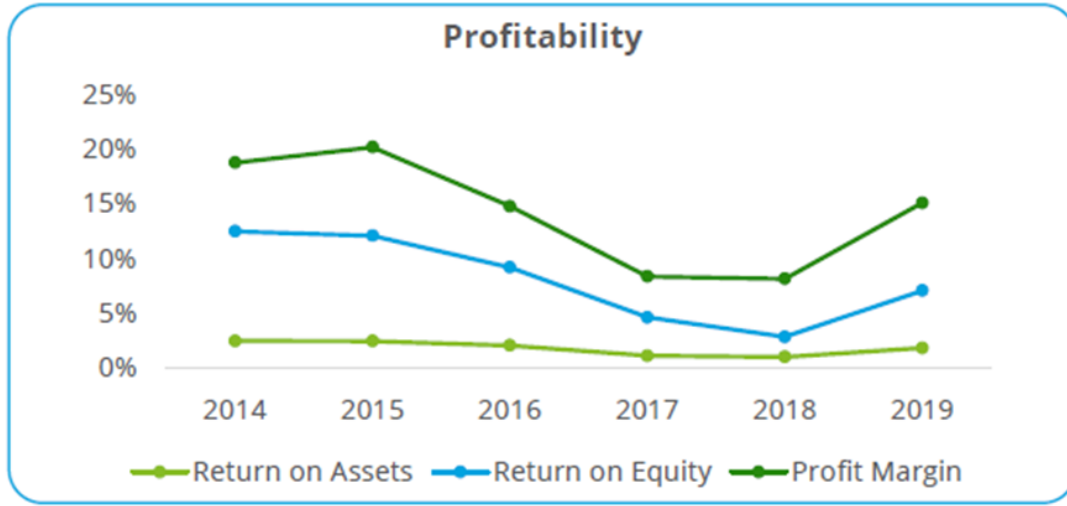
Çizelge 1.10. Tanzania Bankasının 2016'dan 2020'ye toplam varlığı (EY, 2020)

Süre	Milyon Tsh	% değişim
2016	27,312,189	2.7%
2017	29,512,754	8.1%
2018	29,363,920	-0.5%
2019	32,174,630	9.6%
2020	33,505,512	4.1%

Karlılık

2015'ten 2018'e kadar Tanzania bankacılık sektörü kârlılıkta düşüş yaşamaktadır. Bazı bankalarda kârlılıktaki düşüş, faiz dışı giderlerdeki ve şüpheli alacak karşılıklarındaki artıştan kaynaklanmıştır. Ancak, 2018-2019 yılları arasında sektörün kârlılığı, kredi

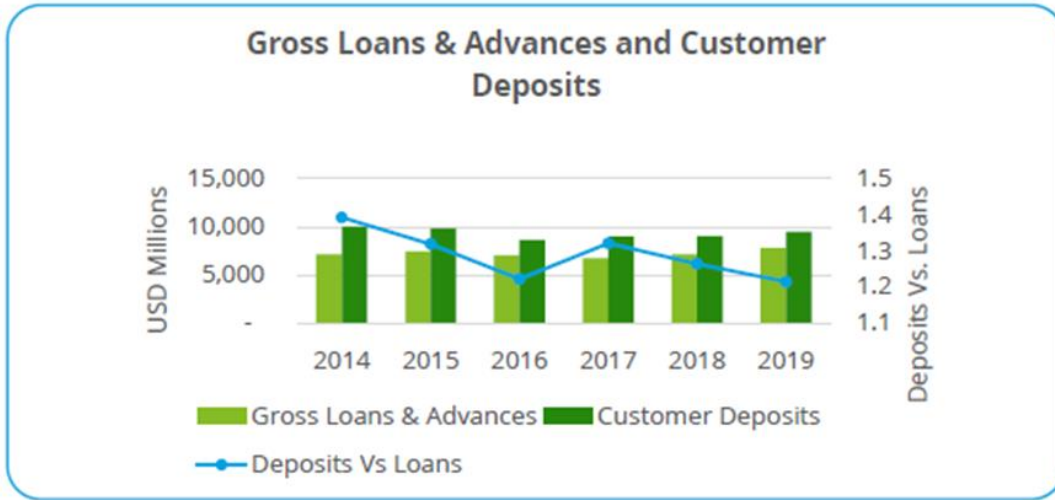
portföyünün genişlemesine paralel olarak faiz gelirlerindeki artış ve faiz giderlerindeki düşüş nedeniyle iyileşmiştir. Varlık Getirisi (ROA) ve Özkaynak Getirisi (ROE) oranları son yıllarda aşağı yönlü bir seyir izlese de 2018 ve 2019'da artmıştır. Varlık getirisi (ROA) 2018'de yüzde 2,88'den 2019'da yüzde 7,13'e yükselirken, Özkaynak getirisi (ROE) 2018'de yüzde 1,04'ten 2019'da yüzde 1,86'ya yükselmiştir (Deloitte, 2021).

Şekil 1.1. Karlılık (Deloitte, 2021)

Varlık ve Yükümlülükler

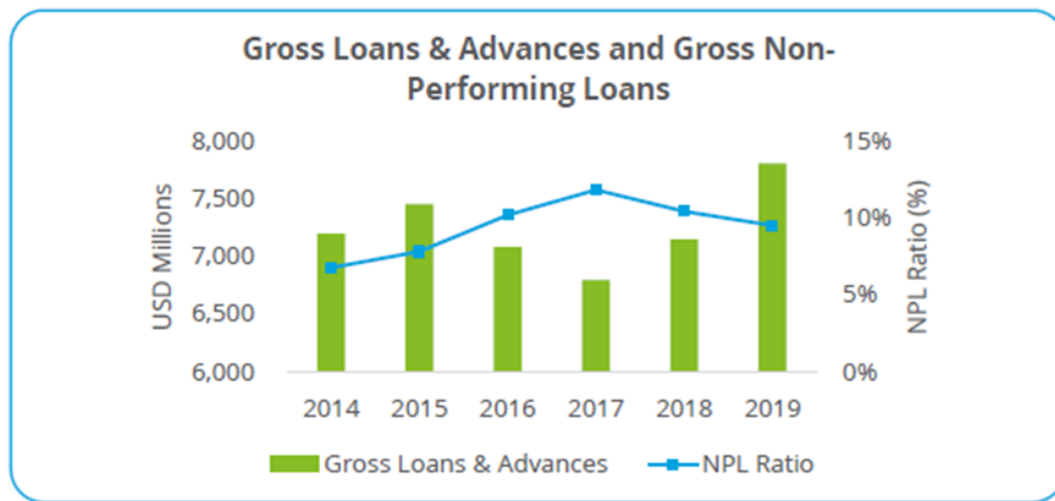
Gelir getiren bankacılık varlıklarında yeterli genişleme olmaması durumu, bankacılık sektörünün düşük karlılığını tamamlayıcı nitelikte bir gelişmedir. Müşteri mevduatları, krediler ve avanslar son birkaç yılda yavaş yavaş büyüme göstermiştir. Ancak, brüt krediler ve avanslar, müşteri mevduatlarındaki %6'lık artışa kıyasla 2018'den 2019'a %10 artış kaydetmiştir. Bu aynı zamanda, 2018 ve 2019 yılları arasında meydana gelen müşteri mevduatının brüt krediye dönüşme oranındaki düşüşüne de katkıda bulunmuştur.

Şekil 1.2. Brüt krediler ve avanslar ve müşteri mevduatı (Deloitte, 2021)

Varlık Kalitesi

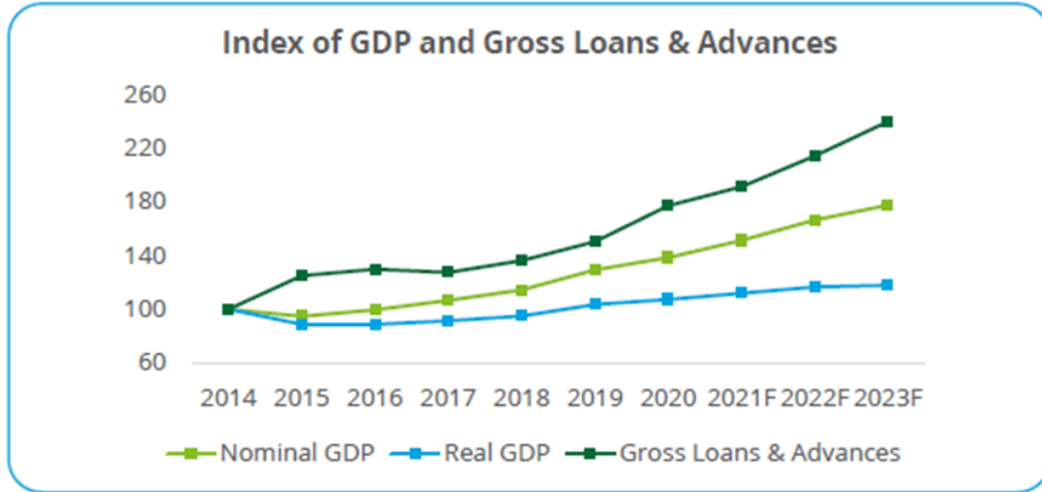
Takipteki kredilerin brüt kredilere oranının 2018'de % 10,5'ten 2019'da % 9,6'ya düşmesinin gösterdiği gibi, bankacılık sektörünün aktif kalitesi 2019'da iyileşme göstermiştir. Sektörün brüt kredileri 2018'den 2019'a 7,2 milyar ABD dolarından 7,8 milyar ABD dolarına yükselmiştir. İyileştirme, Bank of Tanzania tarafından alınan ve bankalar ile bankacılık kurumlarının kredi yüklenim standartlarını ve kredi kurtarma çabalarını geliştirmesini zorunlu kılmak da dahil olmak üzere alınan çeşitli önlemlere bağlanmaktadır.

Şekil 1.3. Brüt krediler ve avanslar ve brüt takipteki alacaklar (Deloitte, 2021)

GSYİH Büyümesine Karşı Krediler ve Avanslardaki Büyüme

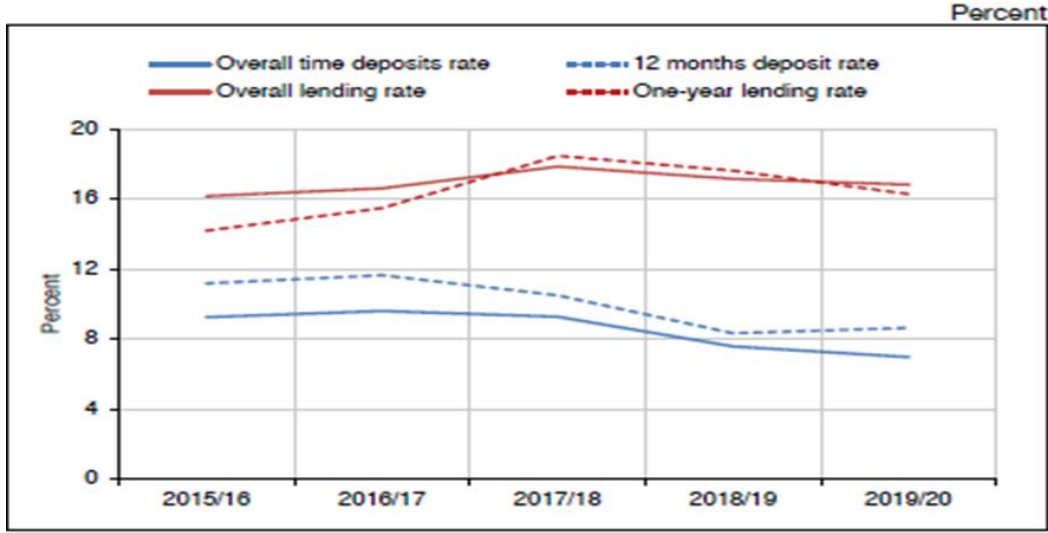
2014 ve 2020 arasında, brüt krediler ve avanslar, nominal ve reel GSYİH büyümesine kıyasla önemli ölçüde artmış olup, Fitch Solutions, eğilimin 2023'e kadar devam etmesini beklemektedir. Reel GSYİH büyüme oranı, 2019 ve 2020 arasında bir miktar düşmüş ancak 2023 yılına kadar istikrarlı bir şekilde artması beklenmektedir.

Şekil 1.4. GSYİH ve brüt krediler ve avanslar endeksi (Deloitte, 2021)

Faiz Oranı

2019/20'de bankaların mevduat ve borç verme oranları, sürdürülebilir destekleyici para politikası önlemlerine yanıt olarak, vadeler itibariyle değişen büyüklüklerde de olsa aşağı yönlü bir seyir kaydetmiştir. Spesifik olarak, toplam vadeli mevduat oranı bir önceki yıldaki % 7,58'e kıyasla ortalama % 6,98 olurken, genel borç verme oranı % 17,14'e kıyasla ortalama % 16,82 olmuştur. Bir yıllık mevduat ve borç verme oranları, sırasıyla % 8,33 ve % 17,61 ile karşılaştırıldığında, ortalama % 8,65 ve % 16,27 olmuştur. Gelişmelere paralel olarak, bir yıl vadeli borç verme faizi ile mevduat faizi arasındaki fark, 2018/19'da kaydedilen 9,28 puandan ortalama 7,62 puana gerilemiştir.

Şekil 1.5. Faiz oranı (Deloitte, 2021)

Tanzanya Kurumsal Yönetim

Melyoki(2013)'e göre, Tanzanya'daki halka açık şirketlerin de dahil olduğu şirketlerin oluşum ve kayıtlarının 2002'deki Şirketler Yasası ile düzenlenmiş olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca, 2002'deki Şirketler Yasası'nın II. Bölüm 14 uyarınca Şirketler Sicil Memurluğu, bir Memorandum ve Ana Sözleşmenin sunumu ile, 2002 tarihli bu Yasa, Tanzanya'daki şirketlerin yönetimine bir çerçeve sunmaktadır. Tanzanya'da şirketlerin yönetiminde uygulanan yasaların çoğu, diğer ülkelerden, özellikle Avrupa ülkelerinden alınmıştır.

Tanzanya, 1961'de bağımsız olan eski İngiliz kolonisinin hüküm sürdüğü bir ülkedir. 1929 İngiliz şirketler hukuku, 1932'de Tanganika'da kurulmuştur. Bu yasa, Tanzanya'daki Anglo-Saxon kurumsal yönetim modelinin çerçevesini belirlemektedir. Bu, kurumsal yönetimin Tanganyika'nın bağımsızlığını kazanmasından çok önce var olduğunu göstermektedir. Bu yasa 2002'de yürürlükten kaldırıldı, ancak 19. yüzyıl Büyük Britanya'sının orijinal fikirlerini yansıtan şirketin nasıl kurumsallaştırıldığı da dahil olmak üzere eski yasanın bazı yönleri kalmaya devam etmiştir.

2002 tarihli Şirket Yasası uyarınca, bir şirketin kaç sayıda yöneticiden oluşması gerektiği belirtilmemektedir, ancak buradaki uygulama tek katmanlı yönetim kurulu oluşturmaktır. Yöneticilerin sorumlulukları CA 2002 'nin VII. Bölümünde belirtilmiştir. Şirketin hissedarlara karşı sorumlu tutulmasını gerektirir. Bu kurumsal sorumluluk, yıllık (hissedar toplantılarında pay sahiplerinin performansı değerlendirmesini ve gerekli kararları almasını

sağlamak için) mali raporlar sunulmasıyla sağlanacaktır. Ayrıca, 2002 yılında Sermaye Piyasası ve Menkul Kıymetler Kurumu (CMSA) ve Kurumsal Yönetim Yönlendirme Komitesi Tanzanya'da, şirketlerin benimsenmesi ve uygulanması için teşvik edilmekte olduğu etkili kurumsal yönetim için ayrı ancak ilişkili ilkeler grubu ilan edilmiştir.

Daha önce açıklandığı gibi borsaya kote şirketler için yasal ve kurumsal çerçeve, daha sonra borsaya kote olabilecek tüm halka açık şirketler de dahil olmak üzere Tanzanya'daki şirketlerin kuruluşu için şirket sicilini içerir. Bu nedenle, şirket siciline kayıtlı bir şirketin listelenmiş bir şirket olarak nitelenebilmesi için, Tanzanya Sermaye Piyasası ve Menkul Kıymetler Kanunu uyarınca tanımlandığı gibi halka açık bir şirket olması gerekmektedir (Matinde, 2013).

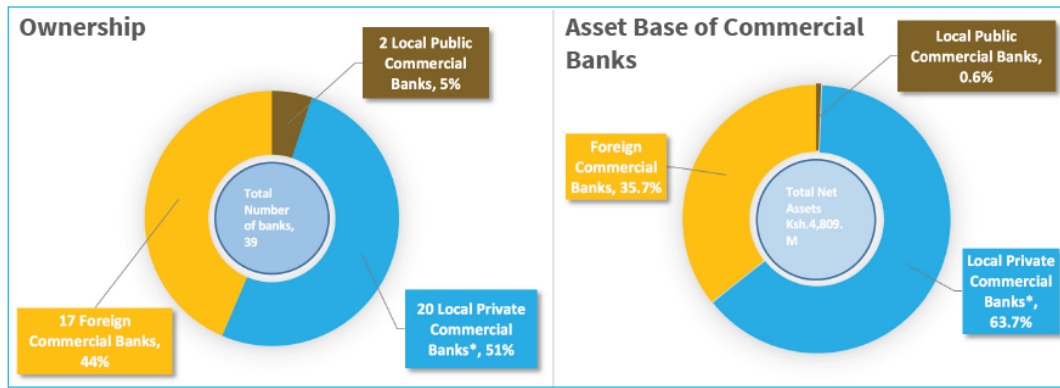
Kenya Bankacılık Sektörü

Dünya Bankası Grubu (WBG), Uluslararası Para Fonu (IMF) ve diğer kalkınma ortaklarının yardımıyla Kenya, geçmiş yıllarda sürdürülebilir ekonomik büyümeye katkıda bulunan önemli yapısal ve ekonomik gelişmeler sağlamıştır. Buna rağmen, Kenya'nın ekonomisi hala yoksulluk, eşitsizlik ve savunmasızlık gibi kalkınma zorluklarıyla mücadele etmektedir.

Kenya bankacılık sektörü, 42 ticari bankanın ve bir ipotek finans şirketinin olduğu 43 bankacılık kurumunu kapsamaktadır. Ayrıca, 9 yabancı banka temsilciliği, 13 mikrofinans bankası (MFB), 3 kredi referans bürosu (CRB), 19 para Havale Sağlayıcısı (MRP), 8 işletme dışı banka holding şirketi ve 73 döviz (forex) bürosu bulunmaktadır. 43 bankacılık kurumundan 40'ı özel sektöre aitken, Kenya Hükümeti 3 kuruluşta çoğunluğa sahiptir. Özel sermayeli 40 bankanın 25'i yerli, 15'i yabancılara aittir (çoğunluğu azınlık hissesine sahiptir). Yerel olarak sahip olunan 25 kurum 24 ticari banka ve 1 ipotek finansöründen oluşmaktadır. Yabancı sermayeli 14 kuruluştan, tüm ticari bankaları, 11'i yabancı bankaların yerel yan kuruluşları, 3'ü yabancı banka şubeleridir. Tüm lisanslı forex büroları, mikrofinans bankaları, kredi referans büroları, para havale sağlayıcıları, işletme dışı banka holding şirketleri ve temsilcilikleri özel mülkiyetlidir (Central Bank of Kenya, 2017).

Çizelge 1.11. Ticari bankaların mülkiyeti ve varlık tabanı (Ksh. M) (Kenya Merkez Bankası)

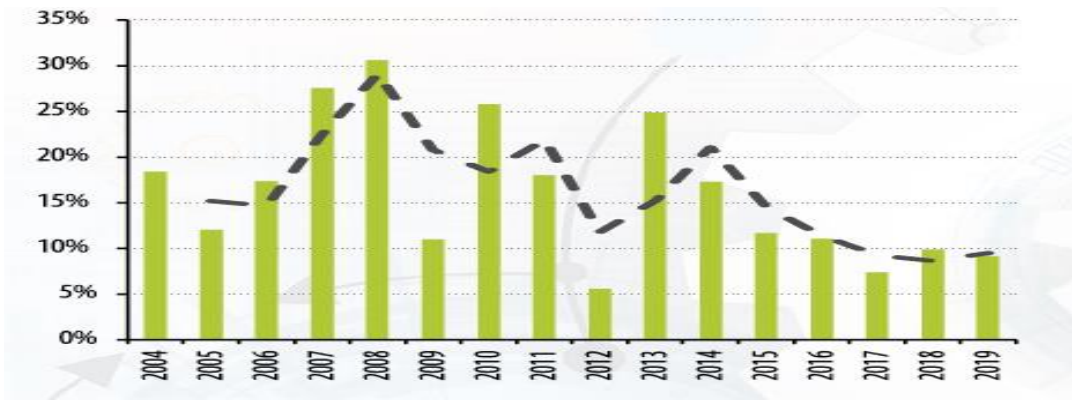
Sahiplik	Sayı	% Toplam	Toplam net varlık	% Toplam
Yerel Ticari Bankaları	2	5.1	27,224	0.6
Yerel Ticari Özel Bankalar	20	51.3	3,064,544	63.7
Yabancı Ticari Bankalar	17	43.6	1,717,643	35.7
Toplam	39	100	4,809,410	100

Şekil 1.6. Ticari bankaların mülkiyet ve aktif tabanı 2018 (Kenya Merkez Bankası, 2019)

Toplam Aktifler

Bankacılık sektörünün toplam aktifi 2013 yılında %25'lik yıllık büyüme oranı ile büyürken, bu büyüme 2019'da yılı itibariyle %9,2 oranı ile devam etmiştir. Aşağıdaki tablo ve grafikten görüleceği üzere, toplam aktifler 2017 yılı öncesinde çift haneli büyüme oranı ile büyürken, 2017 yılından sonra tek haneli büyüme oranı ile büyümeye devam etmiş olup bu büyüme de esas olarak özel sektöre verilen kredilerdeki artıştan kaynaklanmaktadır.

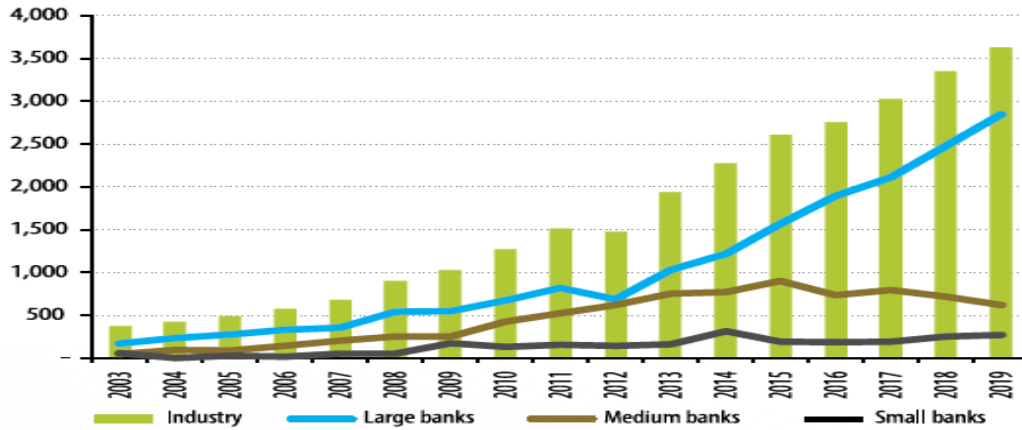
Şekil 1.7. Toplam aktifler (yıllık büyüme) (Kenya Merkez Bankası, 2019)

Çizelge 1.12. Toplam aktifler (yıllık büyüme) (Kenya Merkez Bankası, 2019)

Dönem	Milyon KES	Yıllık Yüzde Değişimi
2013	2,559	25%
2014	3,002	17.3%
2015	3,354	11.73%
2016	3,727	11.1%
2017	4,003	7.4%
2018	4,398	9.9%
2019	4,801	9.2%

Mevduat

Kenya bankacılık sektörünün mevduatları, kısmen ekonomideki büyümedeki azalan ivmenin sonucu olarak 2019 yılında 2018'deki büyümeden daha düşük seviyede olacak şekilde gerçekleşmiştir. 2019 yılında banka mevduatlarındaki büyüme, 2018 ve 2017 yıllarında sırasıyla yüzde 10,8 ve yüzde 9,8 olan büyümeye göre yüzde 8,2 olarak gerçekleşmiş olup çift haneli rakamların altında gerçekleşmiştir. Büyük bankaların mevduatı, 2018'deki yüzde 8,4 ve 2017'deki yüzde 11,1'lik büyümeye kıyasla 2019'da yüzde 14,5 büyümüştür. Küçük bankalar ise yüzde 7,9 büyümüş olup, orta ölçekli bankalar ise bir daralma ile karşılaşmıştır.

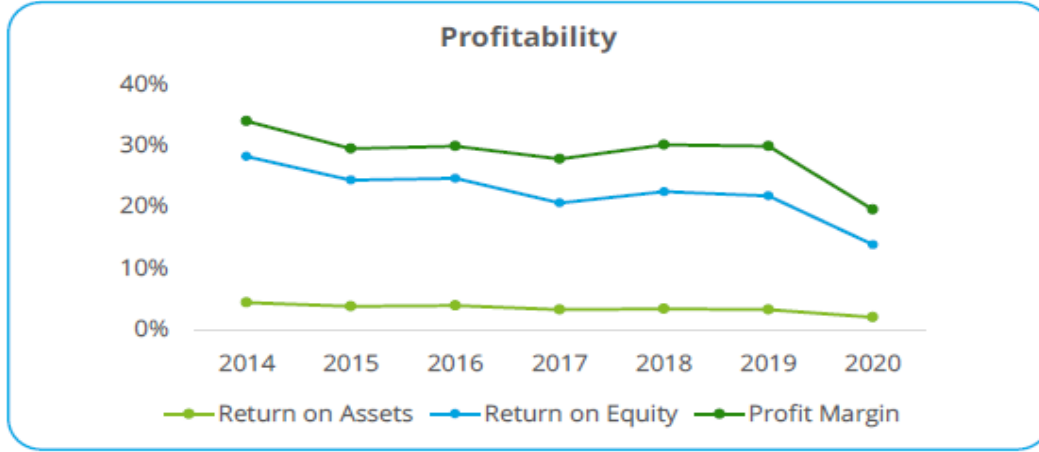

Şekil 1.8. Bankacılık sektörünün toplam mevduatı - KES milyar (Kenya Merkez Bankası, 2019)

Karlılık

Kenya bankacılık sektörü, 2017 ve 2018 yılları arasında yaşanan büyümeye kıyasla 2018 ve 2020 yılları arasında kârlılıкта düşüş yaşamıştır. Grafikte de görüldüğü üzere, Kenya

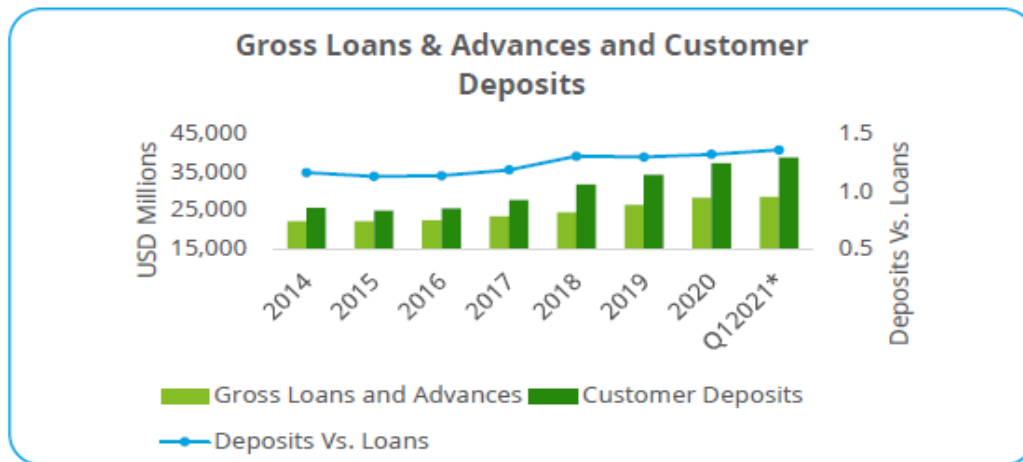
bankacılık sektörü, 2018 yılında görülen yükselişe ve ardından 2019 ile 2020 arasındaki düşüşe kadar kârlılıkta kademeli bir düşüş eğilimi yaşanmıştır (Deloitte, 2021).

Şekil 1.9. Karlılık (Deloitte, 2021)

Varlık ve Yükümlülükler

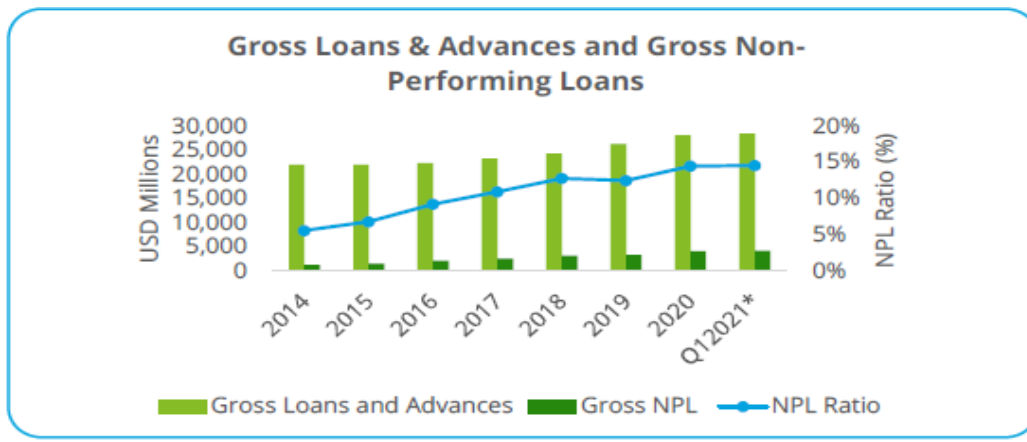
Kenya bankacılık sektöründeki müşteri mevduatı artmaya devam etmiş ve 2019'da 34,3 milyar ABD dolarından 2020'de %8,9'luk bir artışa tanık olmuş ve akabinde 2021'in ilk çeyreğinde 38,8 milyar ABD dolarına yükselmiştir. Brüt kredi ve avanslardaki büyüme, müşteri mevduatındaki büyümeye kıyasla da düşük kalmıştır. İstikrarlı makro ekonomik ortam ve artan müşteri mevduatı göz önüne alındığında bankaların gelecekte kredileri artırması beklenmektedir.

Şekil 1.10. Brüt kredi ve avanslar ve müşteri mevduatı (Deloitte, 2021)

Varlık Kalitesi

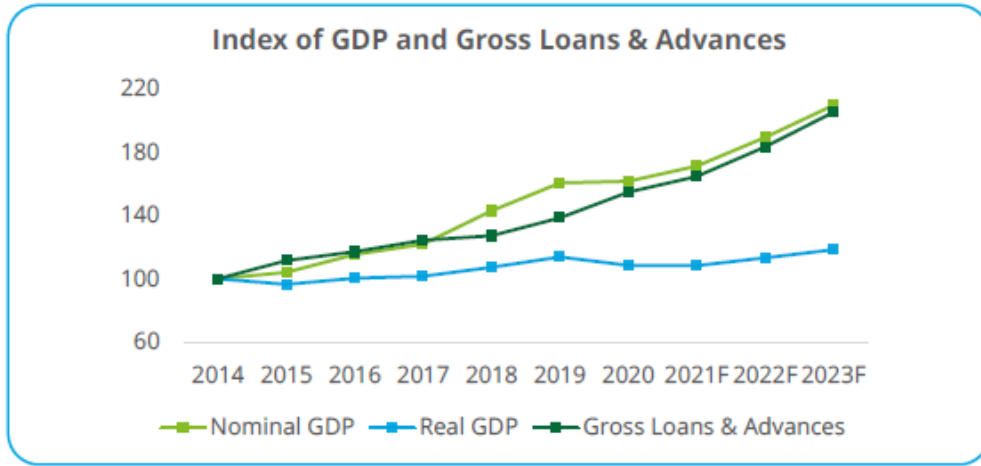
Kenya bankacılık sektörünün sorunlu krediler “Non-performing loans” (NPLs) tarafından yansıtılan aktif kalitesi, 2019'da 3,3 milyar ABD dolarından 2020'de 4,1 milyar ABD dolarına ve 2021'in ilk çeyreğinde 4,2 milyar ABD dolarına yükselse de sabit bir seyir izlemektedir. Brüt krediler ve avanslar da 2019-2020 yılları arasında artmış ve bu nedenle NPLs oranı (brüt krediler ve avanslar üzerinden brüt NPLs) 2019'da %12,5'ten 2020'de %14.5'e ve 2021'in ilk çeyreğinde %14,6'ya yükselmiştir.

Şekil 1.11. Brüt kredi ve avanslar ve brüt takipteki alacaklar (Deloitte, 2021)

GSYİH Büyümesine Karşı Krediler ve Avanslardaki Büyüme

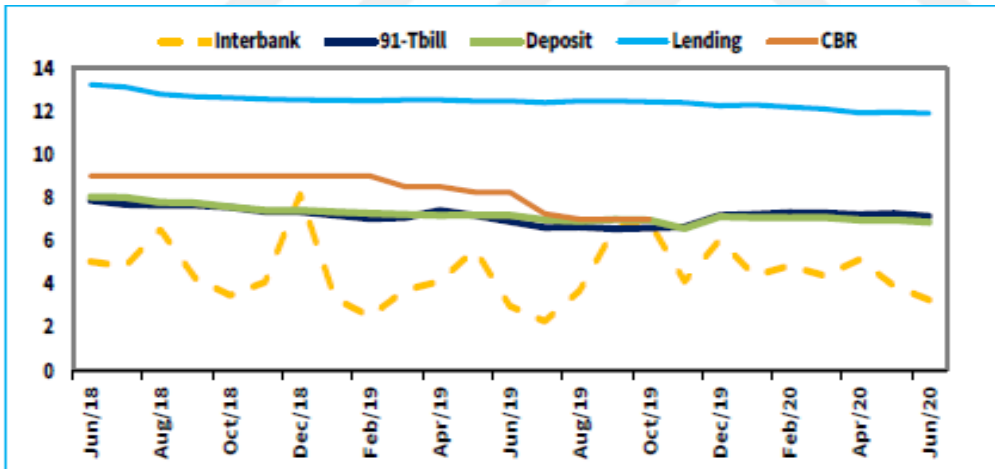
Kenya bankacılık sektörü brüt kredileri ve avanslarındaki büyüme, genel olarak 2014 ve 2020 yılları arasında nominal GSYİH'deki büyüme ile uyumlu bir seyir izlemiş ve Fitch Solutions tarafından 2023'e kadar aynı eğilimi takip etmesi öngörülmektedir. Reel GSYİH büyüme oranı, 2019 ve 2020 arasında gerilemiş, ancak nominal GSYİH'den daha yavaş bir oranda olsa da, 2023 yılına kadar kademeli olarak büyümesi beklenmektedir.

Şekil 1.12. GSYİH ve brüt krediler ve avanslar endeksi (Deloitte, 2021)

Faiz Oranı

Ortalama ticari banka borç verme oranı Haziran 2019'da yüzde 12,47'den Haziran 2020'de yüzde 11,89'a gerilemiştir.

Şekil 1.13. Faiz oranı (Deloitte, 2021)

Kenya'nın bankacılık sektörü istikrarlı ve güçlü olmaya devam etmektedir. Aralık 2017'de, ticari bankaların likidite ve sermaye yeterliliği standart oranları sırasıyla yüzde 43,7 ve yüzde 18,8 olarak gerçekleşmiştir. Bu istikrar, Vizyon 2030'da Hükümetin canlı ve evrensel olarak rekabetçi bir finans sektörü için yürüttüğü çabaları desteklemektedir.

Kenya'da Kurumsal Yönetim

1998'de Kenya'daki kurumsal yönetim ivme kazandı ve bu, özel sektör girişimi tarafından kurumsal yönetim için düzenlenen icracı olmayan yönetmenlerin seminerine yansıdı. Seminere, Nairobi Borsası “Nairobi Stock Exchange” (NSE), Sermaye Piyasası Kurumu (CMA), Mali Müşavirler Enstitüsü (ICPAK) ve Akredite Muhasebeciler Birliği (ACCA) Kenya Bölümü gibi çeşitli büyük kuruluşlar katıldı. Seminerde tartışılan önemli konulardan biri kurumsal yönetim hakkındaydı. Seminere katılanlar, konuyu ve Kenyalı şirketler tarafından onayını daha fazla tartışmaya ihtiyaç duyduklarını ve bunun sonucunda 1999'da ikinci bir seminer düzenlediklerini belirledi. Bu ikinci seminerde, birincil güven tarafından oluşturulan geçici bir komite kurarak, Kenya'da Kurumsal Yönetim için En İyi Uygulama Kodunu teşvik ederek ve Kenyalıların sınırlı kurumsal yönetim anlayışını geliştirerek bir karar verdiler.

Kurumsal Yönetişim İçin En İyi Uygulama Kodunun ilk taslağı hazırlandı ve taslak ve ileriye yönelik yol hakkında yorum göndermesi talebiyle dört yüzün üzerinde şirkete, kalkınma ajansına, elçiliklere ve hükümet departmanlarına dağıtıldı. Ekim 1999'da, bir başka atölye çalışması düzenlendi ve daha önce dağıtıldığı ve daha sonra uzmanların katılımıyla ve kurumsal katılımcıların yorumlarıyla rafine edilen Kurumsal Yönetim için En İyi Uygulama Kodunun kurumsal yönetim için bir rehber olarak benimsenmesi, basılması ve dağıtılması kararlaştırıldı (Mukabwa, 2016).

Kenyada, devlet kurumlarının özelleştirilmesini denetleyen 1990'larda ekonomisini serbest bırakmadan önce, kamu sektöründeki hesap verebilirlik çok sınırlıydı. Kamu sektöründeki hesap verebilirliğin eksikliği de özel sektör üzerinde bir etkiye neden olmuştur. Ayrıca, verimsizlik kurumsallaştırılmıştır (Bebchuk, Cohen ve Ferrell, 2009). Bu büyük ölçüde kurumsal yönetim sisteminin olmamasından kaynaklanıyordu. Kamu alım satımı yapan birkaç şirketin bazılarında pay sahibi olan üst düzey hükümet yetkililerine rağmen, hükümet güvenlik kurallarının uygulanmasına karar vermedi. Borsada işlem gören birçok şirketin yönetim kurulunun çoğu, hükümet yetkililerinin arkadaşları, ilişkileri ve siyasi ortaklarından oluşuyordu. Bu durum, NSE'nin düzenleme gücü değil, itici gücü ticari olan aile mülkiyeti ve yönetilen işletmelerin kontrolü altında olması nedeniyle daha da kötüye gitti. Bu nedenle, NSE'nin listelenen şirketler ile dostane bir ilişkisi vardı ve nadiren listeleme veya üyelik kurallarına uymama konusunda yasal cezalar getirdi. (Gakeri, 2013; Rita ve Njuguna, 2016).

Devlete ait işletmelerin özelleştirilmesi, pazarda yeni trendlerin oluşmasına yol açtı. Örneğin, yeni şirketler menkul kıymetleri ihraç ettiler ve halk büyük bir coşkuyla katıldı. Daha sonra bu şirketler Nairobi Menkul Kıymetler Borsası'na kote edildi. 1990 yılında Sermaye Piyasası Kurumu (CMA)'nın başlatılması ve ardından kurulması, ülkedeki kurumsal yönetim ortamını kökten değiştirmede (Mulili ve Wong, 2010).Kenya'da kurumsal yönetim ilkelerini kurumsallaştırma isteği, 2002 yılında halka açık şirketler için kurumsal yönetim ilkeleri hakkındaki kılavuz ilkelerin CMA tarafından açıklanmasına yol açtı (Gakeri, 2013; Musikali, 2014). Kılavuzlar, İngiltere, Malezya, Güney Afrika, OECD ve Kurumsal Yönetim için Commonwealth Derneği görev güçleri ve komiteleri aracılığıyla çeşitli makamlar tarafından gerçekleştirilen çalışmalara yakından dikkat edilerek geliştirilmiştir. Sonuç olarak, CMA, Kenya'daki Özel Sektör Yönetişim Güveni tarafından sağlanan Kenya'daki kurumsal yönetim için iyi yönetim kodunun desteklenmesinde de etkili oldu.

İlkeler, gelişmekte olan ekonomilerdeki ve kurumsal büyümedeki kurumsal yönetim sorunlarının büyümesinin önemini vurgulayarak ve yerel ve bölgesel pazarlarda büyümeyi teşvik ederek cevaplar vermek için geliştirilmiştir. Kılavuzlar, kurumsal performansta, sermaye oluşumunda ve hissedarın servetinin en üst düzeye çıkarılmasının yanı sıra yatırımcı haklarının korunmasındaki rolünü kabul eder. Bu rehberlerin temel amacı, Kenya'daki halka açık şirketler tarafından kurumsal yönetim uygulamalarını güçlendirmek ve yönetim düzeyini uluslararası eğilimlerle aynı düzeye getirmek için öz düzenleme standartlarını desteklemektir. Kılavuzlar, listelenen şirketlerdeki yaratıcılık ve yenilikçi dinamizmi desteklemek için hem reçetelidir hem de reçetesizdir (Rita ve Njuguna, 2016). CMA, şirketlerin, yöneticilerin asgari gereklilikleri karşılaması gerektiğini öngörmelerine rağmen uygulamaların en iyi uygulamalardaki gelişimi uygulamalarını, desteklemelerini ve ilham vermelerini beklemektedir. Buna göre, bu tür kurallara uymak için, şirketin yıllık raporunda raporlama yükümlülüğünün ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir ve listelenen her bir şirketin, yıllık raporunda, direktörlerin açıklama yapıp yapmadığına ilişkin açıklama yapması gerekmektedir. Şirket kurumsal kurallara uymaktadır. 2002'de bu kurallar Sermaye Piyasası mevzuatı olarak yürürlüğe girmiştir. İlkeler iki bölüme ayrılmıştır: iyi kurumsal yönetim ilkeleri ve kurumsal yönetimde önerilen en iyi uygulamalardır (Rita ve Njuguna, 2016).

Problem Tanımı

Son yirmi yıldaki kurumsal yönetim, Enron, Adelphia, WorldCom ve diğerleri gibi gelişmiş ülkelerdeki birçok büyük firmanın yüksek profilli çöküşleri nedeniyle çok dikkat çekti. Son ABD'deki fiziksel güç olarak, son 70 yılda en kapsamlı kurumsal yönetim düzenlemesi olduğu düşünülen Sarbanes-Oxley Yasası (2002) gibi kurallar uygulanmaktadır (Byrnes, 2003). Bu şirketlerin çoğunun çöküşleri, düzenleyiciler ve yönetim savunucuları tarafından kötü yönetimle ilgilidir (Abdel-Khalik, 2002).

Kötü kurumsal yönetim sistemi, gelişmekte olan dünyadaki çoğu ülkenin karşılaştığı en büyük zorluklardan birinin merkezinde yer almaktadır (Bhasin, 2010) . Dünyanın dört bir yanındaki kurumsal yönetim çalışmasında yürütülen ve şirketlerdeki önemini kabul eden birçok araştırma türüne bakılmaksızın, konu Tanzanya ve Kenya'da çok fazla ilgi görmedi ve aktif olarak tartışılmadı ve bu konuda, Tanzanya ve Kenya etkin kurumsal yönetim uygulamaları eksikliği yaşadı (Melyoki, 2005).

Tanzanya ve Kenya, 2018'de sırasıyla 957,10 ve 1.202,10 ABD doları kişi başına düşen GSYİH ile Afrika kıtasında gelişmekte olan ülkeler arasında yer almaktadır. Tanzanya'daki kişi başına düşen GSYİH, dünya ortalamasının %8'ine eşittir ve Kenya dünya ortalamasının %10'udur. Bununla birlikte, Tanzanya'da, kurumsal yönetim sorunu ele almaya çalışılmaktadır. 2002 yılında, Sermaye Piyasası ve Menkul Kıymetler Kurumu (CMSA) ve Tanzanya'daki Kurumsal Yönetişim Yönlendirme Komitesi, şirketlerin benimsenmesi ve uygulanması konusunda teşvik edilmekte olduğu etkili kurumsal yönetim için ayrı ayrı ancak ilgili ilkeler seti açıkladı. Kurumsal yönetimin eğilimler konusunun ardından Kenya, ülkesinde kurumsal yönetim ilkelerini kurumsallaştırmak istemektedir. Bu, halka açık şirketler için 2002 yılında Sermaye Piyasası Kurumu (CMA) tarafından halka açık şirketler için kurumsal yönetim ilkelerine ilişkin kılavuz ilkelerinin açıklanmasına yol açtı (Gakeri, 2013; Musikali, 2014). Bununla birlikte, Kenya'da, Kurumsal yönetim ilkeleri, Bankacılık Yasası kapsamında Lisanslanan Kurumlar İçin İhtiyati İlkelerde yer almaktadır.

Kenya Merkezi Bankası (2013'na göre, iyi bir kurumsal yönetim, kurumun ve hissedarlarının menfaatleri içinde olan hedeflere ulaşmak için yönetim ve yönetim için uygun motivasyonları sağlamalıdır. Ayrıca, etkili izlemeyi kolaylaştırmak ve bir kurumun nasıl olduğunu açıklamak; sahiplerine ekonomik getiri sağlamak da dahil olmak üzere

kurumsal hedefler koyar; İşletmenin günlük işlemlerini ve pay sahiplerinin faydalarını nasıl değerlendirdiğini ve mevduat sahiplerinin menfaatini nasıl koruduğunu yönetir. Bu iki ülke, uzun yıllar boyunca kurumsal yönetimin uygulandığını açıklamış olsa da, bu konularla ilgili birçok zorlukla karşılaşmaktadırlar.

Konuyu ele alma çabasının bir parçası olarak; Tanzanya ve Kenya'da kurumsal yönetim konusunda birçok çalışma yapılmıştır ve bu çalışmalardan bazıları; ülkede etkili kurumsal yönetimin etkenlerini anlama (Melyoki, 2005), üye ülkelerde ECSAFA'nın kurumsal yönetişimi teşvik etmedeki rolünü (Gathinji, 2002) , kurumsal yönetim ve yolsuzluğu (Kihyo, 2002) anlamaktır. Ayrıca, çalışmaların çoğu, iyi bir kurumsal yönetimin yatırımcı korumasına daha iyi katkıda bulunduğunu (La Porta, 2000), sermaye maliyetini düşürdüğünü (Skaife, 2004) hisse senedi getirilerinin arttığını (Gompers, 2003) ve şirket pazar değerini iyileştirdiğini doğrulamıştır (Black, 2001). Ayrıca, kurumsal yönetimin özel yönü ile bir firmanın piyasa değerlemesi arasındaki ilişkiyi, kurul kompozisyonu gibi hem gelişmiş hem de gelişmekte olan pazarlarda inceleyen çok sayıda çalışma vardır (Agrawal ve Knoeber, 1996); icra tazminatı (Abowd ve Kaplan, 1999) ve mülkiyet yoğunluğu (Himmelberg, Hubbard ve Palia, 1999). Bununla birlikte kurul kompozisyonu, yönetici maaşı, mülkiyet konsantrasyonu gibi kurumsal yönetimin spesifik yönleri ile firmanın piyasa değeri arasındaki ilişkiyi inceleyen hem gelişmiş hem de gelişmekte olan piyasaları da inceleyen birçok çalışma vardır.

Yine de, kurumsal yönetimin bu özellikleri aynı anda çalışmaktadır. Bazı durumlarda, bunlar birbirinin yerine geçebilir, diğer durumlarda ise tamamlayıcı olabilmektedir. Şirketler iyi yönetimin yatırımcıya iyi niyet ve güven yarattığını bilmektedir. Teorik olarak, yatırımcıların daha fazla ödeme yapabilmeleri beklenir, çünkü daha iyi yasal savunma ile firmanın karının daha fazla olması, firmayı kontrol eden yöneticiler tarafından alınmak yerine çıkar veya temettü olarak kendilerine geri döneceğini bilirmektedir (La Porta, 2002).

Daha önceki çalışmalara göre, kurumsal yönetim mekanizmasının bu iki ülke için bankacılık performansı üzerindeki etkisini ölçmek ve bu ülkelerin hangi ülkelerin kurumsal yönetimine daha iyi bir performans gösterdiğini anlamalarını sağlamak amacıyla bir araştırma yapılmamıştır. Bu nedenle, bu araştırma kurumsal yönetim mekanizmasının Tanzanya ve

Kenya'daki bankalardaki bankacılık performansı üzerindeki etkisine odaklanmayı amaçlamaktadır.

Tezin Amacı

Bu çalışmanın genel amacı, kurumsal yönetimin Tanzanya ve Kenya'daki bankacılık performansına etkisini regresyon ve genelleştirilmiş moment yöntemi (GMM) analizi ile incelemektir.

Spesifik olarak, bu çalışma aşağıdaki hedeflere ulaşmayı amaçlamaktadır:

1. Tanzanya ve Kenya'da kurumsal yönetimin bankacılık performansı üzerindeki etkisini regresyon modeli kullanarak incelemek ve bu iki ülkenin sonuçlarını karşılaştırmak.
2. Tanzanya ve Kenya'da kurumsal yönetim uygulamalarının Banka verimliliği üzerindeki etkisini Veri Zarflama Analizi (DEA) yoluyla incelemek ve bu iki ülkenin sonuçlarını karşılaştırmak.
3. Tanzanya ve Kenya'da kurumsal yönetimin bankacılık performansı üzerindeki etkisini genelleştirilmiş moment yöntemi (GMM) analiz modelini kullanarak incelemek.
4. Regresyon analizi ve GMM arasındaki sonuçları karşılaştırmak.

Tezin Önemi

Bu çalışma, gelişmekte olan ülkelerde özellikle Kenya ve Tanzanya bankacılık sektöründe, vekalet teorisi açısından kurumsal yönetim anlayışını geliştirmeye yardımcı olacaktır. Çalışma, şirketin daha kârlı olması için yapılabilecek muhtemel iyileştirmeleri ortaya çıkaracaktır. Bu çalışma, kurumsal yönetim mekanizmasının ve banka finansal performansının etkisini ampirik olarak inceleyerek, çelişkili kurumsal finansman teorilerine katkıda bulunacaktır. Bu nedenle, Kurumsal Yönetimin Vekalet, Yönetim ve Paydaş Teorileri gibi Finansal Performans üzerindeki etkileri hakkındaki çelişkili önerileri belgeleyen teorilerdeki çatışmaların çözümüne yardımcı olacaktır.

Ayrıca, Tanzanya ve Kenya da gelişmekte olan ülkelerdir, bu nedenle bu çalışmanın bulguları benzer siyasi, kültürel, çevresel ve ekonomik koşullara sahip diğer birçok gelişmekte olan ülkeye fayda sağlayacak ve kurumsal yönetimin bankanın finansal performansını etkilediği mekanizmaların anlaşılmasını geliştirerek politika ve uygulamaya

katkı sağlayacaktır. Politika yapıcılar, finansal performansı iyileştirmek için bir ticari banka tarafından kurumsal yönetimde uygulanacak stratejiler geliştirebilirler. Uygulayıcılar, kurumsal yönetimde, hissedar değerini maksimize eden en iyi uygulamaları benimseyebilirler.

Bu çalışma, kurumsal yönetimin banka finansal performansına etkisini ampirik olarak inceleyerek gelecekteki araştırmalara katkı sağlamaktadır. Ayrıca, banka yönetim kurullarına, bankalarının idare şeklini değerlendirmede ve düzeltici faaliyetlerin gerekli olabileceği alanları belirlemede yarar sağlayacaktır.

Kapsam ve Sınırlılıklar

Bu çalışma sadece iki ülkeyi, Tanzanya ve Kenya'yı kapsamaktadır; buna sadece yirmi yedi ticari banka çalışmaya dahil edilmiştir. Çalışma alanda etkili sonuçlara varacak önemli birçok bilgi gerektirecektir. Bununla birlikte, aşağıdakiler, bu hedefe ulaşmayı zorlaştıracak hassas bir olasılık olarak değerlendirilecektir.

Araştırmacının gerekli bilgiyi dikkatlice alması için imkanların yeterli ve zamanında olması gerekir. Ancak bu çalışma iki farklı ülkede yapılacak ve bu nedenle istişare için tüm bankalara ulaşmak zor olacaktır.

2. LİTERATÜR TARAMASI

Bu bölüm, çalışma kapsamındaki konuyla ilgili literatür taraması ile ilgilidir. Literatür taraması iki ana bölüme ayrılmıştır; teorik kısım ve ampirik kısım. Bölüm, bazı teorik varsayımların gözden geçirilmesiyle başlar, ardından aynı konu üzerine ampirik literatürün gözden geçirilmesi sunulur.

2.1. Teorik İncelemesi

Araştırmanın teorik temeli, araştırmanın yapıldığı felsefi temel ile ilgilidir ve yapılan araştırmanın teorik yönleri ile pratik bileşenleri arasındaki bağı oluşturur. Daha önce belirtildiği gibi, çalışma kurumsal yönetimin Tanzanya ve Kenya'daki bankaların finansal performansı üzerindeki etkisini araştırmaya çalışmaktadır. Bu nedenle, bu konuya dayanarak, teorik olarak keşfedilmesi gereken kritik alanlar, kurumsal yönetim ve finansal performans kavramıdır; Vekalet teorisi (Jensen ve Meckling, 1976), Yönetim teorisi (Donaldson, 1990) ve Paydaş teorisi (Freeman, 1989) aşağıda tartışılmaktadır.

2.1.1. Vekalet Teorisi

Vekalet teorisi aslen Ross (1973) tarafından, yönetim kurulu ve hissedarlar gibi iki taraf arasındaki ilişkiyi açıklayan teori olarak ifade edilmiştir. Vekalet teorisi, kurumsal yönetimin önemine dair makul bir açıklama sunmaktadır. Farklı yöneticilerden ve hissedarların çıkarlarından kaynaklanan ihtilafların olduğunu varsaymaktadır. Bu, yöneticinin kendi başına önemli kararlar verirken kendi çıkarı olan bir nedene sahip olması ve dolayısıyla hissedarların çıkarlarına zarar vermesi durumunda oluşabilmektedir. İyi Kurumsal Yönetime sahip olmak, pay sahibinin çıkarına güçlü bir koruma sağlamaktadır. Bununla birlikte Jensen ve Meckling(1976)'e göre mülkiyet ve kontrolü arasında bir ayrılık olduğunda, yöneticilerin firmayı hissedarların çıkarlarıyla değil kendi çıkarları doğrultusunda işlettiği bir vekalet problemi oluşabilmektedir. Bu, şirket yöneticilerine, şirket kaynaklarını, hissedarlarının değerlerinden ziyade, kendi değerlerini en üst düzeye çıkarmak için kullanma fırsatı yaratır.

Çoğu araştırma, kurumsal yönetimin firmaların vekalet sorunlarını kontrol etmelerine yardımcı olabileceğini kabul etmiştir (Daily ve Cannella, 2003). Yönetim kurulu, en büyük kurumsal yönetim mekanizmalarından biridir. Yönetim kurulu; uzmanlıkları ve firmanın

işletme faaliyetleri ile ilgili deneyimleri ve dış çevre ile kurdukları bağlantılara göre seçilmektedir. Ancak, hissedarlar arasında, bağımsız denetçilerle hissedarlar arasında, devletle hissedarlar arasında, büyük hissedarlar ve küçük hissedarlar arasında, yönetim ve aslar arasında vekalet sorunları ortaya çıkabilmektedir. Ayrıca, vekalet teorisinin risk alma ve riskten korunma ile ilgili yönetsel kararlarla ilgili risk yönetimi içerdiği gösterilmiştir (Smith ve Stulz, 1985). Araştırma hedefleri doğrultusunda, bu çalışma vekalet teorisini benimseyecektir, çünkü kurumsal yönetim literatürüne hakim bir mekanizma olarak yönetim kuruluna odaklanmaktadır.

2.1.2. Yönetim Teorisi

Teori, Donaldson (1990) tarafından kurulmuştur. Yöneticiler ve şirket sahipleri arasında çıkar çatışması olmadığını ve yönetim hedefinin aslında iki taraf arasındaki en etkili koordinasyonu kolaylaştıran mekanizmaları ve yapıyı bulmak olduğunu kabul eder (Donaldson, 1990). Vekalet teorisine karşılık, yönetim teorisi, yöneticileri, kendi menfaatlerini feda etmeye ve hissedarların çıkarlarına en iyi şekilde davranmaya istekli olan iyi yöneticiler olarak kabul eder (Donaldson ve Davis, 1991). Bu nedenle yöneticiler, çıkarlarını ilkelerin çıkarlarına uygun hale getiren durumsal ve psikolojik faktörlerin belirlenmesiyle ilgilenir (Davis, Schoorman ve Donaldson, 1997), yöneticilerin davranışlarının örgütsel olduğunu ve kendi kendine hizmet etme davranışından daha fazla fayda sağladığını iddia eder. Hak sahiplerinin servetlerini firma performansı ile koruduğunu ve en üst seviyeye çıkardıklarını savunmaktadır, çünkü bunu yaparak hak sahiplerinin fonksiyonlarını maksimize etmektedir.

Yönetici de rasyonel olarak kabul edilir, ancak kendi kendine hizmet etme davranışlarından ziyade işbirlikçi davranışlarda daha fazla fayda görmektedir. Hissedarların zenginlikleri en üst düzeye çıktığında, bir yöneticinin yöneticilik menfaati de en üst düzeye çıkarılır (Davis vd., 1997).

Yönetim teorisi, kolayca ölçülemeyen içsel ödüller üzerine odaklanır (büyüme, başarı ve görev gibi), ancak vekalet teorisi dışsal motivasyona daha fazla önem verir (Donaldson ve Davis, 1991). Vekalet teorisinin aksine, yönetim teorisinin konsantrasyonu bireysellik perspektifinden değil, üst yönetimin organizasyonun bir parçası olarak hedeflerini bütünleştiren bir rol üstlenmesidir. Daha sonra örgütsel başarı elde edildiğinde, yöneticiler

memnun olur ve motive edilir. Bu teori, bu çalışma için uygulanabilir, çünkü yöneticiler görevlerini yerine getirirlerse, Kurumsal Yönetim uygulamaları yöneticiler ve kurumsal yönetim arasında uygun bir güç dengesi sağlamaya ve davranışlarının, kararlarının ve eylemlerinin çıkarlarıyla ilişkilendirilmesini sağlamaya yönelik olacaktır. Ayrıca, davranışlarını, kararlarını ve eylemlerini ilişkilendirmeyi sağlamak yöneticilerin çıkarlarına bağlıdır. Bu, idareci ve yönetici kendi menfaatlerini feda etmeye ve hissedarların çıkarlarına en iyi şekilde davranmaya istekli olduklarında daha iyi finansal performans üreteceklerini ve hissedarın servetini en üst seviyeye çıkaracaklarını göstermektedir. ‘Yöneticiler’ kuruluşların amaçlarına ulaşmak için çabalarlar, bu nedenle davranışlarının kuruluşun çıkarlarıyla çelişmediğini gösterirler. ‘Yönetici’ genel olarak başkalarının ihtiyaçlarını korur ve onlara özen gösterir. Ticari bankalarda CEO'lar ve müdürler, hissedarların veya mal sahiplerinin çıkarlarını korur ve başarılı olmak için, başarılı organizasyonların oluşturulması ve sürdürülmesinde asıl amaç sahibi ortaklar adına kararlar alır. Yönetim teorisini benimseyen ticari bankalar genel olarak CEO ve başkan rolünü bir yönetici altında birleştirmiştir (Ochieng, 2003).

2.1.3. Paydaş Teorisi

Teori, bir paydaşı kuruluşun hedeflerine ulaşmasını etkileyebilecek veya etkilenebilecek herhangi bir grup veya birey olarak tanımlayan Freeman (1989) tarafından kurulmuştur. Bu teori, firmanın, toplumun büyümesi için gereken yasal ve pazar altyapısını sağlayan daha geniş bir sistem içerisinde faaliyet gösteren bir paydaş sistemi olduğunu açıklar. Bu durumda, firmanın amacı, firma ile doğrudan veya dolaylı bir ilişkisi olan genel halka yardım etmektir. Bu teoriye göre, işletme yatırımcının özel ve belirli görevlerini üstlenirken; ayrıca çeşitli paydaş gruplarına karşı da farklı sorumluluklara sahip olması gerekir. Kurum ve yöneticileri, hissedarların yatırımlarının adil bir şekilde geri kazanılmasını garanti altına almak için özel taahhütlerde bulunur ve ayrıca diğer paydaşlara özel taahhütlerde bulunur; bu, yasaların gerektirdiğinin ötesine geçer (Freeman, 1989). Bu nedenle, paydaş teorisi Risk Yönetimi için olası bir mantıklı yaklaşım için yeni bir anlayış sunar.

Öte yandan Dao ve Giang (2012), şirkette etkilenecek olan tarafların iç ve dış paydaşlar olarak iki ana gruba bölünebileceğini belirtmiştir. İç paydaşlar; yöneticileri, yönetim kurulunu ve çalışanları içerir; dış paydaşlar ise müşterileri, tedarikçileri, borç verenleri, ticari alacaklıları ve hissedarları içerir. Tüm bu paydaşların, firmanın performansının gelişimine

farklı amaçlarla farklı şekillerde davranmaları beklenir. Şirketin performansını doğrudan ve büyük ölçüde etkileyen üç tarafın yönetim kurulu, hissedarlar ve icra kurulu olduğunu ileri sürmektedirler. Bu paydaşlar çoğunlukla, işletmenin tüm kurulum hedeflerinin gerçekleştirileceğini garanti altına almak için firmayı kontrol etmekten sorumlu olanlardır.

Çoğu ekonomide, şirketler hukuku ve hissedarlara sadece başka bir paydaş grubu olarak muamele etme argümanı tarafından desteklenmezler. Örneğin, Kenya'nın Şirketler Yasası (Cap 486), hissedarlara firmanın sahipleri olarak önemli bir statü vermektedir. Paydaşlar, yönetim kurulu üyelerinin tamamını veya çoğunu atar ve üst düzey yöneticileri işe alma ve işten çıkarma ve firmanın önemli politika ve stratejilerini onaylama veya reddetme yetkisine sahiptir (Freeman, 1989). Sonuç olarak, hissedarlar firmaya yatırım getirilerini en üst düzeye çıkarmak için araç olarak muamele etme hakkına sahiptir. Kurulun, firmanın diğer paydaşlara yasal ve sözleşmeden doğan yükümlülüklerine saygı göstermesini garanti etmesi gerekirken, aynı zamanda yöneticilere firmanın nihai amacını, kârların ve hissedar değerinin maksimize edilmesi olarak göz önünde bulundurma talimatı verme hakkı da vardır (Freeman, 1989).

Paydaş teorisi, Risk Yönetiminde, Kurumsal Yönetimde veya Finansal Performansta olsun, şirket politikasının temel belirleyicisi olarak paydaş çıkarlarının dengesini açıkça vurguladığı için çalışmaya uygundur. Teorinin belirttiği gibi; şirket yatırımcıya özel ve belirli görevler borçludur, aynı zamanda çeşitli paydaş gruplarına karşı da farklı görevleri vardır. Firma ve yöneticileri, hissedarların yatırımlarının adil bir şekilde geri kazanılmasını garanti altına almak için özel taahhütlerde bulunur, ancak şirketin diğer paydaşlara da özel taahhütleri vardır. Bu nedenle, Kurumsal Yönetim fonksiyonlarının, hissedarların yatırımlarından adil bir getiri elde etmesini sağlamak, aynı zamanda firmanın diğer paydaşlara karşı yükümlülüklerini yerine getirmesini sağlamak için özel yükümlülükleri vardır (Ochieng, 2003).

2.2. Performans ve Ölçüm

Kimball(1998)'de, bankaların yöneticilerinin zor kararlar almasına yardımcı olmak için kullandıkları Riske Göre Ayarlanmış Sermaye Getirisi (RAROC) ve Ekonomik Katma Değer (EVA) adı verilen modern performans ölçüm teknikleri açıklanmıştır. Bir bankanın performans seviyesi değerlendirme yöntemi, muhasebe oranları ve ekonomik bir sınır yaklaşımı

içermektedir. Sathye (2003), Siudek (2008), Sturm ve Williams (2010), Tahir vd. (2010) finansal kurumların performansının en iyi şekilde nihai ölçümle verimlilik oranı denilen oranlar şeklinde hesaplanabileceğini açıklamıştır. Avrupa merkez bankalarına (2011) göre, EU bankacılık yapısında performans ölçümleri, finansal ölçüm olarak adlandırılan geleneksel bir yöntem olan üçe bölünmüştür : ROA, ROE ve NIM. Ayrıca Johnson (1994) ekonomik ölçümü (EVA ve RAROC) ve piyasa ölçümlerini Toplam Hissedar Getirisi (TSR), Fiyat Kazanç Oranı (F / K), Fiyat Defter Değeri Oranı (F / D) ve Kredi Temerrüt Takası “Credit Default Swap (CDS)” olarak tanımlamaktadır.

Sonuç olarak, bankacılık operasyonundaki performans esas olarak finansal ve ekonomik ölçümle ölçülebilmektedir (Sathye, 2003; Tahir vd., 2010). Bu yöntemler bankaların finansal ve ekonomik verimlilik düzeylerini değerlendirmek için kullanılabilir.

2.2.1. Performansın Finansal Ölçümü

Finansal performans yöntemi geleneksel yöntem olarak da bilinmektedir. Banka performans ölçümü için yeni bir şey değildir. O'Connor (1973) tarafından 1970'lerden beri kullanılmaktadır ve Revell (1980), Lee (1997), Bashir (1999), Demircuc-Kunt ve Huizinga, (2000), Samad (2004), Folawewo ve Tennant (2008) gibi birçok bilim adamı tarafından kullanılmaya devam edilmiştir. Genellikle oranlar şeklinde ölçülür. Kârlılık, ticari bankaların performansı ölçmesinin yaygın yoludur. Revell(1980)'e göre, Net Faiz Marjı Oranı (NIM), ABD ticari bankaları üzerinde yaptığı çalışmada bir değerlendirme metriği olarak kullanılmıştır. NIM bankanın faiz marjıdır.

Farklı düşüncelere dayanarak, karlılık performansının en iyi ölçüsü, farklı büyüklük ve yapıdaki bankaların yönetim verimliliğini ve hissedar büyüklüğünü, varlıklar ve özkaynak açısından karşılaştırarak bankaların rekabet gücünü gösteren ROA ve ROE'dir. ROA ve ROE en iyi performans ölçümü olmasına rağmen, finansal oranları kullanarak performans ölçümü, kaynak kullanımını ve optimizasyonu göstermek için yeterli değildir. Maliyetleri en aza indirmek ve geliri artırmak için banka kaynaklarının kullanılmasında en iyi yöntem ekonomik ölçüm performansıdır.

2.2.2. Performansın Ekonomik Ölçümü

Verimlilik ekonomik ölçümle ölçülebilmektedir. Şu anda, ekonomik performans kavramları rasyonel bireysel optimizasyonun ekonomik hedefine dayanan iktisatçıdan geldiğinden, ekonomik performans Tanzanya ve Kenya'daki ve dışındaki birçok akademisyen için çok önemli bir konu haline gelmektedir. Birçok bilim adamı tahsis ve / veya teknik verimliliği ölçmek için ekonomik performans ölçümünü; X-verimliliği, ölçek ve kapsam verimliliği kullanmıştır. Örneğin, Yudistira (2004) parametrik olmayan bir teknikle (yani DEA) ölçülen teknolojik, saf teknik ve ölçek verimliliği gibi üç verimlilik kategorisine odaklanmaktadır. Sonuç olarak, ekonomik performans normalde verimli sınır tahmini ölçümü ile ölçülür ve tahmin edilir. Verimliliği ölçme yöntemleri parametrik olmayan ve parametrik yaklaşımlara bölünmüştür (Coelli, Rao, Donmell, ve Battese, 2005). Tüm müdahaleler, bankacılık sektörünün performansını iyileştirmek için sermaye kullanımına ilişkin öngörü ve temel sağlamaktadır. Parametrik Olmayan Yaklaşım ağırlıklı olarak ağırlıklı çıktıya ağırlıklı girişlere gözlemlenen tüm noktaları kapsayan doğrusal bir programlama ölçümü ile ilgilidir. “Free Disposable Hull Analizi (FDH)” ve Veri Zarflama Analizi (DEA) olarak ayrılmıştır (Pasiouras ve Kosmidou, 2007; Raphael, 2013). DEA, verimli firmaların girdi ihtiyaçlarını birbirine bağlayan sınırları tahmin etmede dağıtım varsayımlarından kaçınan doğrusal bir programlama önermektedir (Berger ve Humphrey, 1997; Charnes ve Cooper, 1961). DEA yaklaşımı ekonometrik bir model belirtimi gerektirmez. Özünde, etkili bir sınırı en iyi uygulama modeli olarak tanımlamak için gözlemlenen verileri uygulamaktadır.

Parametrik yaklaşım, fonksiyonun ve temeldeki stokastik sürecin uygun olmayan spesifikasyonuna atfedilebilen içerme hataları ile bir maliyet fonksiyonu, kar / gelir fonksiyonu veya üretim fonksiyonunun tanımlanmasını ve hesaplanmasını gerektirmektedir. Literatüre dayanarak, üretim, maliyet, gelir veya kâr için fonksiyonel form, “Stochastic frontier analysis SFA”, Kalın Sınır Yaklaşımı “Thick Frontier Approach (TFA)” ve Dağılımdan Bağımsızlık Yöntemi “Distribution-Free Approach (DFA)” içeren üç ana sınır ölçüsünde sunulmaktadır (Berger ve Humphrey, 1997). Doğrusal olmayan bir programlama yöntemi olarak sunulan Stokastik Sınır Analizi, rastgele hata terimlerini ve üretim biriminin verimsizliğini ayırıştırır ve dışsal şokların varlığını dikkate almaktadır (Aigner, Lovell ve Schmidt, 1977).

Yöntem, sınırdan sapmaların yönetim ve dış yönetim kontrol faktörlerinden olduğunu varsayar. Bu, rasgele hata bileşeni normal olarak dağıtılır ve verimsiz hata terimi yarı normal veya kesilir gibi dağıtım hakkında açık varsayımlar yaparak verimsiz terimleri rasgele bileşenlerden ayırır (Coelli vd., 2005). Konformist SFA ölçümü ile ilgili temel sorun, tahmini teknik ve tahsisatsızlık bileşenlerine dahil edilen toplam maliyet verimsizliğini tahmin etmektedir (Matthews, 2010).

Parametrik Olmayan Parametrik Ağırlıklandırmada DEA, Parametrik Olmayanda en iyi ve en çok kullanılan yaklaşımdır. FDH ve SFA ile karşılaştırıldığında, çalışma DEA'yı desteklemektedir, Çoğu literatür, üretim setinin dışbükey ve risksiz olduğunu varsaydığından bankaların performansını analiz etmek için DEA'ya dayanmaktadır, Buna ek olarak, son yıllarda DEA, özellikle Seiford ve Thrall (1990), Miller ve Noulas (1996) ve daha sonra Alam (2001) bu tekniğin seviyesindeki gelişim ve değişikliklerden sonra kullanımı ile büyük bir başarıya sahiptir. Bu nedenle çalışma, Tanzanya ve Kenya'daki çevre için, kurumsal yönetişimin bankacılık verimliliği üzerindeki etkisi konusunda mevcut çalışmadan yoksun olan veri zarflama analizini kullanmaktadır.

2.3. Ampirik Literatür

Ene ve Bello (2016), çalışmada, Kurumsal Yönetişimin Nijerya'daki Bankanın Finansal Performansı Üzerindeki Etkisi incelenmiş ve zayıf kurumsal yönetimin bankacılık sistemindeki tüm yeni kriz bölümleri için önemli bir neden olduğunu açıklamıştır. Çalışmada, bağımsız yönetim kurulu üyelerinin göreceli büyüklüklerinin ve yönetim kurulu büyüklüğünün seçilen 10 bankanın bir örneğinin yatırım getirisine (YG) etkisi incelenmiştir. İkincil veriler Nijerya borsalarından 2004-2013 döneminden itibaren kullanılmıştır. SPSS 21'in desteklediği sıradan en küçük kare regresyon tekniğinin sonucu, Nijerya'daki kurumsal yönetim ve banka performansı arasındaki ilişkinin, yönetim kurulu büyüklüğündeki bir birim değişikliği ve bağımsız yöneticilerin göreceli büyüklüğü olarak varlığın getirisini artırması nedeniyle oldukça önemli olduğunu ortaya koymuştur.

Bashir, Fatima, Suhail ve Rasul (2018) çalışmada iç kurumsal yönetim ve finansal performansı Nexus; örnek olarak Pakistan bankalarını seçerek inceledi. Çalışmada, Pakistan borsalarında yedi yıl süreyle (2008-2014) listelenen özel ve halka açık 30 banka seçilmiştir. Amaç, iç kontrol göstergelerinin (Yönetim Kurulu Yapısı ve Mülkiyet Yapısı), Pakistan'daki

bankaların kontrol değişkenleri (kaldıraç ve büyüklük) altındaki finansal performansına (Özkaynak Getirisi, Aktif karlılığı ve Hisse Başına Kazanç) etkisini ölçmektir. Çalışma, model iki ve model üçün sonucunun ROE ve EPS ile anlamlı bir ilişki gösterdiği regresyon analizi altında üç modelden oluşmaktadır, ancak Model 1'in iç yönetim göstergelerinin büyük çoğunluğu ROA ile istatistiksel olarak anlamsız bir ilişkiyi temsil etmektedir. Son olarak, çalışma Pakistan'da kurumsal yönetimin sağlam kodları olmasına rağmen uygun bir uygulama eksikliği olduğu sonucuna varmıştır.

Abdulazeez, Ndebel ve Mercy (2016) çalışma, kurumsal yönetimin Nijerya'da listelenen tüm mevduat bankalarının yedi yıl süreyle (konsolidasyondan sonra) finansal performansları üzerindeki etkisini denetlemiştir. Veriler, yıllık rapordan ve bankaların hesaplarından nicel olarak alınmıştır. Çalışmada, Pearson korelasyonu ile Multico linearite testi kullanılmış ve VIF testi ile daha da doğrulanmıştır. Regresyon analizi sonucunda elde edilen sonuç, daha geniş yönetim kurullarının Nijerya'daki mevduat bankalarının finansal performansına olumlu ve anlamlı ölçüde katkıda bulunduğunu göstermiştir.

Odili, Ikenna ve Orikara, (2015) kurumsal yönetimin Nijerya'daki ticari bankaların performansına etkisini 2006-2014 yılları arasında incelenmiştir. Nijerya'daki 21 konsolidasyon bankasından, örnek olarak 10 banka seçilmiştir. Çalışmada oransal örnekleme tekniği kullanılmış ve veriler en küçük kareler yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Özkaynak getirisi, Yönetim Kurulu Bağımsızlığı (BI), Kurul Büyüklüğü (BS), Yönetici Ortaklığı (DSH) ve Denetim Komitesi Toplantıları (SAC)'nın kurumsal yönetim için bankacılık performansı vekili olarak kullanılmıştır. Elde edilen bulgular, Kurul Bağımsızlığı, Yönetim Kurulu'nun Pay Sahipleri ve Denetim Komitesi Toplantıları'nın bankacılık sektörünün performansı üzerinde olumlu ve anlamlı bir etkisi olduğu, Kurul Büyüklüğü'nün Nijerya'da bankacılık sektörünün performansı üzerinde olumsuz ve anlamlı bir etkisi olduğu ortaya çıkmıştır.

Muhammad vd. (2011) çalışmada, bir panel veri analizi kullanılarak kurumsal yönetimin Malezya'daki bankaların etkinliği üzerindeki etkisi incelenmiştir. Yönetim kurulu liderliği yapısı, yönetim kurulu kompozisyonu, yönetim kurulu büyüklüğü, yönetim kurulu mülkiyeti, kurumsal mülkiyet ve blok hissedarlar kurumsal yönetimi temsilen kullanılmıştır. Bankaların performansını ölçmek için bankaların verimliliği kullanılmış olup, bankacılık sektörünün fiili performansını yakalamaya uygunluğu ve son zamanlarda verime daha fazla

önem verildiği görülmektedir. Sonuçlar, daha küçük bir yönetim kurulu büyüklüğü ve blok hissedar yüzdesinin, Malezya bankalarının verimliliğini artırdığını göstermektedir.

Manning (2019), kurumsal yönetimin şirket performansı üzerindeki etkisini değerlendirmek için çalışma yapmıştır. Yönetim kurulunun büyüklüğü, denetim komitesi ve yönetim kurulunun cinsiyet kompozisyonu kurumsal yönetimi temsilen kullanılmış, şirketin performansı faiz ve vergi öncesi kazançlarla ölçülmüştür. Hem büyük hem de küçük finansal şirketlerden oluşan 30 şirketin verileri NYS'de toplanmıştır. Tanımlayıcı ve tahminsel istatistikler kullanılarak yapılan analiz sonucunda elde edilen sonuç, kullanılan üç değişkenin de değişkenin performansı üzerinde bir etkisi olduğunu göstermiştir.

İbrahim (2019), bu çalışmanın amacı, Gana'daki sermaye yapısı, mülkiyet yapısı ve KOBİ'lerin kurumsal yönetimi arasındaki ilişkiyi incelemektir. Yönetim mekanizmalarının ve mülkiyet kararlarının KOBİ'lerin finansman seçimini nasıl etkilediğini değerlendirmek için uygun regresyon modeli kullanılmıştır. Çalışmada, yönetim kurulu büyüklüğü hariç tüm kurumsal yönetim değişkenleri için pozitif bir ilişki olduğu bulunmuştur. Mülkiyet yapısının olumlu ve sermaye yapısına bağlı olduğu tespit edilmiştir.

Okere ve Oyeibisi (2019) bu çalışmanın amacı, kurumsal yönetimin, 2005-2015 yılları arasında Nijerya sermaye piyasasında listelenen bankaların hissedarlarının yatırım kararlarına etkisini araştırmaktır. İkincil veriler, listelenen sekiz bankanın finansal tablolarından alınmıştır. Panel Regresyon Analizi yapılmış ve sonuçta kurumsal yönetim (yönetim kurulu büyüklüğü, yönetim kurulu bağımsızlığı ve denetim komitesi bağımsızlığı) ile hissedarların yatırım kararları arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır.

Yasser, Entebang ve Mansor (2011) çalışmada kurumsal yönetim mekanizmaları (yönetim kurulu büyüklüğü, yönetim kurulu kompozisyonu, CEO / başkan ikiliği ve denetim komitesi) ile iki firma performans ölçütü (öz kaynak getirisi, ROE ve kar marjı, PM) arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Kullanılan örneklem, 2008-2009 döneminde mevcut 30 firmadır. Sonuç olarak, ROE ve PM ile üç kurumsal yönetim mekanizması (kurul büyüklüğü, kurul kompozisyonu ve denetim komitesi) arasında pozitif bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Bu nedenle, iki performans ölçütü (ROE ve PM) ile CEO / Başkan'ın ikiliği arasında anlamlı bir ilişki

bulunamamıştır. Buna ek olarak, yönetim kurulu büyüklüğü anlamlı bir sınırla sınırlandırılmalı ve yönetim kurulu, icracı ve icracı olmayan yöneticilerin karışımı olmalıdır.

Khan ve Iqbal (2015) çalışmalarında, iyi yönetim uygulamalarının, geleneksel bankacılık sisteminin kârına etkisini keşfetmeyi amaçlamıştır. Birincil ve ikincil veriler kullanılmıştır. Ayrıca, gözlem yöntemi ve yapılandırılmış anketler katılımcılardan (banka çalışanları) veri elde etmek için kullanılmıştır. Veriler SPSS istatistik yazılımı ile analiz edilmiş ve kurumsal yönetimin ve belirleyicilerinin geleneksel finansal kurumların karlılığı üzerindeki etkilerini kontrol etmek için regresyon analizi yapılmıştır. Son olarak, elde edilen bulgular, bankanın kârının kurum kültüründe etik uygulamaların benimsenmesiyle daha da artma eğiliminde olduğunu göstermiştir.

Dhahbi (2019) çalışmasında, kurumsal yönetim kalitesinin Suudi Arabistan'daki isteğe bağlı tahakkukların bilgi içeriğini etkileyip etkilemediğini incelemiştir. Kurumsal yönetim için kullanılan değişkenler yönetim kurulu, komiteler ve mülkiyet yapısı olmuştur. Kullanılan örnek 2012-2016 döneminde 124 firmadır. Veri Zarflama Analizi (DEA) ve bulgular hisse senedi getirisi ile isteğe bağlı tahakkuk arasındaki ilişkinin iyi bir Kurumsal Yönetim yapısına sahip şirketler için daha büyük olduğunu göstermiştir.

Makki ve Lodhi (2014) çalışmalarında kurumsal yönetimi, entelektüel sermaye verimliliğini ve finansal performansı birleştiren yapısal bir model oluşturdu ve bunu kısmi en küçük kareler regresyonuna dayalı genelleştirilmiş momentler yöntemi ile doğruladı. Kurumsal yönetim, icra başkanının ikiliği, icracı olmayan yönetici oranı, yöneticilerin mülkiyeti, yöneticilerin ücretleri ve hissedar sayısı ile ölçülmüştür. Öte yandan, entelektüel sermaye verimliliği Katma Değer Entelektüel Katsayısı ile hesaplanmakta ve finansal performans yatırım getirisi, özkaynak kârlılığı ve vergi sonrası net kar üzerinden alınmaktadır. Çalışma, kurumsal yönetim, entelektüel sermaye verimliliği ve finansal performans arasında kritik bir yapısal ilişki olduğunu ortaya koymaktadır.

Arena, Kayagil ve Aydemir (2014) çalışmalarında, İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında faaliyet gösteren firmaların kurumsal yönetim seviyelerinin belirleyicileri ve etkilerini araştırmıştır. Çalışmada ikincil veriler kullanılmış ve sportif ve finansal indeksler hariç tüm indekslerde İMKB'de sürekli işlem gören 162 firma örneği kullanılmıştır. Kurumsal yönetim düzeyinin iyileştirilmesi için en önemli belirleyicinin firma değeri olduğu vurgulanmıştır.

Ayrıca, firma değerinin kurumsal yönetim düzeyinde kurumsal yatırımcı oranını etkilediği bulunmuştur. Aynı zamanda, firmaların büyüyen kurumsal yönetim uygulamaları ile firma performansı arasında pozitif bir ilişki vardır.

Zabria, Ahmad ve Wah (2016) çalışmalarında, Borsa Malezya'daki halka açık ilk 100 şirket arasında kurumsal yönetim uygulamaları ve firma performansı arasındaki ilişki üzerinde durulmaktadır. Yönetim Kurulu büyüklüğü ve Yönetim Kurulu bağımsızlığı, kurumsal yönetimin değişkenleri olarak kullanılmış, özkaynak kârlılığı ve varlığın getirisi firma performansını ölçmek için seçilmiştir. Bu çalışmada hipotezi incelemek için tanımlayıcı ve korelasyon analizi kullanılmıştır. Sonuç, yönetim kurulu büyüklüğünün ROA ile anlamlı ölçüde zayıf bir ilişkiye sahip olduğu, ancak ROE için istatistiksel olarak anlamsız olduğu bulundu. Diğer bulgu, kurul bağımsızlığı ile firma performansı arasında ilişki olmadığını göstermiştir.

Ghaffar (2014) çalışmasını, iyi kurumsal yönetim uygulamalarının Pakistan'daki İslami bankaların karlılığı üzerindeki etkisini bulmak için yapmıştır. Kullanılan kurumsal yönetim ölçüleri etik ve kurumsal sosyal sorumluluktur. Kârlılık, aktif karlılığı (ROA) ve özkaynak karlılığı (ROE) oranları ile ölçülmüştür. Birincil veriler iyi tasarlanmış, yapılandırılmış ve doğrulanmış bir anket aracılığıyla toplanmıştır. Verilerin analizinde regresyon analizi kullanılmış ve sonuçta kurumsal yönetimin tüm bu değişkenlerinin bankaların karlılığı ile anlamlı bir ilişkisi olduğu ortaya çıkmıştır. Pakistan'ın İslami bankaları, iyi kurumsal yönetim uygulamalarının benimsenmesiyle karlılıklarını artırma eğilimindedir.

2.4. Performans Ölçüm Değişkenleri

Firmanın performansını çeşitli çalışmalar yoluyla analiz etmek için tarihsel olarak spesifik ölçümler kullanılmıştır (Cochran ve Wood, 1984; Ittner ve Larcker, 2003). Çalışmaların çoğu, çeşitli finansal ölçütler kullanarak firma performansını analiz etmektedir. Tobin's Q (Kiel ve Nicholson, 2003; Weir vd., 2002; Yermack, 1996), ROA (Kiel ve Nicholson., 2003; Yermack, 1996; Zajac ve Westphal, 1996), ROE (Adjaoud vd., 2007; Bhagat ve Black, 1999), ROI (Adjaoud vd., 2007) ve net kar marjı (Bauer, Guenster ve Otten, 2004). Bu gibi farklı araştırmacılar her bir alanı eleştirmiştir.

Yukarıda listelenen ölçüler piyasa tabanlı ve muhasebe tabanlı önlemler olmak üzere iki gruba ayrılabilir. Daily ve Cannella (2003), muhasebe temelli önlemlerin şirketin cari mali performansını hesaba kattığını önermektedir. Ayrıca, piyasaya dayalı ölçümler, yatırımcının şirketin beklentilerinden olan potansiyel performansı dikkate almıştır. Haniffa ve Hudaib (2006), hangi ölçünün finansal performansın en iyi göstergesi olduğu konusunda literatürde bir fikir birliği olmadığını ileri sürmüştür. Ayrıca, her bir göstergenin kendi güçlü ve zayıf yönleri olduğuna dikkat çekmişlerdir; bu nedenle, finansal performans için hangisinin en iyisi olacağına dair standart bir ölçü yoktur.

Demsetz ve Lehn (1985), ROA'yı muhasebe karı açısından hisse senedi piyasası getiri oranlarından daha ziyade, yıldan yıla dalgalanmalar açısından temel iş parametrelerinin göstergesi olarak değerlendirdiler. Zira, fiili iş koşullarından ziyade beklenen gelecekteki gelişmeleri daha fazla yansıtmaktadır. Kurumsal yönetim çalışmaları bu kavramı yaygın bir şekilde kullanmıştır (Gompers, 2003; Haniffa ve Hudaib, 2006). Muhasebe temelli ölçümler gibi geçmiş araştırmalar, iş performansının gelecekteki beklentilerini dikkate almaz, ancak yine de şirket performansının mevcut durumunun en ayrıntılı göstergeleridir. Çoğu firmanın öz sermaye finansmanından ziyade borç finansmanı ile nitelendirildiği yükselen piyasalar bağlamında, firma performansının piyasaya dayalı ölçümleri problem yaratmaktadır. Bu kapsamda, piyasaya dayalı ölçümler gerçek yatırımcı karlarını temsil etmemektedir (Kumar, 2004). Finansal performans yüksek derecede iç kontrole tabidir, ancak piyasa değerlemesinde piyasa değerlemesindeki değişimler ve stok düşüşleri gibi yönetimin kontrolü dışındaki dalgalanmalara tabi olduğu zamanlara da rastlanabilmektedir (Grossman ve Hoskisson, 1998; Hambrick ve Finkelstein, 1995).

Black, Love ve Rachinsky (2006) içerideki ve dışarıdaki kişilerin kurumsal yönetişimin önemini farklı algıladıklarını iddia etmektedir. Örneğin, ROA ve ROE gibi muhasebe tabanlı ölçüm performansında kurumsal yönetişim mekanizmalarının servet etkisi, yönetimin yani içeriden kişilerin bakış açısından izlenmesiyle ilgilidir. Bununla birlikte, Tobin Q gibi piyasaya dayalı ölçümlerde, kurumsal yönetim yapısının yatırımcılar yani dışarıdakiler tarafından yapılan mali bir tahmini temsil etmektedir. Wulf (2007) muhasebe ölçümünün şirketin stratejileri ve performansı ile doğrudan bir ilişki sürdürdüğünü dile getirmektedir. Örneğin, şirketin performansını etkileyen önemli değişkenleri açıklayan çalışmaların % 80'i, temel değişkenler olarak ROE ve ROA'yı kullanmaktadır. Ayrıca (Carter vd., 2010; Erhardt vd., 2003; Kiel ve Nicholson, 2003; Shrader vd., 1997; Zajac vd., 1996) kurumsal

yönetişimin firma performansı üzerindeki etkisini analiz etmek için ROA ve ROE'yi kullanmıştır.

Tobin Q oranları, piyasaya dayalı ölçümlerin ikamesi olarak kullanılmış ve hisse senedi piyasa değerinin ikame maliyetine bölünmesi olarak hesaplanmıştır (Yermack, 1996). Haniffa ve Hudaib (2006), Tobin Q oranının, şirketin varlıklarını hissedarlar için değer yaratmak üzere kullanma kabiliyetinin etkinliğini ölçtüğünü iddia etmektedir. Tobin Q gibi piyasa temelli önlemler çeşitli yazarlar tarafından farklı şekilde ölçülmüştür. Örneğin Yermack (1996), Tobin'in Q'sunu piyasa değerini yenileme maliyetine bölerek hesaplamaktadır. Ancak Booth ve Deli (1996), piyasa değerini toplam varlıklara bölerek aynı oranı hesapladılar. Buna göre, iki çalışma aynı zamanı ve aynı örnekleme kullanırsa, tahmin yöntemleri ve varlık değerlemesi nedeniyle firma performansı için farklı sonuçlar alacaktır. Firma performansı, Tobin Q gibi farklı bakış açılarından analiz edilse bile, Tobin Q oranının hesaplanmasında firmalar tarafından bildirilmeyen hesaplama yenileme maliyetleri gibi yer alan zorluklar da vardır.

Bu çalışmada hem finansal performans ölçümü hem de ekonomik ölçüm kullanılmaktadır. Finansal performansı ölçmek için kârlılık oranları kullanılmış ve bağımlı değişken olarak verimlilik puanı (teknik verimlilik) alınarak ekonomik ölçümü hesaplamak için Veri Zarflama Analizi (DEA) kullanılmıştır. Bu performans ölçümleri hem karlılık hem de ekonomik ölçüm aşağıda gösterilmiştir:

2.4.1. Kârlılık

Kârlılık, bir firmanın kaynaklarını kullanarak kar elde etme kabiliyetidir. Genellikle ROA ve ROE gibi oranlarla hesaplanır (Altunbas ve Ibanez, 2004; Gürsoy ve Aydoğan, 2002; Hagendorff ve Keasey, 2009; Said ve Tumin, 2011). Kârlılık oranları için ROA ve ROE seçilmiştir, çünkü ROA, yönetimin bankaların varlıklarından makul kâr elde etme yeteneğini göstermek için kullanılır. ROE ise, hissedar getirisinin arttığını gösterir. Daha düşük öz sermayeye sahip bankalar genellikle daha yüksek ROE belirtirken, daha düşük ROA belirtmektedir. Sonuç olarak, ROE'ye dayalı bir kârlılık analizi, genellikle yüksek eğilimle ilişkilendirilen büyük riskleri göz ardı etme ihtimalini ortadan kaldıracaktır. ROA, banka karlılığının değerlendirilmesi için önemli bir finansal oran olarak da görülmektedir (Al-Khouri, 2011; Athanasoglou vd., 2005; Bashir, 1999; Gürsoy ve Aydoğan, 2002; Liu ve

Wilson, 2010; Said ve Tumin, 2011). Bunlar finansal oranların basit olmasına ve ortalama performansı ölçmesine rağmen hala en uygunudurlar, Tanzania ve Kenya'daki bankacılık sektöründeki finansal performansını ölçmek için temel niteliklerdir.

2.4.1.1. Aktif karlılığı (ROA)

Aktif karlılığı (ROA), genel olarak banka performansını ölçmek için kullanılır. İşletmenin her bir varlığının getirisini ölçmektedir. Bankanın kâr elde etmede finansal ve gerçek varlıkları kullanma performansını ölçmektedir (Bashir, 1999; Liu vd., 2011; Zollo ve Singh, 2004). ROA, şirketin ticari faaliyetlerini finanse etmek için kullandığı varlıkları dikkate alarak şirketin performansını değerlendiren önemli bir ölçüdür. Vekalet teorisine göre, yöneticilerin firmanın varlıklarını kendi çıkarları için hareket ederek ve hissedarlara daha az getiri sağlayarak kullanma olasılıkları daha yüksektir.

Aktif karlılığı, vergi sonrası kârın toplam varlığa bölünmesiyle aşağıdaki şekilde hesaplanır.

$$ROA = P/TA$$

ROA, aktif karlılığını temsil etmektedir. P vergi sonrası kârı ve TA ise toplam varlıkları temsil etmektedir.

2.4.1.2. Özkaynak kârlılığı (ROE)

Ticari bankalar, hissedarların servetini maksimize etmeyi amaçladıklarından, özkaynak kârlılığı (ROE) performans ölçümü için en iyi yöntemdir (Al-Smadi ve Al-Wabel, 2011). Hissedarların bakışı açısından, özkaynak kârlılığı, hissedarların getirilerine odaklandığından, firma performansını ölçmek için en önemli oran olarak kabul edilmektedir (Demsetz ve Lehn, 1985; Mehran, 1995).

ROE, vergi sonrası kârın özsermaye değerine bölünmesidir (Al-Samad ve Al-Wabela, 2011; Bashir, 1999). Bu, aşağıda gösterildiği gibi ölçülür:

$$ROE = P/EC$$

ROE, özkaynak karlılığı P vergi sonrası kârı ve EC ise ticari bankaların öz sermayesini temsil etmektedir.

Çeşitli araştırmacılar firmanın performansının incelenmesinde muhasebe temelli ölçümler kullanmanın bazı avantajları tarafından vurgulanmıştır. Genel olarak, yüksek ROA'nın ve ROE'nin olması, öz sermaye değerini artırmak için yönetim tarafından firma varlıklarının ve öz kaynaklarının başarılı bir şekilde kullanılması anlamına gelmektedir. Ayrıca, ROA ve ROE kullanmanın bir başka avantajı da, şirketin boyutu ile ilgili problemi ortadan kaldırmasıdır. ROA ve ROE, bir şirket karşılaştırması için etkili ve kolay bir çözüm sağlar (Lev ve Sunder, 1979). Ayrıca, Demsetz ve Lehn (1985) ROA ve ROE kullanımı ile, ima edilen iş koşullarındaki yıldan yıla dalgalanmaları borsa getirilerine göre daha iyi bulmaktadır. Bunun nedeni, borsadaki bir getirinin, iş koşullarındaki mevcut dalgalanmaları gizleyebilecek şekilde beklenen gelecekteki gelişmeleri temsil etmesidir.

Bununla birlikte, farklı bakış açılarından muhasebe temelli önlemlerin kullanımı sorgulanmıştır. İlk olarak, Ross vd. (2008) muhasebe temelli ROA ve ROE ölçümlerinin tarihsel ölçütler olduğunu önermektedir. Ancak, daha önceki kazançlar, gelecekteki kesin kârların eksik bir yansıması olabilirdi. Krivogorsky (2006), muhasebe tabanlı ROA ve ROE 'ye yönelik önlemlerin tarihsel maliyet muhasebesine dayandığını işaret etmektedir. Dolayısıyla, hisse senedi piyasası değerlemelerindeki mevcut dalgalanmaları spesifik olarak temsil edemezler.

İkinci olarak (Alexander vd., 2007; Mangena ve Tauringana, 2007) muhasebe temelli önlemlerin muhasebe yöntemlerinde, tekniklerinde ve politikalarında değişikliklere tabi tutulduğunu savunmaktadır. Üçüncü olarak, Ross vd. (2008), muhasebe temelli önlemlerin riski göz ardı ettiğini belirtmektedir. Alexander vd. (2007), muhasebeyle ilgili önlemlerin, çalışan ve müşteri memnuniyeti gibi çevre ve sektördeki eşitsizlikleri yansıtmadığını ortaya koymuştur. Ancak, yukarıda tartışılan bu tür zayıflıkların ve sınırlamaların potansiyel etkisini en aza indirmek ve muhasebe tabanlı performans ölçütlerinin kullanımını gerekçelendirmek için bu çalışmaya bir kontrol değişkenleri listesi de dahil edilmiştir.

Bununla birlikte, finansal oranlar önemli olmasına rağmen ekonomik olarak performansın ölçülmesinde tatmin edici değildir. Bu nedenle verimlilik, bankaların sadece finansal performanslarını değil, aynı zamanda üretken performansını da ölçtüğü için önemli bir

araçtır. Bu çalışmada Veri Zarflama Analizi açısından verimlilik, performansın ölçülmesinde de kullanılmıştır.

2.5. Veri Zarflama Analizi (DEA)

DEA, herhangi bir sektörel birimin verimliliğini hem teknik hem de dağıtım verimliliği açısından ölçmek için kullanılan güçlü bir optimizasyon yöntemidir. Veri zarflama analizi (DEA), karar verme birimleri (DMU) olarak adlandırılan farklı organizasyonel birimlerin en iyi üretim sınırlarını tahmin etmek ve göreceli performans verimliliğini değerlendirmek için matematiksel bir programlama yöntemi sağlar (Bogetoft, 2011). Charnes, Cooper ve Rhodes(1978)'e göre veri zarflama analizi, kamu sektörü ajansı gibi bir karar alma biriminin verimliliğini ölçmek için parametre dışı bir yöntemdir. Orijinal CCR modeli yalnızca küresel ölçeğe göre sabit getiri olarak nitelendirilen teknolojilere uygulanabilirdi (Ray, 2004). Bu grubun ilk yöntemi doğrusal programlamadır. CCR, verimlilik çalışmasında bu doğrusal programlamayı tanıtan kişidir. Banker, Charnes, ve Cooper (1984) CCR modelini, ölçeklendirilen değişken getirileri gösteren teknolojilere uyacak şekilde genişletmiştir. Daha sonra, çok sayıda araştırmacının metodolojik katkısı sonucu önemli miktarda CCR-BCC modeli etrafında literatürde birikmiş ve DEA'nın benzer yaklaşımı ile verimlilik ölçümü için regresyon analizine geçerli bir alternatif olarak ortaya çıkmıştır (Ray, 2004). Bununla birlikte, BCC, CCR tarafından açıklanan ölçüm verimliliğinin teknik verimlilik ve ölçek verimliliği olmak üzere 2 bileşene ayrılabilirliğini göstermektedir. Son zamanlarda, DEA'nın teknik seviyedeki gelişme ve değişikliklerden sonra, verimlilik ölçümünde büyük bir başarıya sahip olduğu gözlenmiştir (Alam, 2001; Miller ve Noulas, 1996; Seiford ve Thrall, 1990).

2.6. Kurumsal Yönetim Değişkenleri

Yönetim kurulunun büyüklüğü, bağımsız yönetim kurulu üye sayısı, komite sayısı, yıl içinde yapılan toplantı sayısı, denetim komitesinin büyüklüğü gibi değişkenler bu çalışmanın hedefine ulaşması için kullanılan ana mekanizmalardandır.

2.6.1. Yönetim Kurulu Büyüklüğü

Yönetim kurulunda görev yapan toplam yönetici sayısı yönetim kurulu büyüklüğünü belirler. Vekalet teorisine göre, yönetim kurulu büyüklüğü, yöneticiler arasındaki çatışmanın ve liderlik hakimiyetinin temelini oluşturmakta, bu da bölünmüş ve etkisiz bir yönetim kuruluna yol açmaktadır.

Yönetim kurulu, kurumun performansı üzerinde önemli etkisi olan bir değişken olarak kabul edilmektedir. Bazı araştırmacılar daha küçük ölçekli yönetim kurulunu desteklemekten yana olmuştur. Jensen ve Meckling (1976), daha büyük insan gruplarının kaytarma ve hazıra konma sorunlarıyla karşı karşıya olduğunu dile getirerek küçük ölçekteki yönetim kurulunu desteklemektedir. Bunun aksine, daha fazla denetime ve tavsiyeye uyma imkanı verdiği savunularak büyük ölçekteki yönetim kurullarına arka çıkıldığı da görülmüştür (Adams ve Mehran, 2003). Birden çok segmentte faaliyet gösteren firmalar, tavsiyeye daha fazla ihtiyaç duymaktadır (Hermalin ve Weisbach, 2003). Yine de, büyük ölçekteki yönetim kurulu içindeki CEO hakimiyetinin azaltılarak yönetim kurulu performansını iyileştirdiği bulunmuştur (Singh ve Harianto, 1989).

2.6.2. Bağımsız Yönetim Kurulu Üyeleri (NED)

Yönetim kurulu oluşumu, yönetim kurulu yapısının en önemli mekanizmalarından biridir. Yönetim kurulu yapısı, yetkili yöneticilerin ve bağımsız yönetim kurulu üyelerinin temsil oranlarını göstermektedir. Öte yandan, yönetim kurulundakilerin çoğunluğu bu durumu, yetkili yöneticilerin kurumun iyi bir temsilcisi olduğunu, onların daha yüksek kârları ve hissedar getirilerini teşvik etmek için çalıştığını iddia eden yönetim teorisine dayandırmaktadır (Donaldson ve Davis, 1994). Bunun yanında bir yönetim kurulunun daha etkili olabilmesi için bağımsız yönetim kurulu üyelerinin hakim olması gerekir (Dalton vd. 1998). Vekalet teorisi, hissedarları yönetimin kişisel çıkarlarından korumak için yeterli izleme mekanizmalarına ihtiyaç duyulduğunu ve bağımsız yönetim kurulu üyelerinin bunun için en iyi düzenleyiciler olduğunu belirtmiştir. Bu nedenle, bir kurulda bağımsız yönetim kurulu üyelerinin daha yüksek oranda olması, daha iyi gözetimi beraberinde getirir. Dolayısıyla kurum sorunlarının azaldığı da gözlemlenebilir (Fama ve Jensen, 1983; Shleifer ve Vishny 1997).

Bağımsız yönetim kurulu üyeleri, uzun vadede tarafsız karar vericiler ve yönetişim sürecinin denetçileri olarak görülmüştür (Higgs, 2003; Tricker, 1978). Kurumsal yönetim açısından bakıldığında bağımsız yönetim kurulu üyelerinin yönetimden bağımsız olmaları ve bağımsız yargılarını engelleyebilecek herhangi bir ilişki kurmamaları, paydaşların çıkarlarının adil temsilini sağlamaları, onların güvenilir bir yönetim mekanizması olarak uygunluklarını vurgulamaktadır. Bu durum, hissedarın değerini maksimize etmeye odaklanma yönünde bağımsız yönetim kurulu üyelerinin potansiyel yeteneklerini artırabilir (Beasley, 1996). Özellikle dışarıdan yöneticiler, üst yönetimin üyesi olmayan -astları veya ailelerine, şirketin personeline veya iştiraklerine veya bir önceki üst yönetim grubunun üyelerine- hizmet etmektedir (Fosberg, 1989; Rhoades, Rechner ve Sundaramurthy, 2000; Shivdasani, 1993). Şirket yönetim kurulunda yer almasından kaynaklanan bağlantı dışında şirket ile hiçbir ilişkisi bulunmayan, bağımsız yönetim kurulu üyeleri içerisindeki yöneticiye "işletme dışı yönetici" adı verilmiştir (Beasley, 1996). Dikkat çekici bir şekilde, bağımsız yönetim kurulu üyeleri gerekçeli kurumsal muhakemenin daha iyi kalite ve güvencesini sağlayabilen kişiler olarak bilinirler (Ferris, Jagannathan ve Pritchard, 2003). Yöneticiler günlük baskılarla karşı karşıya kalırken, alınan kararların bir kısmını gözden kaçırabilir ve/veya riskli seçimler yapmaktan kaçınabilir (Firstenberg ve Malkiel, 1980). Yönetim kurulunun bağımsızlığı, bağımsız yöneticilerin oranı olarak ölçülürse, yönetim kurulu bağımsızlığı ile firma performansı arasındaki ilişkiye ilişkin kanıtlar karışabilir. Bağımsız yöneticilerin oranı ile şirket arasında da olumlu bir ilişki vardır, bu ilişki çeşitli çalışmalarda ele alınmıştır. Vietnam firmaları için (Vo ve Nguyen, 2014) İsveç firmaları için (Palmberg, 2015) ve (Issarawornrawanrch, 2015) Tayland firmaları için örnek olabilir.

2.6.3. Yönetim Kurulu Komiteleri

Yönetim kurulu komiteleri, hissedarların çıkarlarını korumak için kurumsal faaliyetlerin bağımsız profesyonel gözetimini sağlayan önemli bir yönetim kurulu yapısıdır (Harrison, 1987). İzleme ve yürütme işlevini ayıran vekillik teorisi ilkesi, denetim, ücretlendirme ve atama işlevlerini yürütmek üzere teşvik edilmektedir (Roche, 2005). Geçmişteki kurumsal hayal kırıklıkları, yönetişim yapılarının başarısız firmaların yönetim kurulları tarafından düzeltici önlemler alma konusundaki yetersizliğine odaklanmıştır. Bu komitelerin önemi iş dünyası tarafından benimsenmiştir (Petra, 2007). Bununla birlikte (Committee, 1992) kurulların, yönetim kuruluna müdürleri ve görevlileri atamak için atama komitesi, muhasebe prosedürlerini ve dış denetimleri denetlemek için denetim komitesi ve şirket yöneticilerinin

maaşına karar vermek için ödeme komitesi gibi alt komiteler sunması gerektiğini önermektedir.

2.6.4. Kurul Toplantıları

Yönetim kurulu, kurumsal yönetimin temel yapılarından biridir. Kapsamlı izleme dahil olmak üzere şirketlerin performansını artırmanın yolları yöneticiler tarafından çeşitli şekillerde önerilmiştir. Yönetim kurulu toplantılarında temsil edilen yönetim kurulunun oluşumu ve faaliyetleri değerlendirilir. Kurul toplantıları yönetim kurulu üyelerinin izleme faaliyetlerini iyileştirmenin bir yolu olarak kabul edilmekte ve firmanın performansına yansımaktadır (Jensen, 1993). Bazı araştırmacılar, yönetim kurulu toplantılarının yoğunluğu ve sıklığının, yönetim kurulunun izlemesinin etkisini değerlendirmek için önemli bir araç olduğu sonucuna varmıştır (Jensen, 1993; Lipton ve Lorsch, 1992). Yönetim kurulu toplantıları, şirketin öne çıkan sorunları ve olası çözümleri ele almak için yapılan toplantıları yansıtmaları nedeniyle yönetim kurulunun gözetim rolünün önemli bir özelliğidir. Bu anlamda iyi yönetişimin önemli bir yönüdür (Lipton ve Lorsch, 1992; Vafeas, 1999). Kurulun izleme işlevi ile, kurumla ilgili sorunları azaltmak ve yöneticileri eylemlerinden sorumlu tutmak amaçlanmaktadır. Bu, yönetim kurulu tarafından üstlenilen tüm operasyonel konuları izleyip ele almak üzere düzenli toplantılar ve etkinlikler yoluyla gerçekleştirilecektir. Kurulun operasyonları ve toplantıları, kurulun etkinliğinin temel göstergeleridir (Lipton ve Lorsch, 1992; Vafeas, 1999). Ayrıca Lipton ve Lorsch (1992), toplantıların sıklığını ve süresini raporlamanın firmayı başarıya götürdüğü ve yönetim kurulunun gözetimini artırdığı görüşündedir. Böylelikle, firma kendi faaliyetlerini yürütürken uygun ve yeterli ekibe sahip yönetim kurulunun gayretini gözler önüne sermekte ve kurulun etkinliğini vurgulamaktadır.

2.6.5. Denetim Komitesi

Denetim komitesi, kurumsal yönetişimde çarpıcı biçimde ortaya çıkmaya başlayan bir sistemdir. Denetim komitesi için birkaç tanım yapılmıştır. Rezaee (2008) denetim komitesini "şirketin yönetim kurulunda yönetim ile dış denetçi arasında bir irtibat görevi gören daimi bir komite" olarak tanımlamaktadır. Denetim komitelerinin özellikleri ve işlevleri konusunda da dünya çapında çok sayıda çalışma yapılmıştır. Bu çalışmaların büyük bir kısmı bağımsızlık, mali ve/veya sektör uzmanlığı, toplantı sıklığı gibi denetim komitesinin ilgili özelliklerini içermektedir. Benzer şekilde Alzeban ve Sawan (2015), daha yüksek düzeyde

deneyime ve toplantı sıklığına sahip denetim komitelerinin gelişmiş firma performansına katkıda bulunduğunu ortaya koymuştur. Denetim komitesinde dış denetim deneyiminin daha yüksek şirket performansı ile ilişkili olduğunu söyleyen benzer kaynaklar tespit edilmiştir (V ve Sharma, 2009). Öte yandan (N, 2015) denetim komitesi toplantılarının sık olmasının şirket performansı ile olumlu yönde ilişkisi olduğu ortaya konulmuştur. Son olarak, Adel ve Maissa (2013), denetim komitesinin toplantı sıklığı ile firma performansı arasında pozitif bir ilişki bulmuştur.

Yukarıda belirtildiği gibi, çalışmaların çoğu şirketteki denetim komitesinin çeşitli özelliklerini değerlendirmiştir. Bu nedenle bu çalışma da, bankaların performansına katkı olarak denetim komitesinin büyüklüğü hakkındaki bilgi birikimine geniş ölçüde katkıda bulunma ve yararlı olma potansiyeline sahiptir.

2.7. Kontrol Değişkenleri

Şirket sonuçlarının değişkenliğini açıklığa kavuşturmak için önceki değişkenlere ek olarak kontrol değişkenleri eklenmiştir. Çeşitli çalışmalarda farklı kontrol değişkenleri kullanılmıştır (Morck, Shleifer ve Vishny, 1988; Shin ve Stulz, 2000; Yermack, 1996). Bu çalışmada banka büyüklüğü ve kaldıraç olmak üzere iki kontrol değişkeni kullanılmıştır. Araştırmacılar, başka önemli değişkenler olabileceğini de kabul etmektedir. Önceki literatür değerlendirilirken kontrol değişkenleri için net bir formül sunulmamıştır. Bu nedenle, çeşitli çalışmalardan hareketle yukarıdaki belirtilen değişkenleri kontrol değişkenleri olarak kullanmak normal bir uygulamadır.

2.7.1. Banka Büyüklüğü

Şirketin büyüklüğü ile çıktıları arasındaki belirsiz ilişki çok sayıda araştırmacı tarafından dile getirilmiştir. Büyük şirketlerin içeriden fon oluşturmak, bunu artırmak ve dış sermayeye erişmek için küçük şirketlere göre daha büyük fırsatlara sahip olduğunu iddia etmektedir (Agrawal ve Knoeber, 1996; Himmelberg vd., 1999; Joh, 2003; Nenova, 2003). Ayrıca Jensen (1986), şirket büyüklüğünün acente sorunu için bir vekalet olarak kullanılabileceğine işaret etmektedir. Yöneticiler firma büyüklüğünü hedeflerinin ötesinde büyütme motivasyonuna sahiptir, bunun sonucunda yöneticilerin kontrolü altındaki varlıkların miktarı büyüdüğünde daha fazla güç kazanacağı aşıkardır. Boone, Casares, Karpof ve Raheja (2007),

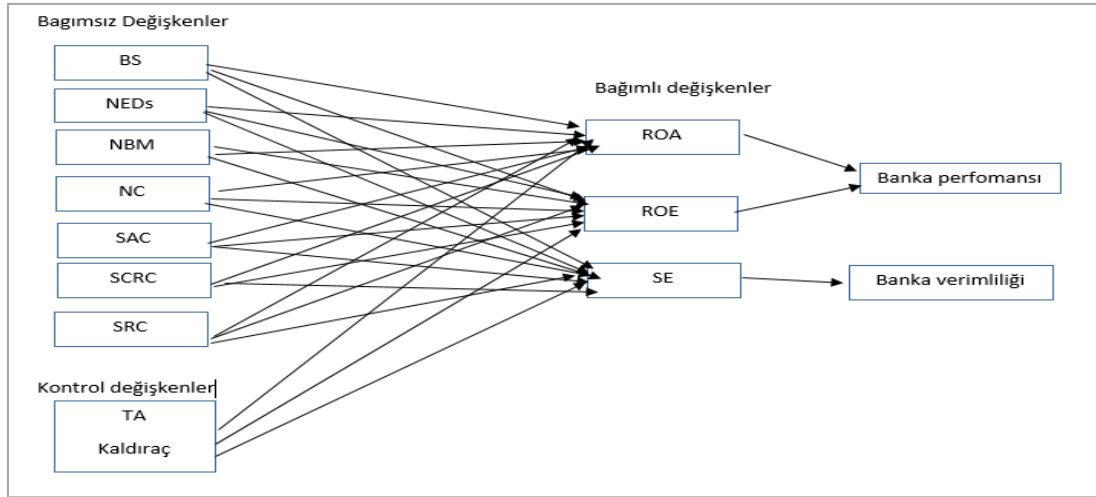
firma büyüklüğü arttıkça işin daha çeşitli hale geldiğini açıklamaktadır. Bu, büyük şirketlerin daha çeşitli fonları ve stratejileri toplama potansiyeline sahip olmasından kaynaklanmaktadır. Aynı zamanda geniş bir teknik yönetim de mevcuttur. Black vd. (2006), şirket büyüklüğünün şirket performansı üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu ifade etmektedir. Al-Matari vd.(2012), Elsayed (2007), Lehn vd. (2009) ve Topak, (2011), TA olarak formüle edilen toplam varlıkları, firma büyüklüğü için bir temsil olarak kullanan çalışmalarında, şirket büyüklüğünü ölçmek için toplam varlıkların doğal logaritmasını Log TA şeklinde kullanmaktadır. Tüm varlıklar, doğrudan seçilen bankaların bilançolarından elde edilmiştir.

2.7.2. Kaldıraç

Farklı araştırmacılar, kaldıraçın şirket performansı üzerinde olumlu ya da olumsuz bir etkisi olabileceği sonucuna varmışlardır. Jensen (1976), kaldıraçın serbest nakit sorunları olmak üzere kurum içi sorunların azaltılmasında dahili bir kurumsal yönetim aracı olarak önemli bir rol oynadığını dile getirmektedir. Jensen (1986), artan dış borcun olumlu bir etkisi olabileceğine inanmaktadır. Artan borç, yönetimin takdir yetkisini kısıtlayacaktır. Jensen (1986), yüksek borç seviyelerinin olması fırsatçı yöneticileri kârlı olmayan yatırımlar için şirketin serbest nakit akışlarını kullanmaları hususunda disiplin altına alabilecektir. Yöneticiler, dönemsel olarak faiz ve anapara ödemeleri yapmakla yükümlüdür. Öte yandan, Myers(1977), aşırı miktarda kaldıraç kullanımının, az yatırım yapma zorluğunu beraberinde getirerek bankanın genel performansını da olumsuz etkileyebileceğini savunmaktadır. Kaldıraç oranının artırılması, kuruluşun yeni borçlanma kapasitesini engelleyecektir. Bu, yatırım fırsatı yakalama durumunda oluşabilecek bir fırsatın kaçırılmasına neden olacaktır.

2.8. Kavramsal Çerçeve ve Hipotez Gelişimi

Kurumsal yönetim ile firma finansal performansı arasındaki ilişkileri gösteren kavramsal çerçeve modeli aşağıda gösterilmektedir.

Şekil 2.1. Kavramsal çerçeve

Yukarıdaki şema, kurumsal yönetim mekanizmalarının bankaların finansal performansını ve verimliliğini çeşitli şekillerde etkileyebileceğini göstermektedir. İlk olarak, kurumsal yönetim bankanın finansal performansını doğrudan etkileyebilmektedir. Yöneticilerin denetim görevlerini ihtiyatlı bir şekilde yerine getirmesi bankanın daha iyi bir mali performans göstermesine yol açacaktır. Vekalet teorisi tarafından desteklenen bu önerme, çeşitli hipotezlerle temsil edilen şemada gösterilmiştir. Bu önerme farklı araştırmacılar tarafından incelenmiş, ardından karışık ve kesin olmayan sonuçlar ortaya çıkmıştır.

İlk hipotez, yönetim kurulu büyüklüğünün firmanın finansal performansı üzerinde doğrudan bir etkiye sahip olduğunu öne sürmektedir. Yönetim kurulu büyüklüğü ile firma performansı arasındaki ilişkiye ilişkin farklı bulgular vardır. Bazı araştırmacılar (Hermalin ve Weisbach, 2003; Jensen, 1993; Lipton ve Lorsch, 1992; Yermack, 1996) çalışmalarında küçük kurulların daha iyi sonuçlarla bağlantılı olduğuna dair aracılık maliyetlerinin algılanmasına ilişkin tutarlı kanıtlar bulmuştur. Önceki araştırmalar, yönetim kurulu büyüklüğü arttıkça koordinasyon ve iletişim sorunlarının arttığını ve dolayısıyla yönetim davranışlarının izleme becerilerinin azaldığını, bunun aracılık sorununu artırabileceğini ve şirket performansının düşmesine neden olabileceğini iddia etmektedir.

1. *Yönetim kurulunun büyüklüğünün banka performansı üzerinde olumlu ve anlamlı bir etkisi vardır: Yönetim kurulu ne kadar büyükse o kadar yüksek performans olacaktır.*

Bu çalışma, yönetim kurulunun büyüklüğünün firmanın finansal performansı üzerinde olumlu bir etkiye sahip olabileceğine inanmaktadır. Eğitimdeki çeşitlilik, bilgi alışverişi,

bireysel deneyimler ve sektör tecrübesi nedeniyle, büyük ölçekli yönetim kurulu kararlarının geliştirilmesi ve iyileştirilmesinde önemli bir rol oynar, bu da yüksek kaliteli danışmanlığa ve dolayısıyla daha iyi firma performansına yol açabilmektedir (Lehn vd., 2009). Bununla birlikte, bazı çalışmalar (Dalton vd., 1998; Hillman ve Dalziel, 2003; Lehn vd., 2009), büyük yönetim kurulunun firma verimliliği üzerinde olumlu bir etkisi olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Bu çalışmalar, dış kaynaklarla gelişmiş ilişkiler nedeniyle kaynak bağımlılığı teorisiyle tutarlıdır (Hillman ve Dalziel, 2003).

2. Bağımsız yönetim kurulu üyelerinin oranının yüksek olması banka performansı üzerinde olumlu bir etkiye sahiptir.

İkinci hipotez yüksek orandaki bağımsız yönetim kurulu üyelerinin banka performansını etkilediğini önermektedir. “Yönetim kurulu, şirkete ilişkin derinlemesine bilgi sahibi olan yetkili müdürler ve şirketin faaliyetlerine daha geniş bir bakış açısı getirebilecek bağımsız yönetim kurulu üyelerinden oluşan bir kombinasyondur. Tüm bu kişiler, görevin gerektirdiği görev ve sorumlulukları kabul eden bir başkanın altında faaliyet göstermektedir” (Cadbury vd., 1992).

Cadbury raporu, yönetim kurulunun kararını etkileyebilecek en az üç bağımsız yönetim kurulu üyesinin yönetim kuruluna dahil edilmesini tavsiye etmiştir. Bağımsız yönetim kurulu üyeleri, iş stratejileri, sonuçlar, promosyonlar, kaynaklar ve uygulama standartları hakkında bağımsız görüşlerini sunacak şekilde önceden belirlenmiştir. Bağımsız yönetim kurulu üyeleri iyi yönetimin çekirdeğini oluşturmaktadır. Onlar, yetkili yöneticileri denetleyebilirler ve yetkili yöneticilerin eylemlerini gözleyebilirler. İdeal olarak, bağımsız yönetim kurulu üyeleri resmi bir süreçle atanmalı ve yönetim kurulu onların seçilmelerini bir bütün olarak onaylamalıdır.

3. Yıl içinde yapılan yönetim kurulu toplantılarının sayısının artması banka performansı üzerinde olumlu bir etkiye sahiptir.

Üçüncü hipotez, yönetim kurulu toplantılarının sayısı arttıkça bankaların performansını etkilediğini önermektedir. Yönetim kurulu toplantılarının kurumsal performans üzerindeki etkisine dair çelişkili deneysel kanıtlar vardır. Bununla birlikte, geçmiş çalışmaların sonuçlarına ilişkin karma kanıtları açıklayabilecek birkaç önemli mesele vurgulanmıştır.

Literatürde, yönetim kurulu toplantılarının niteliği ve yönetim kurulu performansı konusunda tutarlı bir tartışma vardır. Bu, iki farklı düşünce ekolüne yol açar. İlk ekolü benimseyenlerin çoğunluğu, yönetim kurulu üyelerinin politikaları belirleme ve yönetimi izleme görevlerini etkin bir şekilde yerine getirmeleri için zaman zaman düzenli toplantılara ihtiyaç olduğunu iddia etmektedir (Vafeas, 1999). Öte yandan, diğer ekolü benimseyenlerin bazıları düzenli toplantılar ile yönetim süresinin aşırıya kaçması, seyahat harcamalarının mali yük getirmesi ve yönetim kurulu üyeleri için oturma ödeneği gibi eleştirilere yol açtığını iddia etmiştir. Yüksek yönetim kurulu toplantılarının sıklığının performansı iyileştirmediğini, ancak bu tür toplantıların kalitesini iyileştirdiğini söyleyerek sonuca varmışlardır (Ntima ve Oseib, 2011; Taghizadeh ve Saremi, 2013). Buna rağmen, yönetim kurulu niteliklerinin bir değişkeni olarak yönetim kurulu süreci (kurul toplantılarının sıklığı ve sayısı dahil) konusunda literatür eksikliği vardır. Bu araştırma, yönetim kurulu toplantı sıklığının Tanzanya ve Kenya'daki banka performansı üzerindeki etkisini araştırmaktadır. Bu öneriye göre, kurumsal yönetimin rollerinden temel görevlerden biri, şirketin düzenli yönetim kurulu toplantıları yapmasını sağlamaktır.

4. *Daha fazla sayıda komite, banka performansı üzerinde olumlu bir etkiye sahiptir.*

Ancak dördüncü hipotez, yönetim kurulu komitelerinin bankanın mali performansını etkileyebileceğini önermektedir. Kurumsal yönetim ile ilgili olarak, görev grupları tanımlanmış yönetim kurulu üyelerinden oluşan komiteler için geçerlidir. Halka açık şirketler tarafından en çok adlandırılan dört komite, denetim komitesi, ücret komitesi, atama komitesi ve risk komitesidir. Beşinci hipotezde, şirket performansı üzerinde herhangi bir anlamlı etki olup olmadığını görmek için denetim komitesinin büyüklüğünün önemini incelemeyi önermektedir. Denetim komitesine ilişkin araştırma yapılan önceki çalışmaların çoğu farklı sonuçlar ortaya koymuştur.

5. *Denetim komitesinin büyüklüğü banka performansı üzerinde olumlu bir etkiye sahiptir.*

Son üç hipotez, denetim komitesinin büyüklüğünün bankaların performansı üzerinde olumlu bir öneme sahip olduğunu ileri sürmektedir. Kurumsal yönetim açısından, denetim komitesi bulunması gereken en kritik komitelerden biridir. Denetim komitesinin oluşturulmasının temel amacı, denetim ve yönetim kurulunun sorgulama tutarlılığını artırmaktır. Arens, Elder

ve Beasley (2009) tarafından denetim komitesi, denetçinin bağımsızlığını korumaktan sorumlu yönetim kurulu üyelerinden seçilen bir grup kişi olarak tanımlanmaktadır.

Denetim komitesi, bağımsız yönetim kurulu üyelerinin iç denetim, risk yönetimi, uyum ve finansal raporlama gibi çeşitli yönetim işlevlerini yönetmek ve denetlemek için bir araç olarak kullanan bir kurumsal yönetim mekanizmasıdır. Bu durum, üst yönetim ile dış denetçi arasında finansal raporlama sorunları hakkında bir anlaşmazlık olduğunda müdahale gerektirir. Bir denetim komitesinin verimli çalışması ve hedeflerine ulaşması için üyelerin üst yönetimden bağımsız olması, finansal farkındalığa sahip olması ve iyi belirlenmiş bir gündem çerçevesinde düzenli olarak toplanması gerekmektedir (Rezaee, 2008).

6. *Ücretlendirme komitesinin büyüklüğü banka performansı üzerinde olumlu bir etkiye sahiptir.*

Vekâlet teorisi, bilgi boşluklarını ve olası vekâlet maliyetlerini azaltmak için iyi bir iç kontrol biçimi olarak, kurumsal yönetim mekanizmalarının etkin bir şekilde uygulanması gerektiğini savunur. Vekâlet teorisine dayanarak, yönetim kurulunun kurumsal yönetimin önemli bir unsuru olduğuna inanılmaktadır. Yönetim kurulu, şirketleri izlemek, kontrol etmek ve dış çevreleriyle bağlantı kurmaktan sorumludur (Carter vd., 2010). Yönetim kurulu daha sonra yetkilerinin bir kısmını, komite üyelerinin uzmanlaşmış olduğu belirli bir alandan sorumlu belirli komitelere devredebilir. Komiteler, şirketin ve yöneticilerin çeşitli faaliyetleri hakkında bağımsız görüşler sunarak pay sahiplerinin çıkarlarını korumak için kurumsal yönetim mekanizmalarında önemlidir.

7. *Kredi risk komitesinin büyüklüğü banka performansı üzerinde olumlu bir etkiye sahiptir.*

Agyemang-Mintah (2016) bir şirketin yapısında belirli bir komitenin yokluğunda, bir yöneticinin sağ eli ile bir sözleşme yazıp sonra sol eli ile imzalaması gibi olduğunu belirtmektedir. Belirli komitelerin kurulmasının, hissedarların beklentileri ve çıkarları ile uyumlu kalarak yönetimin gözetim ve kontrolünü iyileştirmesi beklenmektedir. Ayrıca, iyi kontrol ve yönetimin, iyileştirilmiş firma performansı ile ilişkilendirilmesi beklenmektedir. Bu çalışma, yönetimi etkin bir şekilde çalışmaya teşvik etmek için en önemli komiteyi ölçmek için denetim komitesi, ücretlendirme komitesi ve kredi risk komitesinin boyutunu değerlendirecektir.

3. METODOLOJİ

Bu araştırmanın gerçekleştirilmesinde, alıştırmaı kolaylaştırmak ve görselleştirilmiş hedefe ulaşmak için özel araştırma metodolojileri kullanılacaktır. Araştırma tasarımı ile ilgili konular uygulanacak ve veri toplama prosedürü tartışılacaktır; çalışmaya ilişkin yaklaşım ayrıca açıklanacak ve veri analizinde kullanılacaktır.

3.1. Araştırma Tasarımı

Araştırma tasarımı, bulguların geçerliliğini engelleyebilecek faktörler üzerine maksimum kontrol ile çalışmayı yürütmek adına hazırlanmış bir plandır (Burns ve Grove, 2010). Trochim(2005)'e göre, araştırma tasarımı "araştırma projesinin bir araya getirilmesini sağlar". Çalışmayı düzenlemek, temel araştırma sorularını ele almak, çalışmak ve araştırma projesinin tüm ana bölümlerinin birlikte nasıl çalıştığını açıklamak için bir tasarım kullanılır.

Araştırma tasarımları keşif, betimleyici ve açıklayıcı olmak üzere üç ana türe ayrılabilir (Bhattacharjee, 2012). Daha önce de belirtildiği gibi, bu çalışmanın amacı, kurumsal yönetim mekanizmasının bankacılık performansı üzerindeki etkisini incelemektir. Çalışmadaki ana değişkenler belirlendiğinden, hipotezler ve araştırma soruları açıkça belirtildiğinden, betimsel tasarım bu çalışma için uygundur. Cooper ve Schindler(2003), araştırmacı soruları açıkça ifade eden araştırmalar için betimleyici tasarımın ideal olduğunu öne sürmektedir. Betimleyici araştırmanın temel avantajı, değişim ve gelişmeyi inceleme kapasitesidir. Adams ve Schvaneveldt (1991)'in belirttiği gibi, zaman içinde insanları veya olayları gözlemleyerek, araştırmacı, araştırma sürecinin kendisinden etkilenmediği sürece, gözlemlenen değişkenler üzerinde bir kontrol ölçüsü uygulayabilir.

Araştırma tasarımı, tüm çalışmayı yürütmek için kullanılan ayrıntılı bir çerçeve veya yapıdır. Daha önce de belirtildiği gibi, bu çalışmanın amacı kurumsal yönetim mekanizmasının bankacılık performansı üzerindeki etkisini incelemektir. Kurumsal yönetimin performansını ve verimliliğini ölçerek, nicel araştırma tasarımının bu çalışmada daha uygun olduğu bulunmuştur. Matthews ve Ross(2010)'a göre, nicel araştırma, yapılandırılmış ve sayısal olarak gösterilebilecek sayısal verilerin toplanmasında yararlı olan bir araştırma türüdür. Ayrıca Leedy ve Ormrod(2001), nicel araştırma, verilerin toplanmasını içerir, böylece

alternatif bilgi iddialarını desteklemek veya çürütmek için bilgilerin nicelleştirilip istatistiksel işleme tabi tutulması sağlanır.' demiştir.

Bu çalışmanın amacı, betimsel araştırma yapmaktır. Tanımlayıcı veriler, Tanzanya ve Kenya'daki belirli bankaların yıllık mali tablolarından toplanacaktır. Kesitsel araştırma tasarımı, bir dizi insan, tema veya durum arasındaki farkları ölçebilen tanımlayıcı bir araştırmadır. Bu tasarımın kullanılmasının nedeni bulgulara dayanarak temel çıkarımlar yapmak için görece pasif bir yöntem kullanılabilmesidir.

Bu çalışmanın amacı, tanımlayıcı istatistiksel tekniklerle ölçülecektir. Bu, verilerin temel özelliklerini bildirmek için kullanılan istatistiksel bir yöntemdir. Verileri ilgili ve işlevsel bir şekilde ifade eder veya özetler. Bununla birlikte, örnek ve prosedürler hakkında karmaşık olmayan özetler verir. Ayrıca, basit grafiksel analiz ile işbirliği içinde, tanımlayıcı istatistikler, verilerin etkili bir şekilde nicel analizinin temelini oluşturabilir. Bu çalışmada tanımlayıcı istatistikler kullanılacaktır. Çünkü tüm nicel analizlerin merkezinde bu istatistikler yer almaktadır.

3.2. Örneklem ve Örneklem Tekniği

Tanzanya'da 40 adet, Kenya'da ise 42 adet lisanslı borsaya kote olan ve olmayan ticari banka bulunmaktadır. Araştırmacı, bütün bankalardan veri toplanamaması nedeniyle sadece 27 banka seçmiştir. Borsaya kote olan bankalar için yıllık mali raporlara erişilmesi kolayken, borsaya kote olmayan bankalara ulaşmak çok zor olmuştur. Bu çalışmada, borsada kote olan bankaların mevcudiyetinin çok az olması nedeniyle, Tanzanya'da borsaya kote olan ve olmayan bankalar bir arada kullanılacaktır. Öte yandan, çalışmada yalnızca web sitelerinde 10 yıllık raporu bulunan bankalar seçilmektedir. Bu nedenle, çalışmada yargısal örnekleme tekniği uygulanacaktır. Yargısal örnekleme ise diğer seçeneklerden elde edilemeyen önemli bilgileri sağlamak için kişilerin veya olayların kasıtlı olarak seçildiği bir taktiktir (Maxwell, 1996).

Çalışmada, 2010-2019 dönemi için Dar es Salaam Borsası ve Nairobi Menkul Kıymetler Borsasından seçilen bankaların yıllık raporlarından ikincil veriler kullanılacaktır.

3.3. Veri Toplama

Burns ve Grove'a (2010) göre veri toplama, görüşmeler, katılımcı gözlemleri, odak grup tartışmaları, anlatılar ve vaka öyküleri gibi yöntemler kullanılarak araştırmanın alt problemlerine ilişkin bilgilerin kesin ve sistematik olarak toplanmasıdır. Kurumsal yönetimin performansını ve verimliliğini ölçerek, nicel araştırma yönteminin bu çalışmada daha uygun olduğu bulunmuştur. Matthews ve Ross'a (2010) göre, nicel araştırma, yapılandırılmış şekilde sayısal verilerin toplanmasında yararlı olan bir araştırma türüdür. Ayrıca (Leedy ve Ormrod, 2001) "Nicel araştırma verilerin toplanmasını içerir, böylece alternatif bilgi iddialarını desteklemek veya çürütmek için bilgilerin nicelleştirilip istatistiksel işleme tabi tutulmasının sağlandığını" belirtmiştir. Bu çalışmada, seçilen bankaların kendi web sitelerinden 2010-2019 yılları arasındaki 10 yıllık dönem için Dar es Salaam Borsası ve Nairobi Menkul Kıymetler Borsasından alınan yıllık raporlardan elde edilen ikinci veriler kullanılmıştır.

3.4. Model Şartnamesi

Bu bölümde, hipotezler araştırmanın alt tabakası olarak kullanılmıştır. Hipoteze dayalı olarak, veri zarflama analizi ve finansal oranlar gibi deneysel temsiller formüle edilmektedir. Deneysel modeller, çalışmanın amaçlarını ortaya koymak için her bir değişkenin parametresini belirlemek ve tahmin etmek üzere regresyonların ve genelleştirilmiş momentler yöntemi çalıştırılmasında kullanılmaktadır. Bu modeller, ticari bankaların performansının yönetilmesi ve denetlenmesi konusunda ticari banka yöneticilerine ve banka denetçilerine fayda sağlayan daha fazla bilgi sağlar. Regresyon, kesitsel ve çoğunlukla panel veri regresyon analizine dayanılarak yapılmaktadır. Bu modeller de, farklı sermaye yapısı ve büyüklükleri, farklı risklere maruz kalması ve risklerin yapısı, farklı risk yönetimi gibi birtakım faktörler nedeniyle katsayı tahmini etkilenebilir. Dolayısıyla bu durumun güvenilirliği düşük çıkarımlara yol açabilecektir. Finansal oran bankanın bağımlı değişkenlerinin performansını ve verimliliğini ölçmek; teknik verimlilik ise karlılığın değerini ölçmek için hesaplama formülü olarak kullanılmaktadır.

3.5. Model Geliştirme

Karlılık oranları, bankalar tarafından yaygın olarak kullanılan bir tekniktir. Demirgüç-Kunt ve Huizinga (2000) gibi pek çok bilim insanı, finansal yapının performans üzerindeki etkisini göstermek için ROA ve NIM şeklinde karlılık oranları sunmaktadır. Tafri vd. (2009) ve Dimitropoulos vd. (2010) finansal risklerin etkisini göstermek için NIM, ROE ve ROA'dan yararlanmıştır. Bu çalışma, finansal ölçüm olarak bir karlılık oranı olan ROA ve ROE modellerini uygulamaktadır. Kârlılık oranı, kaynakların ekonomik kullanımını dikkate almadığı için ticari bankacılık performansını değerlendirmek için yeterli değildir. Bu nedenle ekonomik performans ölçümünden de yararlanılmaktadır. Bu çalışmada, bankaların ekonomik performansını ölçmek için DEA kullanılmıştır. Bu çalışmada, bankaların ekonomik performansını ölçmek için DEA kullanılmıştır. DEA, verimlilik açısından performansı belirtmek için kullanılmaktadır. Verimliliği hesaplamak için kullanılan girdi-çıktının belirlenmesi, hem parametrik bir yöntem hem parametre dışı bir yöntem kullanılırken en önemli aşamalardan biridir. Girdi-çıkı ilişkisini, operasyon yaklaşımını, aracılık yaklaşımını ve son zamanlarda gelir (değer-entegre) yaklaşımını belirlemede geleneksel olarak kullanılan birkaç kavram vardır. Bu araştırma, katma değer yaklaşımını içerecektir (Drake vd., 2006). Katma değer yaklaşımı, bilanço kategorisi hesaplarını, banka katma değerine katkıda bulunan çıktılar olarak kabul etmektedir. Bu bilanço değişkenleri katma değer üretmekten sorumlu olduğundan, mevduatlar ve krediler bu yaklaşımda çıktı olarak ele alınmaktadır (Eltivia, 2013). Bu yaklaşımı uygulamak için çalışmada, iki girdi (sermaye ve faiz giderleri) ve iki çıktı (mevduatlar ve krediler) ele alınmıştır.

Çizelge 3.1. Katma değer yaklaşımı-girdiler ve çıktılar

Yaklaşım	Girdi	Çıktı
Katma Değer Yaklaşımı	Sermaye Faiz Giderleri	Mevduatlar Krediler

3.6. Deneyisel Model

Bu çalışmanın metodolojisine göre, kurumsal yönetimin banka performansı üzerindeki etkisi aşağıdaki gibi üç model kullanılarak test edilmiştir.

Model 1:

$$ROA_{it} = \beta_0 + \beta_1 BS_{it} + \beta_2 NEDs_{it} + \beta_3 NBM_{it} + \beta_4 NC_{it} + \beta_5 SAC_{it} + \beta_6 SRC_{it} + \beta_7 SCRC_{it} + \beta_8 ROA_{t-1} + \beta_9 TA_{it} + \beta_{10} LV_{it} + \varepsilon_{it}$$

Model 2:

$$ROE_{it} = \beta_0 + \beta_1 BS_{it} + \beta_2 NEDs_{it} + \beta_3 NBM_{it} + \beta_4 NC_{it} + \beta_5 SAC_{it} + \beta_6 SRC_{it} + \beta_7 SCRC_{it} + \beta_8 ROE_{t-1} + \beta_9 TA_{it} + \beta_{10} LV_{it} + \varepsilon_{it}$$

Model 3:

$$ES_{it} = \beta_0 + \beta_1 BS_{it} + \beta_2 NEDs_{it} + \beta_3 NBM_{it} + \beta_4 NC_{it} + \beta_5 SAC_{it} + \beta_6 SRC_{it} + \beta_7 SCRC_{it} + \beta_8 ES_{t-1} + \beta_9 TA_{it} + \beta_{10} LV_{it} + \varepsilon_{it}$$

ROA varlığın getirisini, ROE özkaynak getirisini, ES ise teknik verimliliği temsil etmektedir. Teknik verimlilik, bankaların bilançosundan sermaye ve faiz giderlerinin olduğu iki girdi ve mevduatlar ve kredilerin olduğu iki çıktı kullanılarak ölçülmüştür. BS kurul büyüklüğü; yıl içerisindeki yönetim kurulu üyelerinin sayısını temsil etmektedir. NEDs yönetim kurulu bileşimini temsil etmektedir, o yıl boyunca bankalardaki bağımsız direktörlerin yüzdesini temsil etmektedir; bağımsız yönetici sayısı toplam yönetici sayısına bölünerek hesaplanır. NBM, yıl içinde yapılan yönetim kurulu toplantılarının sayısını temsil etmektedir. NC, yıl boyunca oluşturulan komite sayısını temsil etmektedir. SAC, SRC, SCRC sırasıyla yıl boyunca oluşturulan denetim komitesi, ücretlendirme komitesi ve kredi risk komitesinin büyüklüğünü temsil etmektedir. Ayrıca, bağımlı değişken, “lag” kullanılarak bağımsız değişken olarak temsil etmektedir ; bu, bankanın geçmiş olaylarının ve gelecekteki performansının etkisini ölçecektir. TA toplam varlıkların logaritması ile hesaplanan firma büyüklüğünü temsil etmektedir. LV, toplam öz sermaye üzerinden toplam varlıklar ile ölçülen kaldıracı temsil etmektedir.

3.7. Tanımlayıcı İstatistikler (Descriptive Statistics)

Tanımlayıcı istatistikler, sonuçları; ortalama, standart hata, standart sapma, normal dağılım, aralık, minimum ve maksimum şeklinde tanımlamak için kullanılmaktadır. Ortalama, puanların dağılımındaki belirsizliğin göstergesini sağlayan varyansın karekökünün standart sapma olduğu puanların aritmetik ortalamasını yansıtır. Spektrum, değişken varyansın nasıl

kapsandığını gösterir. Minimum değişkenin düşük noktasını temsil ederken maksimum değişkenin yüksek noktasını temsil etmektedir.

3.8. Teşhis Testleri

Bunlar doğrusal ilişki, çok değişkenli normallik, çoklu bağlantı, az miktarda çoklu eş doğrusallık, eş değişkenlik bulunan ve oto-korelasyon bulunmayan birtakım klasik doğrusal regresyon modellerine dayanan çeşitli varsayımlardır. Veriler üzerinde aşağıdaki teşhis testi yapılmıştır.

3.8.1. Birim Kök Testi

Bu test, sabit sonuçların doğrulanmasına dayanmaktadır. Araştırmada, dengesiz panel verilerini durağan bazda test etmek için bir Fisher testi kullanmıştır. Fisher tipi test, standart kök birim test formu olarak kullanılan ADF ve PP'den oluşmaktadır. Bu alanlar Maddala ve Wu(1999) tarafından önerilmektedir. Testlerin tümü, panele özgü bir sonuç elde etmek için ayrı birim kök testlerinin birleştirilmesiyle karakterize edilmektedir. Bireysel birim kök testlerinin p değerlerine dayalı olarak, Fisher'in testi, sıfır hipotezinin, paneldeki en az bir serinin durağan olduğu ve alternatif hipotezin, panelde en az bir serinin sabit olmadığıdır. Asimptotik bir χ^2 dağılımı kullanılarak Fisher testleri için olasılıklar belirlenir. χ^2 'nin p değerleri 0.01, 0.05 ve 0.10'dan küçükse, sıfır hipotezi sırasıyla %1, %5 ve %10'luk istatistiksel anlamlılık düzeyinde reddedilmektedir. Bu, panel ortalaması ve zaman trendindeki koşullar altında panellerde birim kökü olmadığı anlamına gelmektedir.

3.8.2. Bağımsızlık Testi

Doğrusal regresyon çalışması, verilerin çok az otokorelasyona sahip olduğunu veya verilerin hiç otokorelasyona sahip olmadığını belirtmektedir. Arta kalanlar birbirinden farklı olmadığında otokorelasyon meydana gelmektedir. Panel verilerinde otokorelasyonu test etmek için Watson(1951) tarafından önerilen Durbin-Watson istatistiği ($1.5 < d < 2.5$) kullanılmıştır. Bu, $y(x + 1)$ değerinin $y(x)$ değerinden bağımsız olmasını sağlamak için seçilmiştir.

3.8.3. Çoklu Bağlantı Testi (Multicollinearity Test)

Çoklu bağlantı, bağımsız değişkenler birbirinden bağımsız olmadığında gerçekleşir, yani makul bir doğruluk derecesi ile bir bağımsız değişkenin diğerleri üzerinden doğrusal olarak tahmin edilebileceği anlamına gelmektedir (Wooldridge, 2002). İkinci bir büyük bağımsızlık varsayımı ise ortalama hatanın bağımsız değişkenlerden bağımsız olması gerektiğidir.

Sonuçta ortaya çıkan regresyon modeli çalışması, bağımsız değişkenler güçlü bir şekilde ilişkilendirildiğinde, regresyon modelini şartnamedeki küçük değişikliklere çok duyarlı hale getirerek bireysel katsayıların yüksek standart hatalarına yol açacaktır (Brook, 2008). Bu analizde varyans büyütme faktörü (VIF) testi kullanılarak çoklu bağlantı doğrusallaşmasının ortaya çıkışı değerlendirilmiştir.

3.8.4. Değişen Varyans Testi

Beyaz değişen varyans testi en sık kullanılanlardan biri olmakla birlikte, değişen varyans için birçok tanısal test vardır. Bu çalışmada, değişen varyansın varlığını tespit etmek için son derece genel olan beyaz test kullanılacaktır. Bunu gerçekleştirmek için değişen varyansın varlığına ilişkin net sonuçlar yoktur. Bu özellik bir üstünlük olabilecek iken aynı zamanda da potansiyel olarak önemli bir eksikliktir. Bu test değişen varyansı ortaya çıkarabilir, ancak bunun yerine basit bir regresyondan χ^2 'nin çıkarılması gibi başka bir şartname hatasına yol açabilir (Greene, 2002).

4. VERİ ANALİZİ

Bu bölüm, araştırma hedeflerinin sonuçları hakkında bazı detayları kapsamaktadır. Tanzanya ve Kenya banka performansları ile kurumsal yönetim mekanizmaları arasındaki ilişkinin analizini içermektedir. Bu bölüm ayrıca, incelenen bankalar için kurumsal yönetim mekanizmaları ile bankaların verimliliği arasındaki ilişkinin gücünü de analiz etmektedir.

Bu bölüm, araştırmanın amaçlarına göre dört ana bölüme ayrılmaktadır: Bölüm 1, Tanzanya ve Kenya için ROA ve ROE'yi bağımlı değişkenler olarak kullanarak banka performanslarının kurumsal yönetim mekanizmaları için tahmini sonuçları sunmaktadır. Testler, hem havuzlanmış hem de panel modelleri kullanılarak incelenen bankalar üzerinde gerçekleştirilmektedir. Teoriye uygunluk ve istatistiksel testlerin sonuçları açısından hangi tahmin yönteminin daha uygun olduğunu bulmak için üç tahmin yöntemi kullanılmaktadır. Bölüm 2'de banka verimliliği ile kurumsal yönetim mekanizmalarının sonuçları sunulmaktadır. Bölümde ayrıca teknik etkinlik bağımlı değişken olarak kullanılmış ve Veri Zarflama Analizi (DEA) ile ölçülmüştür. Kurumsal yönetimin banka etkinliğine etkisinin olup olmadığını anlamak için de regresyon analizi kullanılmıştır. Bölüm 3, Tanzanya ve Kenya'dan GMM'i kullanan bankanın performansının kurumsal yönetim mekanizmasının sonuçlarını temsil etmektedir. Bölüm 4, genelleştirilmiş momentler yöntemi (GMM). Panel veri regresyonunu uygulamadan önce, bu bölüm değişkenlerin tanımlayıcı istatistikleriyle başlamaktadır.

4.1. Tanımlayıcı İstatistikler

Tanımlayıcı istatistikler akademik çalışmalarda yaygın olarak kullanılmaktadır. Araştırmacının, gösterilen verileri görselleştirmesi ve ayrıca verileri daha anlamlı bir şekilde sunması gerekir, bu metot da verilerin daha basit yorumlanmasına olanak tanımaktadır. Tanımlayıcı istatistikler, ortalama, maksimum, minimum, standart sapma ve gözlem ölçümlerini içermektedir. Ortalama, verilerdeki değişkenler hakkında temel bilgiler sağlamak için aritmetik ortalama düzeyini temsil eder. Standart sapma, değişkenlerde gözlenen verilerin ortalama çevresinde nasıl dağıldığını açıklayan varyansın kare köküdür. Minimum ve maksimum, varyasyon aralığını gösterir. Minimum, değişkenin düşük noktasını ve maksimum, değişkenin yüksek noktasını temsil eder. Gözlem sayısı (N) için

tüm çalışma değişkenlerinin tanımlayıcı istatistiklerinin sonuçları aşağıdaki Çizelge 4.1'de gösterilmektedir.

Çizelge 4.1. Bağımlı, bağımsız ve kontrol değişkenlerin kısaltması

	Değişkenler	Kısaltma	
Bağımlı Değişkenler	Aktif Karlılığı	ROA	vergi sonrası kârın toplam varlığa bölünmektedir.
	Özkaynak Karlılığı	ROE	vergi sonrası kârın özsermaye değerine bölünmesidir
Bağımsız Değişkenler	Verimlilik Puanı	ES	Verimlilik puanı)
	Yönetim Kurulu Büyüklüğü	BS	Kuruldaki üye sayısı.
	Yönetim Kurulunun Bileşenleri	NEDs	İcracı olmayan üye sayısı yönetim kurulu üye sayısına bölünür.
	Komite Sayısı	NC	Mali yıl boyunca sırasında yönetim kurulu komitelerinin sayısı.
	Yönetim Kurulu Toplantı Sayısı	NBM	Mali yıl boyunca yapılan Yönetim Kurulu toplantılarının sayısı.
	Denetim Komitesinin Büyüklüğü	SAC	Denetim komitesindeki üye sayısı
	Ücretlendirme Komitesi Büyüklüğü	SRC	Ücretlendirme komitesindeki üye sayısı
Kontrol Değişkenleri)	Kredi risk komitesi büyüklüğü	SCRC	Kredi risk komitesi üye sayısı
	ROA (t-1)		
	ROE (t-1)		
	ES (t-1)		
	Kaldıraç	LV	
	Banka Büyüklüğü	TA	

Çizelge (4.2) ve (4.3) sırasıyla Tanzanya ve Kenya için regresyon analizinde kullanılan değişkenlerin tanımlayıcı istatistiklerini vermektedir. Ortalama, medyan, standart sapma, çarpıklık ve basıklık değeri gibi temel rakamları içermektedir.

Çizelge 4.2. Tanzanya Ticari Bankaları için ortalama, medyan, standart sapma değerleri

Tanzanya					
Değişkenler	Obs	Mean	St. Dev.	Min	Max
Roa	110	.0815	.0667	.0016	.2568
Roe	110	.1958	.1028	.0124	.5496
Es	110	.7846	.1893	.3390	1
Lnbs	110	2.1123	.2125	1.6094	2.5649
Neds	110	.7884	.0873	.5	.9230
Nbm	110	6.6909	3.0940	4	19
Nc	110	3.6818	1.2034	1	7
Sac	110	4.3272	1.1096	3	8
Scrc	110	3.6181	1.6366	0	7
Src	110	2.8545	1.8515	0	8
Ta	110	26.7007	1.4868	22.4149	29.5114
Lv	110	7.3870	1.8043	3.9616	13.9152
Roa _{t-1}	99	.0826	.0681	.0016	.2568
Roe _{t-1}	99	.1930	.0974	.01249	.4281
Es _{t-1}	99	.7908	.1836	.3870	1

Çizelge 4.3. Kenya Ticari Bankaları için ortalama, medyan, standart sapma değerleri

Kenya					
Değişkenler	Obs	Mean	St.Dev.	Min	Max
Roa	160	.0639	.0575	.0018	.2663
Roe	160	.1810	.0799	.0018	.4770
Es	160	.6972	.1944	.017	1
Bs	160	8.9937	1.739	5	13
Neds	160	.7871	.1041	.4440	.917
Nbm	160	6.8187	4.138	3	33
Nc	160	5.0250	1.2686	2	8
Sac	160	4.1125	1.1045	2	9
Src	160	4.4562	1.5124	0	9
Scrc	160	4.5437	1.7187	0	7
Ta	160	24.8125	1.0979	22.2839	26.9528
Lv	160	6.6078	2.8837	1.0000	16.6015
Roa _{t-1}	144	.06371	.0576	.00181	.2663
Roe _{t-1}	144	.1816	.0739	.00183	.3275
Es _{t-1}	144	.6888	.1733	.28	1

Öncelikle Tanzanya ve Kenya ticari bankaları için tüm değişkenler sırasıyla 110 ve 160'tır. İkinci olarak, bağımlı değişkenler için Tanzanya bankaları için ROA, ROE ve ES'nin ortalama değeri sırasıyla 0.08, 0.19 ve 0.78'dir. Öte yandan, Kenya bankaları için ROA, ROE ve ES'nin ortalama değeri sırasıyla 0.06, 0.18 ve 0.69'dir. Finansal ölçüme göre, finansal tablo bileşenlerinin doğası gereği ROE'nin ortalama değeri ROA'dan daha yüksektir. Genellikle, ROE ve ROA'yı ölçmek için kullanılan kar aynı değere sahiptir ancak varlık değeri özsermaye değerinden yüksektir, bu da ROA'nın ROE'den düşük olmasına neden olur.

Tanzanya ve Kenya'daki ticari bankaların verimlilik puanı (ES) sırasıyla %78 ve %69 ortalamasını gösterir. Her iki ülke için teknik sonuca dayanarak Tanzanya ve Kenya'daki bankaların etkinlik puanlarının ortalamasının da sırasıyla 0.78 ve 0.69 olduğu görülmektedir.

Ayrıca Tanzanya bankaları için ROA, ROE ve ES'nin standart sapması sırasıyla 0.067, 0.102 ve 0.189'dır. Finansal ölçüm için ROA, ROE'den daha fazla farklılık gösterirken, ekonomik ölçüm için ES, finansal performanstan daha yüksektir. Öte yandan, Kenya ticari bankaları için ROA, ROE ve ES'nin standart sapması sırasıyla 0.057, 0.079 ve 0.194'dur.

4.2. Panel Birim Kök Testi Özeti

Modelin uygun özelliklerine değinmeden önce, değişkenlerin durağan olup olmadığını test etmek önemlidir. Bu çalışmada, kullanılan değişkenlerin değişen varyanslılığını incelemek için Levin Li Chun (2002) kullanılmıştır. Levin lin Chu (2002), tüm panellerin bir birim kök içerdiğine dair sıfır hipotezine sahiptir, alternatif hipotez ise serilerin durağan olduğudur. Aşağıdaki Tabloda birim kök testi sonuçları özetlenmiştir: Tanzanya ve Kenya'da yapılan testler tüm değişkenler düzeyinde durağandır.

Çizelge 4.4. Birim kök testi

	Kenya	Tanzania
Değişkenler	LLC	LLC
Roa	-17.4060***	-3.8159***
Roe	-4.9381***	-3.7683***
Es	-4.4934***	-7.4165***
Bs	-4.3581 ***	-2.3827 ***
Neds	-2.1175 ***	-14.4851***
Nc	-9.2334***	-6.9950***
Nbm	-7.3943***	-2.6069***
Sac	-4.1094 **	-4.9722 ***
Rmcm	-7.6524***	-5.3518***
Crcm	-2.1466***	-1.5111***
Ta	-15.0411**	-2.6188***
Lv	-6.8768 ***	-2.1355 ***

4.3. Korelasyon Testi

Çizelge 4.5 çalışmaya dahil edilen farklı değişkenler arasındaki korelasyonu göstermektedir. İlk denklemde Kenya örneğinde, NEDs, NBM, ve ROA_{t-1} ROA ile pozitif bir korelasyonu sahiptir. NBM, CRCM, LV, Banka büyüklüğü ve ROE_{t-1} ROE ile pozitif bir korelasyonu sahiptir. İkinci olarak, BS, NEDs, NBM, SAC, CRCM, banka büyüklüğü ve LV, ES ile pozitif bir korelasyona sahiptir. Tanzanya örneğinde, BS, NC, SAC, RMCM, CRCM, LV ve banka büyüklüğü , ROA ile pozitif bir korelasyona sahiptir. İkinci denklem için, BS, NC,

SAC, CRCM, LV ve ROE ile pozitif bir korelasyona sahiptir. Ve üçüncü denklem için, BS, NC, SAC, RMCM, LV ve banka büyüklüğü, ES ile pozitif bir korelasyona sahiptir.

Çizelge 4.5. Kenya için bağımsız değişken olarak ROA olduğunda korelasyon matrisi

	Roa	Bs	Neds	Nc	Nbm	Sac	Rmcm	Crcm	Lv	Ta	Roa _{t-1}
Roa	1.0000										
Bs	-0.1716	1.0000									
Neds	0.2184	0.0379	1.0000								
Nc	-0.0915	0.1776	-0.0837	1.0000							
Nbm	0.0518	0.1655	0.0821	0.2288	1.0000						
Sac	-0.0604	0.2443	0.2292	-0.2774	0.0618	1.0000					
Rmcm	-0.0844	0.0123	0.0976	0.1055	0.240	0.0342	1.0000				
Crcm	-0.0483	0.0397	-0.1301	0.1262	0.1449	-0.1351	0.0623	1.000			
Lv	-0.0293	-0.1468	0.1551	-0.2190	0.1912	0.0443	0.2184	0.0292	1.0000		
Ta	-0.0054	0.4560	-0.1467	0.1375	-0.0807	0.2855	-0.0584	0.1794	-0.0688	1.0000	
Roa _{t-1}	0.7475	-0.1402	0.2027	-0.1167	0.0608	-0.1033	-0.1076	-0.0167	0.0153	0.0433	1.0000

Çizelge 4.6. Kenya için bağımsız değişken olarak ROE olduğunda korelasyon matrisi

	Roe	Bs	Neds	Nc	Nbm	Sac	Rmcm	Crcm	Lv	Ta	Roe _{t-1}
Roe	1.0000										
Bs	-0.0545	1.0000									
Neds	-0.0170	0.0379	1.0000								
Nc	-0.0002	0.1776	-0.0837	1.0000							
Nbm	0.0417	0.1655	0.0821	0.2288	1.0000						
Sac	-0.0182	0.2443	0.2292	-0.2774	0.0618	1.0000					
Rmcm	-0.1322	0.0123	0.0976	0.1055	0.0240	0.0342	1.0000				
Crcm	0.1039	0.0397	-0.1301	0.1262	0.1449	-0.1351	0.0623	1.000			
Lv	0.2092	-0.1468	0.1551	-0.2190	0.1912	0.2855	-0.0584	0.0292	1.0000		
Ta	0.3184	0.4560	-0.1467	0.1375	-0.0807	0.0443	-0.2184	0.1794	-0.0688	1.0000	
Roe _{t-1}	0.5517	0.0306	-0.0141	0.0292	0.0118	-0.1309	-0.1690	0.1139	0.0726	0.3815	1.0000

Çizelge 4.7. Kenya için bağımsız değişken olarak SE olduğunda korelasyon matrisi

	Es	Bs	Neds	Nc	Nbm	Sac	Rmcm	Crcm	Lv	Ta	Es _{t-1}
Es	1.0000										
Bs	0.0570	1.0000									
Neds	0.2861	0.0379	1.0000								
Nc	-0.2332	0.1776	-0.0837	1.0000							
Nbm	0.1197	0.1655	0.0821	0.2288	1.0000						
Sac	0.2149	0.2443	0.2292	-0.2774	0.0618	1.0000					
Rmcm	-0.1864	0.0123	0.0976	0.1055	0.0240	0.0342	1.0000				
Crcm	0.0654	0.0397	-0.1301	0.1262	0.1449	-0.1351	0.0623	1.0000			
Lv	0.3584	-0.1468	0.1551	-0.2190	0.1912	0.2855	-0.0584	0.0292	1.0000		
Ta	0.1068	0.4560	-0.1467	0.1375	-0.0807	0.0443	-0.2184	0.1794	-0.0688	1.0000	
Es _{t-1}	0.5715	0.1079	0.1968	-0.1988	0.1134	0.0273	-0.2156	0.0631	0.2209	0.0447	1.0000

Çizelge 4.8. Tanzanya için bağımsız değişken olarak ROA olduğunda korelasyon matrisi

	Roa	Bs	Neds	Nc	Nbm	Sac	Rmcm	Crcm	Lv	Ta	Roa _{t-1}
Roa	1.0000										
Bs	0.1551	1.0000									
Neds	-0.2044	0.2142	1.0000								
Nc	0.0547	-0.0441	0.0061	1.0000							
Nbm	-0.0817	0.3110	0.4048	-0.2433	1.0000						
Sac	0.1195	0.3823	-0.0238	-0.0971	-0.0934	1.0000					
Rmcm	0.4210	0.2762	-0.1192	-0.2281	-0.2557	0.0769	1.0000				
Crcm	0.1860	0.3631	0.0176	-0.2269	0.0696	0.1324	0.6299	1.0000			
Lv	0.3328	-0.0764	-0.1401	0.0724	-0.1101	0.2024	0.0241	-0.0554	1.0000		
Ta	0.5844	0.3322	-0.1366	0.3383	-0.0877	0.2595	0.2712	0.1933	0.2387	1.0000	
Roa _{t-1}	0.7778	0.1761	-0.1712	0.0518	-0.0731	0.1543	0.4494	0.2693	0.2899	0.5887	1.0000

Çizelge 4.9. Tanzanya için bağımsız değişken olarak ROE olduğunda korelasyon matrisi

	Roe	Bs	Neds	Nc	Nbm	Sac	Rmcm	Crcm	Lv	Ta	Roe _{t-1}
Roe	1.0000										
Bs	0.1251	1.0000									
Neds	-0.0455	0.2142	1.0000								
Nc	0.0624	-0.0441	0.0061	1.0000							
Nbm	-0.1273	0.3110	0.4048	0.2433	1.0000						
Sac	0.1719	0.3823	-0.0238	0.0971	-0.0934	1.0000					
Rmcm	0.0220	0.3631	0.0176	0.2281	0.2557	0.0769	1.0000				
Crcm	-0.0383	0.2762	-0.1192	-0.2269	0.0696	0.1324	0.6299	1.0000			
Lv	0.5028	-0.0764	-0.1401	0.0724	-0.1101	0.2024	0.0241	-0.0554	1.0000		
Ta	0.5501	0.3322	-0.1366	0.3383	-0.0877	0.2595	0.2712	0.1933	0.2387	1.0000	
Roe _{t-1}	0.6208	0.0830	-0.1132	0.0827	-0.2353	0.2238	0.0746	-0.0212	0.3971	0.6186	1.0000

Çizelge 4.10. Tanzanya için bağımsız değişken olarak ES olduğunda korelasyon matrisi

	Es	Bs	Neds	Nc	Nbm	Sac	Rmcm	Crcm	Lv	Ta	Es _{t-1}
Roe	1.0000										
Bs	0.0980	1.0000									
Neds	-0.0464	0.2142	1.0000								
Nc	0.2621	-0.0441	0.0061	1.0000							
Nbm	-0.0137	0.3110	0.4048	-0.2433	1.0000						
Sac	0.1412	0.3823	-0.0238	-0.0971	-0.0934	1.0000					
Rmcm	0.1738	0.3631	0.0176	-0.2281	0.2557	0.0769	1.0000				
Crcm	-0.0141	0.2762	-0.1192	-0.2269	0.0696	0.1324	0.6299	1.0000			
Lv	0.6100	-0.0764	-0.1401	0.0724	-0.1101	0.2024	0.0241	-0.0554	1.0000		
Ta	0.5810	0.3322	-0.1366	0.3383	-0.0877	0.2595	0.2712	0.1933	0.2387	1.0000	
Es _{t-1}	0.6752	0.1450	-0.1219	0.2219	-0.1246	0.1793	0.1984	-0.0123	0.4470	0.6089	1.0000

4.4. ROA ve ROE'nin Bağımlı Değişken Olarak Kullanılmasının Banka Performansına Kurumsal Yönetim Mekanizmasının Etkisi Hakkında Bulgular

Kurumsal yönetimin banka performansı üzerindeki etkisini test etmek için bankaların performansını ölçmek için çeşitli oranlar kullanılmaktadır. En sık kullanılan ikisi, aktif

karlılığı (ROA) ve özkaynak getirisi (ROE) oranlarıdır. Çalışma alanındaki ticari bankaların performansını analiz etmek için bağımlı değişkenler olarak bu iki ölçü kullanılmaktadır. Bu çalışmada kullanılan bir dizi bağımsız değişken yönetim kurulu büyüklüğü, yönetim kurulu yapısı, toplantı sayısı, komite sayısı ve denetim komitesinin büyüklüğü, ücretlendirme komitesinin büyüklüğü ve kredi risk komitesinin büyüklüğüdür.

Bu çalışmanın metodolojisine göre, kurumsal yönetimin bankaların performansı üzerindeki etkisi iki model kullanılarak test edilmiş ve bankaların etkinlik ölçümü tek bir model kullanılarak test edilmiştir. Bu çalışmada kullanılan modeller şunlardır:

Model (1):

$$ROA_{it} = \beta_0 + \beta_1 BS_{it} + \beta_2 NEDs_{it} + \beta_3 NBM_{it} + \beta_4 NC_{it} + \beta_5 SAC_{it} + \beta_6 SRC_{it} + \beta_7 SCRC_{it} + \beta_8 ROA_{t-1} + \beta_9 TA_{it} + \beta_{10} LV_{it} + \varepsilon_{it}$$

Model (2):

$$ROE_{it} = \beta_0 + \beta_1 BS_{it} + \beta_2 NEDs_{it} + \beta_3 NBM_{it} + \beta_4 NC_{it} + \beta_5 SAC_{it} + \beta_6 SRC_{it} + \beta_7 SCRC_{it} + \beta_8 ROE_{t-1} + \beta_9 TA_{it} + \beta_{10} LV_{it} + \varepsilon_{it}$$

İlk olarak, tüm modeller OLS, sabit etki ve rastgele etki modeli kullanılarak tahmin edilmiştir. Panel sonuçlarında sabit etki modeli ile rastgele etki modeli arasında seçim yapmak için Hausman spesifikasyon testi kullanılmıştır. Hausmann test sonucu $p < 0,05$ olmadığında rastgele etki uygun kabul edildi. Tanzania ve Kenya için ROA modelinin tahmin edilmesi için sabit etki modeli seçilmiştir. Öte yandan, Kenya için ROE modeli rastgele etkiler modeli yöntemi kullanılarak tahmin edilmiştir. ROE modeli için rastgele etkiler modeli oluşturulduktan sonra, rastgele etki ile OLS'yi karşılaştırmak için Brush Pagan LM testi yapıldı. LM test sonucunun p değeri 0,05'ten azdı. Rastgele etki modeli, OLS'den daha uygundur. Tanzania için ROE modeli sabit etki modeli kullanılarak tahmin edilmiştir. Aşağıdaki tabloda gösterilen Hausman test sonuçlarını değerlendiren panel ile aşağıdaki sonuçlar gözlemlenmektedir.

Çizelge 4.11. Panel model testi

TANZANYA		KENYA	
ROA		ROA	
Hausman Testi	Ki-kare(7) = 178.13 P-değeri = 0.000	Hausman Test	Ki-kare(7) = 75.62 P-değeri = 0.0000
ROE		ROE	
Hausman Testi	Ki-kare(1)= 25.41 P-değeri=0.0046	Hausman Testi	Ki-kare(1)= 15.28 P-değeri= 0.1220
		Breusch ve Pagan LM Testi	Ki-kare(1) = 35.42 P-değeri = 0.0000

Çizelge 4.12. Model (1) ve bağımlı değişken olarak ROA kullanılarak sıradan en küçük kareler, sabit etki modeli ve rastgele etki modelinin sonuçları

	TANZANYA			KENYA		
	OLS	ES	RE	OLS	ES	RE
Lbs	.0016 (0.951)	-.0684** (0.017)	.0016 (0.951)	-.0039 (0.115)	-.0027 (0.361)	-.0039 (0.113)
Neds	-.0517 (0.347)	-.0024 (0.961)	-.0517 (0.345)	.0340 (0.196)	.00002 (1.000)	.0340 (0.194)
Nbm	-.0009 (0.570)	.0001 (0.981)	-.0009 (0.568)	.0006 (0.543)	-.0023* (0.066)	.0006 (0.542)
Nc	-.0033 (0.424)	.0043 (0.368)	-.0034 (0.422)	.0002 (0.946)	-.0020 (0.633)	.0002 (0.946)
Sac	-.0033 (0.440)	-.0021 (0.604)	-.0033 (0.438)	.0024 (0.521)	.0037 (0.311)	.0024 (0.520)
Scrc	-.005662 (0.104)	-.0057* (0.064)	-.0057 (0.100)	-.0006 (0.796)	-.0001 (0.569)	-.0007 (0.710)
Src	.0069** (0.042)	.0006 (0.878)	.0069** (0.039)	-.0007 (0.711)	.0013 (0.946)	-.0006 (0.796)
Ta	.01029** (0.016)	-.0074 (0.258)	.0103** (0.014)	.0012 (0.750)	-.0186** (0.016)	.0012 (0.749)
Lv	.0039 (0.120)	.0001 (0.968)	.0039 (0.117)	-.0017 (0.175)	-.0010 (0.547)	-.0017 (0.172)
Roa _{t-1}	.5565*** (0.000)	-.1771 (0.111)	.5565*** (0.000)	.7211*** (0.000)	.2191*** (0.010)	.7211*** (0.000)
_cons	-.1975* (0.069)	.4507** (0.015)	-.1975* (0.065)	.0339 (0.695)	.5487*** (0.003)	.0339 (0.694)
R-Square	0.6666			0.5762		
Adj R-Square	0.6287			0.5443		
Gözlem	99		99	99	144	144

*, **, *** %10, %5, %1, seviyelerinde anlamlılığı gösterir.

Çizelge 4.13. Model (1) ve bağımlı değişken olarak roe kullanılarak sıradan en küçük kareler, sabit etki modeli ve rastgele etki modelinin sonuçları

	TANZANYA			KENYA		
	OLS	ES	RE	OLS	ES	RE
Lbs	-.0436 (0.353)	.0881 (0.157)	.0436 (0.350)	-.0079* (0.053)	-.0063 (0.264)	-.0079* (0.051)
Neds	.1190 (0.230)	.2661** (0.017)	.1191 (0.227)	-.0021 (0.961)	-.0811 (0.277)	-.0021 (0.961)
Nbm	-.0026 (0.395)	.0026 (0.605)	-.0026 (0.393)	.0009 (0.539)	.0019 (0.432)	.0009 (0.538)
Nc	-.0173** (0.030)	-.0061 (0.566)	-.0173** (0.027)	.0010 (0.849)	.0065 (0.403)	.0010 (0.848)
Sac	-.0098 (0.205)	-.0073 (0.412)	-.0098 (0.202)	.0025 (0.687)	.0083 (0.243)	.0025 (0.687)
Srcr	-.0028 (0.656)	-.0073 (0.288)	-.0028 (0.655)	.0001 (0.969)	.0041 (0.793)	.0001 (0.918)
Src	-.0081 (0.153)	-.0087 (0.342)	-.0081 (0.149)	.0003 (0.918)	-.0011 (0.341)	.0003 (0.969)
Ta	.0310*** (0.000)	.01945 (0.171)	.0310*** (0.000)	.0168** (0.014)	-.0144 (0.324)	.0168** (0.013)
Lv	.0201*** (0.000)	.0211*** (0.000)	.0200*** (0.000)	.0041* (0.053)	.0086 (0.324)	.0041* (0.051)
Roe _{t-1}	.2681** (0.019)	-.0452 (0.743)	.2681** (0.017)	.4982*** (0.000)	.2322** (0.030)	.4983*** (0.000)
_cons	-.8617*** (0.000)	-.7811** (0.047)	-.8617*** (0.000)	-.3093** (0.042)	.3819 (0.263)	-.3093*** (0.000)
R-Square	0.5531			0.3704		
Adj R-Squared	0.5023			0.3230		
Gözlem	99	99	99	144	144	144

*, **, *** %10, %5, %1, seviyelerinde anlamlılığı gösterir.

4.5. Spesifikasyon Testi Sonuçları

İlk olarak, regresyon parametrelerinin tahminini etkileyebilecek, iki veya daha fazla değişkenin yüksek düzeyde ilişkili olması durumunda ortaya çıkan çoklu bağlantı sorunu ele alınmaktadır (Hair vd., 2009). Varyans enflasyon faktörü (VIF), çoklu bağlantının varlığını belirlemek için yaygın olarak kullanılmaktadır. VIF'nin 10'dan büyük olması çoklu bağlantı sorunu olduğu anlamına gelir (Gujarati, 2003). Tanzania için VIF testinin sonuçları, ROA ve ROE için sırasıyla ortalama 1,68 ve 1,77 göstermektedir. Ayrıca Kenya için ROA ve ROE için sırasıyla 1.31 ve 1.33 göstermektedir. Tüm değişkenler 10'dan küçüktür; bu nedenle kullanılan model çoklu bağlantı sorunu yaşamamaktadır.

Çizelge 4.14. VIF testi

Tanzanya				Kenya			
	ROA		ROE		ROA		ROE
Rmcm	2.28	Lb.size	2.71	Bs	1.62	Ta	1.79
Ta	2.15	Roe _{t-1}	2.17	Ta	1.57	Bs	1.59
Roa _{t-1}	1.95	Rmcm	2.02	Sac	1.41	Sac	1.42
Crcm	1.80	Crcm	1.85	Nc	1.33	Nc	1.30
Bs	1.73	Bs	1.73	Lv	1.28	Lv	1.28
Nbm	1.52	Nbm	1.62	Nbm	1.28	Roe _{t-1}	1.27
Nc	1.80	Nc	1.60	Neds	1.20	Nbm	1.25
Sac	1.41	Sac	1.40	Roa _{t-1}	1.17	Crcm	1.12
Neds	1.32	Neds	1.34	Crcm	1.12	Neds	1.12
Lv	1.32	Lv	1.28	Rmcm	1.12	Rmcm	1.12
Mean	1.68		1.77		1.31		1.33

İkinci olarak, Veri setinde yatay kesit bağımlılığının olup olmadığını görmek için Pesaran kesitsel bağımsızlık testi yapılmıştır. P istatistiği 0.05 değerinden büyük olduğu için yatay kesit bağımlılığının olmadığı belirtilir. Ayrıca, seri korelasyon testi yapılması gerekmektedir, çünkü panel veri modellerinde seri korelasyon yanlı ve sonuçların verimsiz olmasına neden olabilmektedir. Seri korelasyonu belirlemek için, bu çalışmada Wooldridge (2002) seri korelasyon testi gerçekleştirilmiştir. Aşağıda tabloda gösterildiği gibi sonuçlar, modelinde değişkenlerin zayıf bir seri korelasyona sahip olduğunu göstermektedir. Son olarak, değişen varyans testinin yapılması gerekir. Bu çalışmada değişen varyans için Wald testi kullanılmıştır.

Çizelge 4.15. Pesaran kesitsel bağımsızlık testi

TANZANYA	KENYA
ROA	ROA
Pesaran'ın kesitsel bağımsızlık testi	Pesaran'ın kesitsel bağımsızlık testi
P-değeri =0.1312	P-değeri = 0.2088
ROE	ROE
Pesaran'ın kesitsel bağımsızlık testi	Pesaran'ın kesitsel bağımsızlık testi
P-değeri =0.6012	P-değeri =0.5612

Çizelge 4.16. Seri korelasyon ve değişen varyans testi

TANZANYA			KENYA		
	ROA	ROE		ROA	ROE
Wald (ki-kare)	1744.89	82.91	Wald (ki-kare)	5453.95	464.78
(P-değeri)	(0.000)	(0.000)	(P-değeri)	(0.000)	(0.000)
Otokorelasyon	17.780	18.373	Otokorelasyon	10.367	5.816
için Wooldridge	(0.0018)	(0.0016)	için Wooldridge	(0.0057)	(0.0291)
testi			testi		
(P-değeri)			(P-değeri)		

4.6. Bankaların Verimliliğinin Ölçülmesi

Kurumsal yönetimin banka verimliliğine etkisinin belirlenmesinde; iki aşamalı bir yöntem kullanılmıştır. Öncelikli olarak; 2010-2019 yılları arasında Tanzanya ve Kenya ticari bankalarının verimliliğini ölçmek için Veri Zarflama Yöntemi (DEA) kullanılmış, verimliliği test etmek için ise Veri Zarflama Analiz Programı (DEAP) kullanılmıştır. Sonra; bu çalışmanın bağımlı değişkenleri ile bağımsız değişkenleri arasındaki ilişkiyi test etmek için çoklu regresyon modeli türetilmiş ve panel veri analizi ile analiz edilmiştir. Çizelge 4.17 ve 4.18 Tanzanya ve Kenya bankalarını temsil etmek için bu çalışmada kullanılan kodlar gösterilmektedir.

Çizelge 4.17. Tanzanya için karar alma birimleri (bankalar) ve kodları

	Tanzanya Ticaret Bankası	Code
1	NMB Bank	B1
2	CRDB Bank	B2
3	Exim Bank	B3
4	Azania Bank	B4
5	I and M Bank Tanzania	B5
6	Akiba Commercial Bank	B6
7	CBA Bank	B7
8	Mkombozi Commercial Bank	B8
9	ICB Banks	B9
10	DTB Bank Tanzania	B10
11	DCB Bank Tanzania	B11

Çizelge 4.18. Kenya için karar alma birimleri (bankalar) ve kodları

	Kenya Ticaret Bankası	Code
1	Co-operative Banks of Kenya	B1
2	Diamond Trust Bank of Kenya	B2
3	House Financing Ltd	B3
4	I and M Bank of Kenya	B4
5	National Bank Kenya Ltd	B5
6	African Banking Corporation LTD	B6
7	Bank of Baroda	B7
8	Bank of Africa	B8
9	Consolidate Bank Kenya	B9
10	ECO Bank	B10
11	Equity Bank	B11
12	Family Bank	B12
13	Guaranty Trust Bank	B13
14	Kenya Commercial Bank	B14
15	Standard Chartered Bank	B15
16	Transnational Bank	B16

Verimliliği hesaplamak, kullanılan girdi-çıktıyı belirlemede ve hem parametrik hem de parametrik olmayan bir yöntem kullanmada en önemli aşamalardan biridir. Girdi-çıkıtı, işletme yaklaşımı, aracılık yaklaşımı ve gelir/katma değer yaklaşımı arasındaki ilişkiyi belirlemede geleneksel olarak kullanılan birkaç kavram vardır. Bu araştırma, önerilen katma değerli yaklaşımı içermektedir (Drake vd., 2006). Katma değer yaklaşımı, bilanço kategorisi hesaplarını bankanın katma değerine katkıda bulunan çıktılar olarak kabul etmektedir.

Mevduat ve krediler bu yaklaşımda çıktı olarak ele alınır, çünkü bu bilanço değişkenleri katma değer yaratmaktan sorumludur (Eltivia, 2013). Bu yaklaşımı uygulamak için çalışmada, iki girdi (sermaye ve faiz giderleri) ve iki çıktı (mevduat ve krediler) seçilmesine karar verilmiştir.

DEA analiz modeli kullanılarak bankaların teknik etkinliği ölçülmüştür. Teknik verimliliğin hesaplanması için kullanılan giriş ve çıkış değişkenleri (Eltivia, 2013) bununla birlikte kabul edilmiştir; buna göre sermaye, faiz giderleri girdi; mevduat, krediler ise çıktı olarak değerlendirilmiştir. Yönetim kurulu büyüklüğü, yönetim kurulu yapısı, yıl içinde yapılan toplantı sayısı, komite sayısı ve denetim komitesinin büyüklüğü gibi bağımsız değişkenler ve firma büyüklüğü ve kaldıraç olmak üzere iki kontrol değişkeni vardır.

DEA analizini kullanan teknik etkinlik sonuçları veya etkinlik ölçümü ve etkinlik puanı 0 ile 1 arasında değişir. Değer 1 olduğunda, bankanın en yüksek verimlilik puanına sahip olduğu yıl görünmektedir. Bu çalışmada en yüksek etkinlik puanı bankadan bankaya ve yıldan yıla değişiklik göstermektedir.

Çizelge 4.19. Tanzanya’da bankalar için karar verme birimlerinin verimlilik puanı

2010		2011		2012		2013		2014	
DMU	Score	DMU	Score	DMU	Score	DMU	Score	DMU	Score
B1	1	B1	1	B1	1	B1	1	B1	1
B2	1	B2	1	B2	1	B2	1	B1	1
B3	1	B4	0.891	B5	0.925	B5	0.995	B5	1
B10	1	B5	0.665	B3	0.786	B7	0.912	B7	1
B4	0.891	B10	0.619	B7	0.781	B4	0.842	B9	1
B6	0.816	B6	0.594	B4	0.769	B10	0.799	B4	0.934
B11	0.776	B3	0.584	B10	0.759	B9	0.794	B10	0.894
B7	0.763	B9	0.529	B9	0.730	B6	0.703	B6	0.890
B5	0.737	B11	0.496	B6	0.724	B3	0.656	B8	0.603
B9	0.736	B7	0.479	B11	0.482	B8	0.642	B3	0.558
B8	0.626	B8	0.387	B8	0.456	B10	0.448	B11	0.435
2015		2016		2017		2018		2019	
DMU	Score	DMU	Score	DMU	Score	DMU	Score	DMU	Score
B1	1	B1	1	B10	1	B4	1	B4	1
B1	1	B2	1	B2	0.973	B1	0.940	B8	1
B5	1	B4	1	B5	0.961	B2	0.826	B2	0.982
B6	1	B5	1	B1	0.919	B8	0.825	B10	0.922
B4	0.984	B10	0.898	B8	0.897	B10	0.787	B1	0.786
B7	0.938	B6	0.832	B3	0.859	B5	0.768	B6	0.772
B9	0.903	B3	0.774	B4	0.769	B3	0.757	B3	0.677
B10	0.848	B9	0.741	B6	0.665	B6	0.634	B7	0.617
B8	0.670	B8	0.722	B7	0.581	B11	0.586	B5	0.497
B3	0.648	B7	0.689	B11	0.586	B9	0.551	B9	0.426
B11	0.460	B11	0.521	B9	0.568	B7	0.482	B11	0.339

Çizelge 4.20. Kenya’da bankalar için karar alma birimlerinin verimlilik puanı

2010		2011		2012		2013		2014	
DMU	Score	DMU	Score	DMU	Score	DMU	Score	DMU	Score
B13	1	B3	1	B10	1	B9	1	B3	1
B8	0.880	B10	0.863	B9	0.934	B10	0.956	B5	1
B1	0.859	B9	0.807	B3	0.904	B3	0.861	B11	0.917
B3	0.822	B15	0.762	B8	0.880	B12	0.852	B9	0.803
B2	0.810	B12	0.682	B6	0.709	B5	0.798	B15	0.728
B9	0.765	B1	0.669	B1	0.666	B7	0.716	B1	0.719
B14	0.737	B14	0.658	B7	0.650	B6	0.707	B6	0.716
B12	0.716	B13	0.611	B2	0.633	B11	0.706	B14	0.713
B15	0.679	B2	0.607	B15	0.605	B15	0.689	B8	0.712
B7	0.661	B8	0.574	B12	0.583	B14	0.678	B12	0.661
B4	0.630	B6	0.525	B14	0.567	B8	0.670	B4	0.634
B6	0.602	B11	0.515	B5	0.563	B1	0.667	B2	0.591
B5	0.590	B7	0.496	B4	0.540	B2	0.640	B7	0.568
B11	0.572	B4	0.461	B13	0.531	B4	0.578	B10	0.499
B10	0.411	B5	0.440	B11	0.489	B16	0.456	B16	0.492
B16	0.280	B16	0.325	B16	0.393	B13	0.366	B13	0.430
2015		2016		2017		2018		2019	
DMU	Score	DMU	Score	DMU	Score	DMU	Score	DMU	Score
B5	1	B5	1	B5	1	B5	1	B5	1
B11	0.801	B14	1	B9	1	B9	1	B9	1
B9	0.758	B11	0.977	B11	1	B14	1	B10	1
B15	0.752	B9	0.927	B14	1	B11	0.796	B11	1
B1	0.723	B15	0.826	B1	0.880	B15	0.741	B15	1
B3	0.712	B3	0.792	B12	0.813	B10	0.727	B16	1
B12	0.700	B1	0.731	B4	0.780	B4	0.722	B3	0.963
B6	0.694	B6	0.674	B3	0.731	B3	0.712	B7	0.945
B14	0.693	B10	0.645	B15	0.719	B12	0.666	B8	0.908
B2	0.684	B4	0.621	B16	0.696	B1	0.647	B14	0.884
B8	0.622	B7	0.587	B2	0.649	B6	0.646	B1	0.833
B7	0.602	B12	0.581	B6	0.645	B16	0.577	B2	0.716
B4	0.598	B16	0.558	B10	0.602	B2	0.499	B6	0.552
B10	0.577	B2	0.553	B8	0.536	B8	0.487	B12	0.433
B16	0.502	B8	0.552	B13	0.504	B7	0.430	B13	0.087
B13	0.344	B13	0.413	B7	0.684	B13	0.413	B4	0.017

4.7. Verimliliğin Puanı (ES) Bağımlı Değişken Olarak Kullanılmasının Banka Etkinliğine Kurumsal Yönetim Mekanizmasının Etkisine Yönelik Bulgular

Bu bölüm, Model 3’te ifade edildiği gibi bağımlı değişken olarak verimlilik puanı (ES) kullanılarak kurumsal yönetimin bir bankanın etkinliği üzerindeki etkisine ayrılmıştır.

Model 3

$$ES_{it} = \beta_0 + \beta_1 BS_{it} + \beta_2 NEDs_{it} + \beta_3 NBM_{it} + \beta_4 NC_{it} + \beta_5 SAC_{it} + \beta_6 SRC_{it} + \beta_7 SCRC_{it} + \beta_8 ES_{t-1} + \beta_9 TA_{it} + \beta_{10} LV_{it} + \varepsilon_{it}$$

Panel veri istatistiklerinde en küçük kareler, sabit etki modeli ve rastgele etki modeli olmak üzere üç tahmin yöntemi kullanılmaktadır. Aşağıdaki tablosu Hausman testi istatistiklerinin Tanzanya verileri sonucuna göre, rastgele etkiler modelinin sabit etki modelinden daha uygun olduğu sonucuna varılabilir. Testin p-değeri %5’ten büyük olduğundan, bu durum

rastgele etkiler modelinin uygun olduğunu gösterir. Rastgele etki ve OLS karşılaştırması için Brush Pagan LM test yapılır. LM test sonucu prob değeri 0.05'ten yüksek çıkmıştır. OLS regresyon rastgele etkiden daha uygundur. Ayrıca, Kenya verileri için hausman testinin 0,05'ten küçük olması nedeniyle sabit etki modelinin uygun olduğunu göstermektedir.

Çizelge 4.21. Panel modeli testi

TANZANYA		KENYA	
ES		ES	
Hausman Test	Ki-kare(7) = 12.39 P-değeri = 0.2601	Hausman Testi	Ki-kare(7) = 196.02 P-değeri = 0.000
Breusch ve Pagan LM Testi	Ki-kare(7) = 1.06 P-değeri = 0.1515		

Çizelge 4.22. Sıradan en küçük kareler, sabit etki modeli ve rastgele etki modellerinde bağımlı değişken olarak teknik verimlilik olarak bilinen SE'nin sonuçları

TANZANYA				KENYA			
	OLS	ES	RE		OLS	ES	RE
Lbs	-.0440 (0.565)	-.0641 (0.508)	-.0440 (0.564)	Bs	-.0065 (0.489)	-.0169 (0.158)	-.0079 (0.431)
Neds	.1201 (0.455)	.1081 (0.525)	.1201 (0.453)	Neds	.2430** (0.016)	.1838 (0.249)	.2561** (0.027)
Nbm	.0057 (0.238)	-.0113 (0.166)	.0057 (0.235)	Nbm	.0023 (0.515)	-.0083 (0.115)	-.0004 (0.925)
Nc	.0134 (0.275)	.0132 (0.433)	.0134 (0.272)	Nc	-.0125 (0.289)	-.0258 (0.122)	-.0159 (0.219)
Sac	-.0063 (0.616)	-.0017 (0.904)	-.0063 (0.615)	Sac	.0202 (0.165)	.0317** (0.037)	.0253* (0.079)
Scrc	-.0062 (0.551)	.0012 (0.909)	-.0061 (0.549)	Scrc	-.0080 (0.440)	-.0029 (0.218)	-.0055 (0.388)
Src	.0071 (0.451)	-.0083 (0.563)	.0071 (0.449)	Src	.0059 (0.366)	.0114 (0.757)	.0069 (0.537)
Ta	.0399*** (0.002)	.1105*** (0.000)	.03990*** (0.001)	Ta	.0245* (0.091)	.0291 (0.358)	.0288* (0.091)
Lv	.0439*** (0.000)	.0498*** (0.000)	.0439*** (0.000)	Lv	.0111** (0.024)	.0179*** (0.008)	.0142*** (0.005)
Es _{t-1}	.3243*** (0.001)	.0849 (0.390)	.3243*** (0.001)	Es _{t-1}	.5213*** (0.000)	.2379** (0.013)	.4304*** (0.000)
cons	-.9317*** (0.003)	-2.5111*** (0.000)	-.9317*** (0.002)	_cons	-.2500 (0.467)	-.0915 (0.904)	-.3024 (0.459)
R-Square	0.6666			R-Square	0.4456		
Adj R-Square	0.6287			Adj R-Square	0.4040		
Gözlem	99	99	99	Gözlem	144	144	144

*, **, *** %10, %5, %1, seviyelerinde anlamlılığı gösterir.

4.7.1. Spesifikasyon Testi Sonuçları

İlk olarak, regresyon parametrelerinin tahminini etkileyebilecek iki veya daha fazla değişkenin yüksek düzeyde ilişkili olması durumunda ortaya çıkan çoklu bağlantı sorunu ele

alınmaktadır. Varyans enflasyon faktörü (VIF), çoklu bağlantının varlığını belirlemek için yaygın olarak kullanılmaktadır. VIF'nin 10'dan büyük olması çoklu bağlantı sorunu olduğu anlamına gelir (Gujarati, 2003). VIF testi sonuçlarında görüldüğü gibi Tanzanya ve Kenya'nın ortalaması sırasıyla 1,35 ve 1,29'dur. Tüm değişkenler 10'dan küçüktür; modelde çoklu bağlantı sorunu yaşanmamaktadır. Veri setinde yatay kesit bağımlılığının olup olmadığını görmek için Pesaran kesitsel bağımsızlık testi yapılmıştır.

Çizelge 4.23. VIF testi

TANZANYA		KENYA	
	ES		ES
Ta	2.18	Bs	1.62
Rmcm	2.11	Ta	1.52
Es _{t-1}	2.01	Sac	1.42
Crcm	1.90	Nc	1.36
Bs	1.72	Lv	1.31
Nbm	1.52	Nbm	1.25
Nc	1.45	Es _{t-1}	1.25
Sac	1.40	Rmcm	1.17
Lv	1.35	Neds	1.17
Neds	1.32	Crcm	1.13
Mean	1.70	Mean	1.32

İkinci olarak Veri setinde yatay kesit bağımlılığının olup olmadığını görmek için Pesaran kesitsel bağımsızlık testi yapılmıştır. P istatistiği 0.05 değerinden büyük olduğu için yatay kesit bağımlılığın olmadığı belirtilir. Ayrıca, seri korelasyon testi yapılması gerekir, çünkü panel veri modellerinde seri korelasyon, yanlış ve verimsiz sonuçlara neden olmaktadır. Seri korelasyonu belirlemek için bu çalışmada Wooldridge seri korelasyon testi yapılmıştır (Wooldridge, 2002). Kenya değişkenleri için ES modelinin altındaki tabloda gösterilen sonuçlar zayıf bir seri korelasyona sahiptir. Son olarak, değişen varyans testi yapılması gerekir. Bu çalışmada değişen varyans modeli için Wald testi kullanılmıştır. Aşağıdaki tablo gösterilen sonuçlar, değişen varyans sorunlarını göstermektedir. Bu sorun genelleştirilmiş en küçük kare regresyon “generalized least square (GLS)” yöntemleri kullanılarak çözülecektir.

Çizelge 4.24. Seri korelasyon ve değişen varyans testi

	TANZANYA		KENYA	
	ES		ES	
Wald (ki-kare)	63.01	Wald (ki-kare)	90.53	
(P-değeri)	(0.000)	(P-değeri)	(0.000)	
Otokorelasyon için Wooldridge-test	20.508	Otokorelasyon için Wooldridge-testi	9.539	
(P-değeri)	(0.0011)	(P-değeri)	(0.0075)	

Çizelge 4.25. Kenya için sıradan sabit etki, rastgele etki ve GLS sonucu

Kenya						
	Model 1		Model 2		Model 3	
	ES	GLS	RE	GLS	ES	GLS
Bs	-.0026 (0.361)	-.0038* (0.099)	-.0062 (0.264)	-.0079** (0.042)	-.0168 (0.158)	-.0065 (0.471)
Neds	.0002 (1.000)	.0339 (0.176)	-.0810 (0.277)	-.0020 (0.960)	.1838 (0.249)	.2430** (0.011)
Nbm	-.0023* (0.066)	.0005 (0.526)	.0019 (0.432)	.0009 (0.521)	-.0083 (0.115)	.0022 (0.497)
Nc	-.0019 (0.633)	.0002 (0.944)	.0064 (0.403)	.0009 (0.842)	-.0257 (0.122)	-.0125 (0.268)
Sac	.0037 (0.311)	.0023 (0.503)	.0082 (0.243)	.0025 (0.675)	.0316** (0.037)	.0201 (0.146)
Scrc	-.0001 (0.569)	-.0005 (0.699)	.0040 (0.793)	.0001 (0.914)	-.0028 (0.218)	-.0079 (0.421)
Src	.0012 (0.946)	-.0007 (0.788)	-.0011 (0.341)	.0003 (0.968)	.0113 (0.757)	.0058 (0.342)
Ta	-.0186** (0.016)	.0012 (0.739)	-.0143 (0.324)	.0168*** (0.010)	.0290 (0.358)	.0244 (0.077)*
Lv	-.0009 (0.547)	-.0016 (0.156)	.0085 (0.324)	.0040** (0.043)	.0179*** (0.008)	.0111** (0.017)
Roa _{t-1}	.2191*** (0.010)	.7211*** (0.000)				
Roe _{t-1}			.2321** (0.030)	.4982*** (0.000)		
Es _{t-1}					.2378** (0.013)	.5213*** (0.000)
_cons	.5486*** (0.003)	.0339 (0.683)	.3819 (0.263)	-.3093** (0.032)	-.0914 (0.904)	-.2500 (0.448)

*, **, *** %10, %5, %1, seviyelerinde anlamlılığı gösterir.

GLS estimator genellikle küçük ölçekli verilerde uygun bir hesaplamadır. Gözlemlerin varyanslarının kullanılarak hesaplama yapması nedeniyle değişen varyans sorunu için idealdir. Hesaplamalar sabit etki modeli ve rastgele etki modeli üzerinden yapılmıştır. Çünkü, Haussman testleri sonucunda ROA ve ES modeli sabit etki modeli tahmin edilmiştir. ROE modeli için rastgele etki modeli tahmin edilmiştir.

Çizelge 4.26. Tanzanya için sıradan sıradan sabit etki, restgele etki, OLS ve GLS sonucu

Tanzanya						
	Model 1		Model 2		Model 3	
	ES	GLS	ES	GLS	OLS	GLS
bs	-.0684** (0.017)	.0015 (0.948)	.0881 (0.157)	.0436 (0.322)	-.0440 (0.565)	-.0440 (0.541)
Neds	-.0023 (0.961)	-.0517 (0.316)	.2661** (0.017)	.1190 (0.200)	.1201 (0.455)	.1200 (0.426)
Nbm	.0005 (0.981)	-.0009 (0.545)	.0026 (0.605)	-.0026 (0.365)	.0057 (0.238)	.0057 (0.208)
Nc	.0043 (0.368)	-.0033 (0.395)	-.0061 (0.566)	-.0172** (0.019)	.0134 (0.275)	.0133 (0.244)
Sac	-.0021 (0.604)	-.0033 (0.411)	-.0073 (0.412)	-.0098 (0.176)	-.0063 (0.616)	-.0063 (0.593)
Src	-.0057* (0.064)	-.0056* (0.081)	-.0073 (0.288)	-.0027 (0.635)	-.0062 (0.551)	-.0061 (0.525)
Src	.0006 (0.878)	.0069** (0.029)	-.0087 (0.342)	-.0081 (0.126)	.0071 (0.451)	.0071 (0.422)
Ta	-.0073 (0.258)	.0102*** (0.001)	.01945 (0.171)	.0310*** (0.000)	.0399*** (0.002)	.0399*** (0.001)
Lv	.0009 (0.968)	.0039* (0.096)	.0211*** (0.000)	.0200*** (0.000)	.0439*** (0.000)	.0438*** (0.000)
Roa _{t-1}	-.1771 (0.111)	.5564*** (0.000)				
Roe _{t-1}			-.0452 (0.743)	.2680** (0.011)		
Es _{t-1}					.3243*** (0.001)	.3243*** (0.000)
_cons	.4507** (0.015)	-.1975* (0.051)	-.7811** (0.047)	-.8617*** (0.000)	-.9317*** (0.003)	-.9317*** (0.001)

*, **, *** %10, %5, %1, seviyelerinde anlamlılığı gösterir.

Diğer taraftan; Tanzanya için ROA ve ROE modeli için sabit etki modeli tahmin edilmektedir. ES modeli için OLS ve rastgele etki modeli arasında karşılaştırma yapmak için Brush Pagan LM testi kullanıldı. OLS estimator daha uygun bir hesaplayıcıdır. Dolayısıyla değişen varyans sorununu ortadan kaldırmak amacıyla da GLS hesaplayıcısı kullanılır.

Çizelge 4.27. GMM ve GLS Kenya sonuçları

Değişkenler	GMM			GLS		
	ROA	ROE	ES	ROA	ROE	ES
Bs	-.0027 (0.405)	-.0130*** (0.001)	-.0126 (0.414)	-.0038* (0.099)	-.0079** (0.042)	-.0065 (0.471)
Neds	.02844 (0.253)	-.0067 (0.884)	.3650*** (0.007)	.0339 (0.176)	-.0020 (0.960)	. .2430** (0.011)
Nbm	.0004 (0.968)	.0027** (0.017)	.0020 (0.614)	.0005 (0.526)	.0009 (0.521)	.0022 (0.497)
Nc	-.0010 (0.836)	.0008 (0.844)	.0270 (0.250)	.0002 (0.944)	.0009 (0.842)	-.0125 (0.268)
Sac	-.0006 (0.858)	.0008 (0.862)	.0338 (0.210)	.0023 (0.503)	.0025 (0.675)	.0201 (0.146)
Src	.0003 (0.907)	.0007 (0.872)	-.0053 (0.509)	-.0005 (0.699)	.0001 (0.914)	-.0079 (0.421)
Scrc	-.0007 (0.970)	-.0031 (0.455)	.0109 (0.234)	-.0007 (0.788)	.0003 (0.968)	.0058 (0.342)
Ta	.0027 (0.641)	.0312*** (0.001)	.0355 (0.250)	.0012 (0.739)	.0168*** (0.010)	.0244* (0.077)
Lv	.0005 (0.984)	.00541* (0.054)	.0140* (0.081)	-.0016 (0.156)	.0040** (0.043)	.01113** (0.017)
Roa t-1	.78055*** (0.000)			.7211*** (0.000)		
Roe t-1		.01379 (0.935)			.4982*** (0.000)	
Es t-1			.3020*** (0.005)			.5213**** (0.000)
_cons	-.0212 (0.8886)	-.5394** (0.019)	-.3213 (0.639)	.0339 (0.683)	-.3093** (0.032)	-.2500 (0.448)
R-kare				0.5762	0.3704	0.4456
F-testi	414.77 ***	139.60***	120.57 ***	18.08***	7.82***	10.69***
AR(1) testi	0.108	0.030	0.009			
AR(2) testi	0.297	0.264	0.921			
Hansen testi	0.522	0.881	0.700			
Araç değişken	21	21	21			
Banka						
Gözlem	144	144	144	144	144	144

*, **, *** %10, %5, %1, seviyelerinde anlamlılığı gösterir.

Çizelge 4.28. GMM ve GLS Tanzanya sonuçları

Değişkenler	GMM			GLS		
	ROA	ROE	ES	ROA	ROE	ES
Bs	-.1302* (0.086)	-.0780 (0.245)	.0111 (0.962)	.0015 (0.948)	.0436 (0.322)	-.0440 (0.541)
Neds	-.6359** (0.039)	-.2121 (0.627)	-.2233 (0.869)	-.0517 (0.316)	.1190 (0.200)	.1200 (0.426)
Nbm	-.0012 (0.166)	-.0028 (0.534)	.0115 (0.220)	-.0009 (0.545)	-.0026 (0.365)	.0057 (0.208)
Nc	.0242* (0.080)	.0063 (0.786)	.0219 (0.200)	-.0033 (0.395)	-.0172** (0.019)	.0133 (0.244)
Sac	.0071 (0.285)	.0033 (0.740)	-.0065 (0.729)	-.0033 (0.411)	-.0098 (0.176)	-.0063 (0.593)
Srcr	-.0130 (0.203)	-.0053 (0.590)	.0115 (0.723)	-.0056* (0.081)	-.0027 (0.635)	-.0061 (0.525)
Src	.0270* (0.069)	.0101 (0.306)	-.0092 (0.672)	.0069** (0.029)	-.0081 (0.126)	.0071 (0.422)
Ta	-.1043* (0.075)	-.0380 (0.592)	.0190 (0.887)	.0102*** (0.001)	.0310*** (0.000)	.0399*** (0.001)
Lv	-.0008 (0.866)	.02179 (0.110)	.0327* (0.064)	.0039* (0.096)	.0200*** (0.000)	.0438*** (0.000)
Roa _{t-1}	.9717*** (0.000)			.5564*** (0.000)		
Roe _{t-1}		.0120 (0.988)			.2680** (0.011)	
Es _{t-1}			.8555 (0.478)			.3243*** (0.000)
_cons	3.444** (0.071)	1.3603 (0.512)	-.6465 (0.782)	-.1975 (0.051) **	-.8617*** (0.000)	-.9317*** (0.001)
R-kare				0.6666	0.5531	0.6539
F-testi	1345.32 ***	351.22***	68.46***		10.89***	16.63***
AR(1) testi	0.666	0.797	0.466			
AR(2) testi	0.000	0.611	0.286			
Hansen testi	1.000	1.000	1.000			
Araç değişken	21	21	21			
Banka						
Gözlem	99	99	99	99	99	99

*, **, *** %10, %5, %1, seviyelerinde anlamlılığı gösterir.

4.8. Tanzanya ve Kenya İçin GMM Karşılaştırması

Aşağıdaki tablo bu modelin temsil ettiği GMM'yi temsil etmektedir. Model 1'deki ilk sütun ROA'nın tahmin sonuçlarını sunmakta, Model 2'deki ikinci sütun ROE'nin tahmin sonuçlarını sunmakta, Model 3, sırasıyla Tanzanya ve Kenya için ES'nin sonuçlarını sunmaktadır.

Tanzanya'da BS, ROA için %10'lik negatif anlamlılığı varken, ROE ve ES'nin herhangi bir etkisi yoktur. Bağımsız yönetim kurulu üyelerinin (NEDs) ROA için %5'lik negatif anlamlılığı varken ROE ve ES'nin herhangi bir etkisi yoktur. NC, ROA için %10'luk anlamlı bir etkisi varken, ROE ve ES'nin bir etkisi yoktur. Ayrıca, SRC, ROA için 10%'luk anlamlı bir etkisi varken ROE ve ES'nin bir etkisi yoktur. Banka büyüklüğü ROA için %10'luk

negatif anlamlı bir etkisi varken ROE ve ES'nin bir etkisi bulunmamıştır. LV, ROE için 10% anlamlı bir etkisi varken ROA ve ES'nin bir etkisi yoktur. Son olarak ROA $t-1$ %1 anlamlı bir etki bulunmuştur.

Öte yandan Kenya bankalarında BS, ROE için için %1'lik negatif anlamlılık varken ROA ve ES'nin herhangi bir etkisi yoktur. Bağımsız yönetim kurulu üyelerinin (NEDs) ES için %1'lik negatif anlamlılığı varken ROA ve ROE'nin herhangi bir etkisi yoktur. NBM, ROE için %5'lik anlamlı bir etkisi varken, ROA ve ES'nin bir etkisi yoktur. Ayrıca, Banka büyüklüğü ve LV, ROE için sırasıyla %1 ve %10 anlamlılığı varken, ROA ve ES'nin etkisi yoktur. Son olarak ROA $t-1$ ve ES $t-1$ %1 anlamlı bir etki bulunmuştur.

GMM tahmin modeli, değişen varyansın varlığına işaretler, bu çalışma bu sorunu GLS kullanarak çözecektir. Belirtilen metod otokorelasyon ve değişen varyans sorununu çözmektedir.

Çizelge 4.29. Tanzanya ve Kenya için GMM karşılaştırması

GMM						
TANZANYA			KENYA			
Değişkenler	ROA	ROE	ES	ROA	ROE	ES
Bs	-.1302* (0.086)	-.0780 (0.245)	.0111 (0.962)	-.0027 (0.405)	-.0130*** (0.001)	-.0126 (0.414)
Neds	-.6359** (0.039)	-.2121 (0.627)	-.2233 (0.869)	.02844 (0.253)	-.0067 (0.884)	.3650*** (0.007)
Nbm	-.0012 (0.166)	-.0028 (0.534)	.0115 (0.220)	.0004 (0.968)	.0027** (0.017)	.0020 (0.614)
Nc	.0242* (0.080)	.0063 (0.786)	.0219 (0.200)	-.0010 (0.836)	.0008 (0.844)	.0270 (0.250)
Sac	.0071 (0.285)	.0033 (0.740)	-.0065 (0.729)	-.0006 (0.858)	.0008 (0.862)	.0338 (0.210)
Scrc	-.0130 (0.203)	-.0053 (0.590)	.0115 (0.723)	.0003 (0.907)	.0007 (0.872)	-.0053 (0.509)
Src	.0270* (0.069)	.0101 (0.306)	-.0092 (0.672)	-.0007 (0.970)	-.0031 (0.455)	.0109 (0.234)
Ta	-.1043* (0.075)	-.0380 (0.592)	.0190 (0.887)	.0027 (0.641)	.0312*** (0.001)	.0355 (0.250)
Lv	-.0008 (0.866)	.02179 (0.110)	.0327* (0.064)	.0005 (0.984)	.00541* (0.054)	.0140* (0.081)
Roa t-1	.9717*** (0.000)			.78055*** (0.000)		
Roe t-1		.0120 (0.988)			.01379 (0.935)	
Es t-1			.8555 (0.478)			.3020*** (0.005)
_cons	3.444** (0.071)	1.3603 (0.512)	-.6465 (0.782)	-.0212 (0.8886)	-.5394** (0.019)	-.3213 (0.639)
R-kare						
F-testi	1345.32 ***	351.22***	68.46***	414.77 ***	139.60***	120.57 ***
AR(1) testi	0.666	0.797	0.466	0.108	0.030	0.009
AR(2) testi	0.000	0.611	0.286	0.297	0.264	0.921
Hansen testi	1.000	1.000	1.000	0.522	0.881	0.700
Araç değişken	21	21	21	21	21	21
Banka						
Gözlem	99	99	99	144	144	144

*, **, *** %10, %5, %1, seviyelerinde anlamlılığı gösterir.

4.9. Sonuçların Açıklanması

Aşağıdaki tablo, Tanzanya ve Kenya için bağımlı değişkenler olarak ROA ve ROE ve bağımlı değişken ES için verimlilik ölçümü konusunda kurumsal yönetimin bankaların performansı üzerindeki etkisinin sonuçlarını içermektedir. Bankaların kârlılığının kurumsal yönetim mekanizması olarak değişkenler, yönetim kurulu büyüklüğü, NED olarak temsil edilen bağımsız yöneticilerden oluşan yönetim kurulu yapısı, yönetim kurulu toplantı sayısı, komite sayısı ve denetim komitelerinin büyüklüğü, ücretlendirme komitesindeki üye sayısı ve kredi risk komitesi üye sayısıdır.

Çizelge 4.30. Genelleştirilmiş en küçük kare sonucu

Değişkenler	GLS					
	TANZANYA			KENYA		
	ROA	ROE	ES	ROA	ROE	ES
Bs	.0015 (0.948)	.0436 (0.322)	-.0440 (0.541)	-.0038* (0.099)	-.0079** (0.042)	-.0065 (0.471)
Neds	-.0517 (0.316)	.1190 (0.200)	.1200 (0.426)	.0339 (0.176)	-.0020 (0.960)	.2430** (0.011)
Nbm	-.0009 (0.545)	-.0026 (0.365)	.0057 (0.208)	.0005 (0.526)	.0009 (0.521)	.0022 (0.497)
Nc	-.0033 (0.395)	-.0172** (0.019)	.0133 (0.244)	.0002 (0.944)	.0009 (0.842)	-.0125 (0.268)
Sac	-.0033 (0.411)	-.0098 (0.176)	-.0063 (0.593)	.0023 (0.503)	.0025 (0.675)	.0201 (0.146)
Scrc	-.0056* (0.081)	-.0027 (0.635)	-.0061 (0.525)	-.0005 (0.699)	.0001 (0.914)	-.0079 (0.421)
Src	.0069** (0.029)	-.0081 (0.126)	.0071 (0.422)	-.0007 (0.788)	.0003 (0.968)	.0058 (0.342)
Ta	.0102*** (0.001)	.0310*** (0.000)	.0399*** (0.001)	.0012 (0.739)	.0168*** (0.010)	.0244* (0.077)
Lv	.0039* (0.096)	.0200*** (0.000)	.0438*** (0.000)	-.0016 (0.156)	.0040** (0.043)	.01113** (0.017)
Roa _{t-1}	.5564*** (0.000)			.7211*** (0.000)		
Roe _{t-1}		.2680** (0.011)			.4982*** (0.000)	
Es _{t-1}			.3243*** (0.000)			.5213*** (0.000)
_cons	-.1975 (0.051)**	-.8617*** (0.000)	-.9317*** (0.001)	.0339 (0.683)	-.3093** (0.032)	-.2500 (0.448)
R-kare	0.6666	0.5531	0.6539	0.5762	0.3704	0.4456
F-testi		10.89***	16.63***	18.08***	7.82***	10.69***
Gözlem	99	99	99	144	144	144

*, **, *** %10, %5, %1, seviyelerinde anlamlılığı gösterir.

Yukarıdaki tablo, değişen varyans ve otokorelasyon sorunu olmadan modellerin temsil edildiği Genelleştirilmiş En Küçük Kareleri temsil etmektedir. İlk sütun (Model 1) ROA'nın tahmin sonuçlarını, ikinci sütun (Model 2) ROE'nin tahmin sonuçlarını ve Model 3, ES'nin sonuçlarını sunmaktadır.

4.10. Tanzania ve Kenya Arasında Kontrol Değişken Sonuçlarının Karşılaştırılması

4.10.1. Toplam Varlık (Banka Büyüklüğü)

Metodolojide açıklandığı gibi TA, firma büyüklüğünü ölçmek için temsili bir değişken olarak kullanılır. Bu çalışmada, banka toplam varlıkları değişkenleri log dönüştürülmüştür; bu, değişkenlerdeki eğriliği azaltmak ve daha normalleştirilmiş veri seti yapmaktır. Performans ölçümünün GLS sonucuna göre, Tanzania için banka büyüklüğünün ROA ve ROE üzerinde istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir etkisi olduğu bildirilmektedir. Kenya

için banka büyüklüğünün ROA üzerinde anlamlı bir etkisi varken ROE üzerinde herhangi bir etkisi bulunmamaktadır. Ayrıca verimlilik ölçümü ES, hem Tanzania hem de Kenya için pozitif ve güçlü istatistiksel önem göstermektedir. Ayrıca, Tanzania bankaları için genelleştirilmiş moment yöntemi, ROA ile Banka büyüklüğünün çok az anlamlı olduğunu, ROE ve ES'nin ise herhangi bir anlamlı olmadığını göstermektedir. Kenya bankaları için ROE modeli anlamlı bulunmuştur. Bu olumlu sonuç, büyük firmaların ölçek ve kapsam ekonomilerinden yararlanılabileceğini göstermektedir (Joh, 2003). Bir şirketin büyüklüğü, pazar gücünün yanı sıra ölçek ekonomilerine ulaşma potansiyelini yansıtmaktadır. Sonuç olarak, büyük işletmelerin finansman elde etme şansı daha yüksektir. Büyük şirketler ayrıca dahili olarak fon toplamaya ve harici sermayeye erişme konusunda daha başarılıdır (Short, Keasey, Wright ve Hull 1999).

4.10.2. Kaldıraç

Tanzania'daki bankalar için ROA ve ROE üzerinde anlamlı bir etki göstermektedir. Bu, daha yüksek borç seviyelerinin banka performansının artmasına neden olduğu anlamına gelir. Kenya'da ise ROA üzerinde anlamlısız bir etkisi vardır. Ayrıca, Tanzania bankaları için genelleştirilmiş moment yöntemi, kaldıraçın ES ile çok az anlamlı olduğunu, ROA ve ROE'nin ise herhangi bir anlamlı olmadığını göstermektedir. Kenya bankaları için istatistiksel olarak ROE ve ES modeli anlamlı bulunmuştur. Başka bir deyişle, Tanzania için ROA bulguları, borç seviyesi ne kadar yüksekse, ROA'nın da o kadar yüksek olduğunu göstermektedir. Şirketler, daha yüksek faiz oranları ödeme taahhütlerini yerine getirme isteklerini yansıtan artan işletme maliyetlerinin bir sonucu olarak daha fazla borç taşıyor olabilmektedir (Dechow, Sloan ve Sweeney, 1996). Artan borç seviyeleri, bir bankanın yeni kredi alma kabiliyetini kısıtlayarak değerli yatırım fırsatlarının kaybına neden olabilir. Yüklü borca sahip olmanın ödenen kar payını olumsuz etkilediğine inanılmaktadır, çünkü yüklü borcu olan şirketler dış finansmana güvenmek zorunda kalmamak için daha düşük kar payı ödeyebilirler. Ayrıca, yüksek borç seviyeleri finansal sıkıntı anlamına gelebilir ve bankalar finansal durumları nedeniyle ek fonlar vermekte tereddüt ettikleri için borçlanmayı sınırlayabilir, bu da potansiyel yatırımcıların ve mevcut hissedarların güvenini etkileyebilmektedir (Stulz, 1988). Ayrıca, Tanzania için ROE'de istatistik olarak anlamlı bir etki gösteren sonuç, Kenya'da ROE pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahiptir.

Verimlilik ölçümü ES, hem Tanzanya hem Kenya için pozitif ve anlamlı bir etki göstermektedir. Bu, borç ve verimliliğin doğru orantılı olduğunu göstermektedir, borç arttıkça bankaların verimliliği artarken borç azaldığında bankaların etkinliğinin düştüğü görülmektedir.

4.11. Tanzanya ve Kenya Arasında Sonuçlarının Karşılaştırılması

4.11.1. Yönetim Kurulunun Büyüklüğü

Sonuç olarak, Tanzanya bankaları için yönetim kurulu boyutunun firma performansı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olmadığını gösterirken, yukarıdaki tabloda gösterildiği gibi hem ROA hem de ROE modeli için Kenya bankaları için firma performansı üzerinde istatistiksel olarak negatif anlamlı bir etki göstermektedir. Ayrıca, Tanzanya bankaları için genelleştirilmiş moment yöntemi, BS'nin ROA ile istatistiksel olarak negatif bir anlamlı sahip olduğunu, ROE ve ES'nin ise herhangi bir istatistiksel olarak anlamlı olmadığını göstermektedir. Ve Kenya bankaları için ROE istatistiksel olarak anlamlı gösterirken ROA ve ES'nin hiçbir anlamlı olmadığını göstermektedir. Yönetim kurulu büyüklüğünün firma performansı üzerindeki etkisini araştıran önceki çalışmaların çoğu, negatif veya pozitif bir ilişki bulmuştur. Jensen(1993), Lipton ve Lorsch(1992), Yermack(1996); yönetim kurulundaki kişi sayısını azaltmanın, daha büyük yönetimin neden olabileceği zayıf ekip çalışmasının ve zayıf iletişimin önüne geçmeye yardımcı olduğunu savunmuştur. Yönetim kurulunun büyüklüğü arttığında, ekip çalışması ve iletişim zorluğuna neden olmaktadır. Bu da yönetim kurulunun, yönetimini izleme yeteneğini azaltabilir ve dolayısıyla kurumun sorununu büyütebilir (Eisenberg vd., 1998). Yönetim kurulu büyük bir yapıya sahip olduğunda farklı yöneticilerin farklı bakış açıları, verimsiz bir karar verme mekanizmasına yol açar, bu da yönetim kontrolünde zayıflıkla sonuçlanır. Başka bir deyişle, kurul çok sayıda üyeye sahip olduğunda, belirli kararlar üzerinde anlaşmaları zordur, küçük çaptaki kurulların ise belirli görüşleri formüle etmesi ve üzerinde anlaşmaya varması daha olasıdır. Küçük çapta yönetim kurulu yapısına sahip kurumlar kendilerini kontrol etmede daha etkili olarak hissedar değerini artırabilmektedir.

Önceki çalışmaların çoğu, daha büyük yönetim kurullarının firma performansını artırmada küçük yönetim kurullarından daha iyi olduğunu savunmuştur (Dalton, vd.,1998; Gales ve Kesner, 1994; Lehn vd., 2009; Miller-Millesen, 2003). Ayrıca, Miller (2003), küçük yönetim

kurullarında, CEO'nun güçlü rolünün, yönetim kurulu üyelerinin kararlarını kendi isteklerine dayalı olarak aldırmasına bunun sonucunda vekillikte bir artışa ve de firma performansında bir düşüşe yol açtığını savunmuştur. Ayrıca, büyük kurullar, yöneticilerin yüksek nitelikli danışmanları paylaşmaya teşvik etmesiyle çeşitli dış bağlantılarla korelasyon için ekstra kapasite sağlamaktadır. Bu nedenle, daha geniş ve daha çeşitli kurullara sahip şirketlerin yönetimle hissedarlar arasındaki anlaşmazlıkları azaltma olasılığı daha yüksektir, bu da daha yüksek hissedar getirileri ve daha iyi şirket performansı ile sonuçlanır. Kenya bankaları için bu çalışmanın sonucu, yönetim kurulu büyüklüğü ile ROA ve ROE arasında istatistiksel olarak pozitif bir anlamlı olduğunu iddia eden diğer önceki çalışmalarla (Cheema ve Din, 2013) tutarlıdır. Ayrıca, Tanzania bankasının yönetim kurulu büyüklüğünün ROA ile istatistik olarak anlamsız olduğu sonucu (Praptiningsih, 2009) ile de uyumludur.

4.11.2. NEDs (Non-Executive Directors)

Yukarıdaki tablolardada gösterilen sonuçlardan da anlaşılacağı gibi, hem Tanzania hem Kenya bankalarında ne ROA ne de ROE üzerinde oldukça anlamsız etkiler bulunmuştur. Ayrıca, Kenya bankaları için NEDs'ler SE üzerinde istatistiksel olarak pozitif anlamlı bir etkiye sahiptir. Ayrıca, Tanzania bankaları için genelleştirilmiş moment yöntemi, NED'lerin ROA ile negatif bir öneme sahip olduğunu, ROE ve ES'nin ise herhangi bir istatistiksel olarak anlamlı olmadığını göstermektedir. Ve Kenya bankaları için ES önem gösterirken ROA ve ROE'nin istatistiksel anlamlı yoktur. Buna göre, Kenya bankaları için ES modelinin sonucu, daha fazla bağımsız yönetim kurulu üyesine sahip olmanın şirketin bağımsız kararlar ve yargılar vermesine izin vererek değer kattığını belirten vekalet teorisi takip hipotezi ile uyumludur (Cadbury vd., 1992; Chhaochharia ve Grinstein, 2009) . Ancak daha önceki araştırmalara göre (Agrawal ve Knoeber, 1996; Bhagat ve Black, 1999; Yermack, 1996), daha fazla sayıda bağımsız yönetim kurulu üyesine (NEDs) sahip şirketlerin operasyonlara ve şirket piyasasına aşina olmayan, şirketin karşılaştığı karmaşıklıkları ve zorlu durumları kavrayamayan yarı zamanlı personellerden oluşması nedeniyle daha düşük performans gösterme olasılıkları daha yüksektir. NEDs ile ilgili ilgi çekici bulgulara ulaşılmıştır; sonraki bulgular NEDs ile firma performansı arasındaki negatif ilişkiden doğan çelişkinin NEDs'lere ilişkin uluslararası kodların ve yönergelerin mutlaka yanlış olduğu anlamına gelmemektedir. Bu durum, profesyonel iş konularında gerekli deneyim ve becerilerden yoksun olmaları halinde bile aile üyelerinin yönetim kuruluna hakim olmasına yol açabilmektedir. Ayrıca, NEDs, izleme işlevlerini yerine getirmek için yeterince bağımsız

olmayabilirler veya yöneticilerle olan yakın ilişkiler nedeniyle, yönetim kararlarına müdahale etmeyebilirler.

4.11.3. Yönetim Kurulu Toplantı Sayısı (NBM)

Yukarıdaki tablolardada gösterilen sonuçlardan da anlaşılacağı gibi, NBM'nin (Number of Board Meeting) hem Tanzania hem de Kenya bankaları için ROA ve ROE üzerinde istatistiksel olarak anlamlısız bir etkisi olmuştur. Ayrıca, Tanzania bankaları için genelleştirilmiş moment yöntemi, NBM'nin ROA , ROE ve SE ile istatistiksel olarak anlamsız olduğunu, Kenya bankalarında ise NBM'nin ROE ile bir önem gösterdiğini göstermektedir. Bu, yönetim kurulu toplantılarının yoğunluğunun ve sıklığının, yönetim kurulunun izlemesinin etkinliğini değerlendirmek için önemli bir araç olduğu ve firma performansını artırabileceği yönündeki bazı araştırmacılarla tutarsızdır (Jensen, 1993; Lipton ve Lorsch, 1992). İzleme işlevi, ajansla ilgili sorunları azaltmayı amaçlar ve yöneticileri eylemlerinden sorumlu tutar. Bu, yönetim kurulu tarafından üstlenilen tüm operasyonel konuları takip etmek ve ele almak için düzenli toplantılar ve etkinliklerle gerçekleştirilecektir. Kurulun faaliyetleri ve toplantıları, Kurulun etkinliğinin temel göstergeleridir (Lipton ve Lorsch, 1992; Vafeas, 1999). Ayrıca, hem Tanzania hem de Kenya bankaları için yönetim kurulu toplantılarının sayısı ve ES üzerinde anlamsız bir etki olduğunu göstermektedir. Bu sonuç Salim, Arjomandi ve Seufert(2016) ile tutarlıdır ve yönetim kurulu toplantıları ile verimlilik arasında anlamsız bir ilişki bulmuştur.

4.11.4. Komite Sayısı (NC)

Yukarıdaki tablolarda gösterilen sonuçlardan anlaşılacağı gibi, NC değeri Tanzania bankaları için ROE üzerinde istatistiksel olarak negatif ve anlamlı bir etkiye sahipken, ROA ve ES'nin anlamlı bir etkisi yoktur. Ayrıca, NC'nin Kenya bankalarında performans ve verimlilik üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi yoktur. Ayrıca, Tanzania bankaları için genelleştirilmiş moment yöntemi, NC'nin ROA ile çok az anlamlı olduğunu, ROE ve ES'nin ise herhangi bir anlamlı olmadığını göstermektedir. Kenya bankaları için her üç model de istatistiksel olarak anlamsız bulunmuştur. Bu, Tanzania bankaları için, yönetim kurullarındaki komite sayısı arttıkça ROE kategorisindeki bankaların performansının düştüğü anlamına gelmektedir. Ayrıca, Tanzania bankaları için, yönetim kurullarındaki komite sayısı arttıkça ROA kategorisindeki bankaların performansının arttığı anlamına

gelmektedir. Yönetim kurulu komiteleri, yönetim kurulu yapısında hissedarların çıkarlarını korumak için kurumsal faaliyetlerin bağımsız profesyonel gözetimini sağlayan önemli bir mekanizmadır (Harrison, 1987). Önemli yönetim kurulu kararının yönetim kurulu komitelerinde alındığı ve bu kararların kurumsal mali sonuçlar üzerinde bir etkisi olduğu fikrini destekleyen ampirik bulgulara sanayileşmiş ekonomilerde az sayıda ve yoğunlaşmış bir şekilde karşılaşmakta iken gelişmekte olan ülkelerde ise çok az bulguya ulaşılmaktadır. Kurulun stratejik ve gözetim sorumluluklarını etkin bir şekilde yerine getirebilmesi için, kurulun bu temel sorumlulukları yerine getirme kabiliyetini destekleyecek önemli kurul komitelerine ihtiyaç olduğu öne sürülmüştür Billmoria ve Piderit(1994), Kesner(1988) çalışmalarına göre, çoğu yönetim kurulu kararı komite düzeyinde alındığından, yönetim kurulu komitelerinin şekli ve bileşimi ile yönetim kurulunun etkinliği geliştirilir.

Yönetim kurulu komitelerinin çeşitli kurumsal yönetim literatüründe ve teorideki popülaritesine bakılmaksızın, önceki birkaç çalışma, özellikle kurumsal finansal performansı ve hissedar değeri maksimizasyonunu desteklemede, yönetim kurulu etkinliğini, yönetim kurulu daimi komitelerinin oluşumu ve bağımsızlığıyla ilişkilendirmiştir(Billmoria ve Piderit, 1994; Fernando, 2006). Fernando(2006)'ya göre, yönetim kurulu kararlarının tutarlılığını etkilemesi muhtemel olan bilgi asimetrisi ile ilgili sorunlar, genellikle doğru uzmanlık ve deneyim kombinasyonuna sahip bağımsız yönetim kurulu komitelerinin çalışmalarıyla aşılmaktadır. Ayrıca, birkaç kurul komitesi hakkındaki literatür, tüm kurulun daimi komitelerinden ziyade bireysel kurul komitelerinin etkisine odaklanmıştır (Newman ve Mozes, 1999; Sun ve Cahan, 2009). Bu durum, kurulun etkinliğini, kurulu daimi komitelerle ilişkilendirmeyi zorlaştırmaktadır. Bu çalışma, yönetim kurulundaki komitelerin sayısını ve bunların bankanın performansını nasıl etkilediğini incelemektedir.

4.11.5. Denetim Komitesi Üyeleri (SAC)

Yukarıdaki tablolarda gösterilen sonuçlardan anlaşılabacağı gibi, denetim komitesindeki üye sayısı (SAC) hem Tanzania hem de Kenya bankaları için ROA , ROE ve ES üzerinde istatistiksel olarak anlamlısız bir etkiye sahip olmuştur. Birçok araştırma, denetim komitesinin büyüklüğünün bir şirketin performansının en önemli belirleyicilerinden biri olduğunu göstermektedir(Afza ve Nazir, 2014; Pucheta-Martinez ve Fuentes, 2007). Denetim komitesindeki katılımcıların dış denetim deneyiminin daha yüksek şirket

performansı ile ilişkili olduğunu ortaya koyan çalışmalar kullanılarak da benzer etkiler tespit edilmiştir(V ve Sharma, 2009). Afza ve Nazir (2014) çalışmasına göre, denetim komitesinin büyüklüğü, firma sonuçları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı olumsuz bir etkiye sahiptir. Bunun nedeni ise, daha büyük bir denetim komitesinin verimsiz olmasıdır. Bu çalışmanın sonucu, daha önceki çalışmalarla çoğunlukla tutarsızdır. Bunun nedeninin denetim komitesi üyesinin bağımsızlık sorunu olabileceği düşünülmektedir. Çünkü, bir denetim komitesinin verimli çalışması ve amaçlarını gerçekleştirmesi için, üyelerinin üst yönetimden bağımsız olması, finansal bilince sahip olması ve iyi tanımlanmış bir gündem altında düzenli olarak toplanması gerekmektedir (Rezaee, 2008).

4.11.6. Ücretlendirme Komitesindeki Üye Sayısı (SRC)

Yukarıdaki tablolarda gösterilen sonuçlardan anlaşılabileceği gibi, SRC değeri Tanzanya bankaları için ROA üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahipken, ROE ve ES'nin anlamlı bir etkisi yoktur. Ayrıca, SRC'nin Kenya bankalarında performans ve verimlilik üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi yoktur. Ayrıca, Tanzanya bankaları için genelleştirilmiş moment yöntemi, ROA ile SRC'nin istatistiksel olarak çok az anlamlı olduğunu, ROE ve SE'nin ise herhangi bir anlamlı olmadığını göstermektedir. Kenya bankaları için ROA modeli istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Bu, Tanzanya bankaları için, ücretlendirme komitesindeki üye sayısı arttıkça ROA kategorisindeki bankaların performansının arttığı anlamına gelmektedir. Tanzanya'daki ROA ve Kenyadaki ROE dışında bu çalışmanın sonucu, ücretlendirme komitesinin büyüklüğünün şirket performansı üzerindeki etkisini inceleyen Zakaria (2015) ile tutarlıdır. Ücretlendirme komitesi büyüklüğünün şirket performansı üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığını tespit etmiştir. Ayrıca, Ücretlendirme Komitesi'ni firma performansı konusunda inceleyen az sayıda çalışma vardır. Çalışma, yönetim kurulu tarafından ücretlendirme komitesinin performansı ile Agyeman,Mintah (2016) arasında pozitif bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur.

4.11.7. Kredi Risk Komitesi Üye Sayısı (SCRC)

Tanzanya bankaları için, SCRC'nin sonucu, ROA için çok az anlamlı olduğunu, ROE ve ES için ise istatistiksel olarak herhangi bir anlamlı olmadığını göstermektedir. Ayrıca, SRC'nin Kenya bankalarında performans ve verimlilik üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi yoktur. Bu, Tanzanya bankaları için, kredi risk komitesi üye sayısı arttıkça ROA

kategorisindeki bankaların performansının arttığı anlamına gelmektedir. Kredi risk komitesinin büyüklüğünü değerlendiren az sayıda çalışma bulunmaktadır. Kemboi (2019) tarafından yapılan çalışmada, ticari bankaların finansal performansı üzerinde kredi komitesi büyüklüğünün ilişkisi incelenmiştir. Çalışma, kredi komitesi büyüklüğü ile finansal performans arasında istatistiksel olarak anlamlı bir pozitif ilişki olduğunu bulmuştur. Tanzania için sonuç, ROA için Kemboi (2019) ile tutarlıdır. Ayrıca, Alshatti(2015) gibi, kredi riski komitesi ve firma performansını inceleyen ve kredi riski yönetiminin ticari bankaların finansal performansı üzerindeki etkisini inceleyen bazı çalışmalar da mevcuttur. Sonuç, bu araştırmada ele alınan kredi riski yönetimi göstergelerinin finansal performans üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Ahmed ve Qaisar(2015), kredi riski yönetimi uygulamalarının boyutları olarak kredi koşulları, müşteri değerlemesi, tahsilat politikası ve kredi riski kontrolünü alırken kredi riski yönetimi uygulamalarının kredi performansı üzerindeki etkisini değerlendirmektedir. Analiz sonuçları, kredi koşullarının ve müşteri değerlendirmesinin kredi performansı üzerinde olumlu ve anlamlı bir etkiye sahip olduğunu, tahsilat politikası ve kredi riski kontrolünün ise kredi performansı üzerinde olumlu ancak istatistiksel olarak anlamsız bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Kithinji (2010), Kredi Riski Yönetimi ile finansal kurumların performansı arasındaki ilişkiyi inceledi. Bulgu, risk ve risk yönetimi ortamının finansal kurumların performansını önemli ölçüde tam olarak etkilemediğini göstermektedir.

4.12. Regresyon Sonucu Ve GMM Analizi Karşılaştırma

Bu çalışmanın nihai amacı, çoklu regresyon ve GMM analizi sonuçlarını karşılaştırmak ve bu iki modelin sonucunun aynı mı yoksa farklı mı olacağını ortaya koymaktır. Regresyon ve GMM model katsayılarının karşılaştırmaları aşağıda derlenmiş ve sunulmuştur.

Çizelge 4.31. Katsayıların karşılaştırılması GMM

Değişkenler	GMM					
	TANZANYA			KENYA		
	ROA	ROE	ES	ROA	ROE	ES
Bs	-.1302* (0.086)	-.0780 (0.245)	.0111 (0.962)	-.0027 (0.405)	-.0130*** (0.001)	-.0126 (0.414)
Neds	-.6359** (0.039)	-.2121 (0.627)	-.2233 (0.869)	.02844 (0.253)	-.0067 (0.884)	.3650*** (0.007)
Nbm	-.0012 (0.166)	-.0028 (0.534)	.0115 (0.220)	.0004 (0.968)	.0027** (0.017)	.0020 (0.614)
Nc	.0242* (0.080)	.0063 (0.786)	.0219 (0.200)	-.0010 (0.836)	.0008 (0.844)	.0270 (0.250)
Sac	.0071 (0.285)	.0033 (0.740)	-.0065 (0.729)	-.0006 (0.858)	.0008 (0.862)	.0338 (0.210)
Scrc	-.0130 (0.203)	-.0053 (0.590)	.0115 (0.723)	.0003 (0.907)	.0007 (0.872)	-.0053 (0.509)
Src	.0270* (0.069)	.0101 (0.306)	-.0092 (0.672)	-.0007 (0.970)	-.0031 (0.455)	.0109 (0.234)
Ta	-.1043* (0.075)	-.0380 (0.592)	.0190 (0.887)	.0027 (0.641)	.0312*** (0.001)	.0355 (0.250)
Lv	-.0008 (0.866)	.02179 (0.110)	.0327* (0.064)	.0005 (0.984)	.00541* (0.054)	.0140* (0.081)
Roa _{t-1}	.9717*** (0.000)			.78055*** (0.000)		
Roe _{t-1}		.0120 (0.988)			.01379 (0.935)	
Es _{t-1}			.8555 (0.478)			.3020*** (0.005)
_cons	3.444** (0.071)	1.3603 (0.512)	-.6465 (0.782)	-.0212 (0.8886)	-.5394** (0.019)	-.3213 (0.639)
R-kare						
F-testi	1345.32 ***	351.22***	68.46***	414.77 ***	139.60***	120.57 ***
AR(1) testi	0.666	0.797	0.466	0.108	0.030	0.009
AR(2) testi	0.000	0.611	0.286	0.297	0.264	0.921
Hansen testi	1.000	1.000	1.000	0.522	0.881	0.700
Araç değişken	21	21	21	21	21	21
Banka						
Gözlem	99	99	99	144	144	144

*, **, *** %10, %5, %1, seviyelerinde anlamlılığı gösterir.

Çizelge 4.32. Katsayıların karşılaştırılması GLS

Değişkenler	GLS					
	TANZANYA			KENYA		
	ROA	ROE	ES	ROA	ROE	ES
Bs	.0015 (0.948)	.0436 (0.322)	-.0440 (0.541)	-.0038* (0.099)	-.0079** (0.042)	-.0065 (0.471)
Neds	-.0517 (0.316)	.1190 (0.200)	.1200 (0.426)	.0339 (0.176)	-.0020 (0.960)	.2430** (0.011)
Nbm	-.0009 (0.545)	-.0026 (0.365)	.0057 (0.208)	.0005 (0.526)	.0009 (0.521)	.0022 (0.497)
Nc	-.0033 (0.395)	-.0172** (0.019)	.0133 (0.244)	.0002 (0.944)	.0009 (0.842)	-.0125 (0.268)
Sac	-.0033 (0.411)	-.0098 (0.176)	-.0063 (0.593)	.0023 (0.503)	.0025 (0.675)	.0201 (0.146)
Scrc	-.0056* (0.081)	-.0027 (0.635)	-.0061 (0.525)	-.0005 (0.699)	.0001 (0.914)	-.0079 (0.421)
Src	.0069** (0.029)	-.0081 (0.126)	.0071 (0.422)	-.0007 (0.788)	.0003 (0.968)	.0058 (0.342)
Ta	.0102*** (0.001)	.0310*** (0.000)	.0399*** (0.001)	.0012 (0.739)	.0168*** (0.010)	.0244* (0.077)
Lv	.0039* (0.096)	.0200*** (0.000)	.0438*** (0.000)	-.0016 (0.156)	.0040** (0.043)	.01113** (0.017)
Roa _{t-1}	.5564*** (0.000)			.7211*** (0.000)		
Roe _{t-1}		.2680** (0.011)			.4982*** (0.000)	
Es _{t-1}			.3243*** (0.000)			.5213*** (0.000)
_cons	-.1975 (0.051) **	-.8617*** (0.000)	-.9317*** (0.001)	.0339 (0.683)	-.3093** (0.032)	-.2500 (0.448)
R-kare	0.6666	0.5531	0.6539	0.5762	0.3704	0.4456
F-testi		10.89***	16.63***	18.08***	7.82***	10.69***
Gözlem	99	99	99	144	144	144

*, **, *** %10, %5, %1, seviyelerinde anlamlılığı gösterir.

ROA modeli için çoklu regresyon sonuçları, BS katsayısının istatistiksel olarak anlamsız olan .0015 olduğunu gösterirken, GMM modelinde Tanzania için istatistiksel olarak anlamlı olan -.13 katsayısı bulunmuştur. Öte yandan, BS için çoklu regresyon sonuçları, Kenya Bankaları için istatistiksel olarak anlamsız olan GMM modeli -.0027 bulunurken anlamlı olan -.0038 katsayısını göstermektedir. ROA modeli için çoklu regresyon sonuçları, NEDs katsayısının istatistiksel olarak anlamsız olan -.0517 olduğunu gösterirken, GMM modelinde Tanzania için istatistiksel olarak anlamlı olan -.63 olarak bulunmuştur. Öte yandan, NED'ler için çoklu regresyon sonuçları istatistiksel olarak anlamsız olan -.0339 katsayısını gösterirken, GMM modeli Kenya Bankaları için de anlamsız olan -.02844 bulunmuştur. ROA modeli için çoklu regresyon sonuçları, NBM katsayısının istatistiksel olarak anlamsız olan -.0009 olduğunu gösterirken, GMM modelinde Tanzania bankaları için de anlamsız olan -.0012 katsayısı bulunmuştur. Öte yandan, NBM için çoklu regresyon sonuçları istatistiksel olarak anlamsız olan -.0005 katsayısını gösterirken, GMM modeli -.0004 bulundu ve Kenya Bankaları için de anlamsızdır. ROA modeli için çoklu regresyon

sonuçları, NC katsayısının istatistiksel olarak anlamsız olan $-.0033$ olduğunu gösterirken, GMM modelinde Tanzania bankaları için istatistiksel olarak anlamlı olan $.0242$ katsayısı bulunmuştur. Öte yandan, NC için çoklu regresyon sonuçları istatistiksel olarak anlamsız olan $-.0002$ katsayısını gösterirken, GMM modeli Kenya Bankaları için de anlamsız olan $-.001$ bulunmuştur. ROA modeli için çoklu regresyon sonuçları, SAC katsayısının istatistiksel olarak anlamsız olan $-.0033$ olduğunu gösterirken, GMM modelinde katsayı Tanzania bankaları için de istatistiksel olarak anlamsız olan $.0071$ olarak bulunmuştur. Öte yandan, SAC için çoklu regresyon sonuçları istatistiksel olarak anlamsız olan $.0023$ katsayısını gösterirken, GMM modeli Kenya Bankaları için de anlamsız olan $-.0006$ bulunmuştur. ROA modeli için çoklu regresyon sonuçları SCRC katsayısının istatistiksel olarak anlamlı olan $-.0056$ olduğunu gösterirken, GMM modelinde Tanzania bankaları için istatistiksel olarak anlamsız olan $.0130$ katsayısı bulunmuştur. Öte yandan, SCRC için çoklu regresyon sonuçları istatistiksel olarak anlamsız olan $.0005$ katsayısını gösterirken, GMM modeli Kenya Bankaları için de anlamsız olan $.0003$ bulunmuştur. ROA modeli için çoklu regresyon sonuçları, SRC katsayısının istatistiksel olarak anlamlı olan $.0069$ olduğunu, GMM modelinde ise Tanzania bankaları için de anlamlı olan $.027$ katsayısının bulunduğunu göstermektedir. Öte yandan, SCRC için çoklu regresyon sonuçları istatistiksel olarak anlamsız olan $.0007$ katsayısını gösterirken, GMM modeli Kenya Bankaları için de anlamsız olan $.0007$ bulunmuştur. ROA modeli için, çoklu regresyon sonuçları, banka büyüklüğü katsayısının istatistiksel olarak anlamlı olan $.01$ olduğunu gösterirken, GMM modelinde katsayı Tanzania bankaları için de anlamlı olan $-.104$ olarak bulunmuştur. Öte yandan, SCRC için çoklu regresyon sonuçları istatistiksel olarak anlamsız olan $.0012$ katsayısını gösterirken, GMM modeli Kenya Bankaları için de anlamsız olan $.0027$ bulunmuştur. ROA modeli için çoklu regresyon sonuçları, kaldıraç katsayısının istatistiksel olarak anlamlı olan $.0039$ olduğunu gösterirken, GMM modelinde katsayı Tanzania bankaları için de anlamlı olan $-.0008$ olarak bulunmuştur. Öte yandan, SCRC için çoklu regresyon sonuçları istatistiksel olarak anlamsız olan $.0016$ katsayısını gösterirken, GMM modeli Kenya Bankaları için de anlamsız olan $.0005$ bulunmuştur.

ROE modeli için çoklu regresyon sonuçları, BS katsayısının istatistiksel olarak anlamsız olan $.0436$ olduğunu gösterirken, GMM modelinde Tanzania bankaları için istatistiksel olarak anlamlı olan $-.1302$ katsayısı bulunmuştur. Öte yandan, BS için çoklu regresyon sonuçları anlamlı olan $-.0079$ katsayısını gösterirken, GMM modeli Kenya Bankaları için istatistiksel olarak anlamsız olan $-.0027$ olarak bulunmuştur. ROE modeli için çoklu

regresyon sonuçları, NEDs katsayısının istatistiksel olarak anlamsız olan .119 olduğunu gösterirken, GMM modelinde katsayı Tanzania bankaları için istatistiksel olarak anlamlı olan -.6359 olarak bulunmuştur. Öte yandan, NEDs için çoklu regresyon sonuçları istatistiksel olarak anlamsız olan -.002 katsayısını gösterirken, GMM modeli Kenya Bankaları için de anlamsız olan .0284 olarak bulunmuştur. ROE modeli için çoklu regresyon sonuçları, NBM katsayısının istatistiksel olarak anlamsız olan -.0026 olduğunu gösterirken, GMM modelinde bu katsayı Tanzania bankaları için de anlamsız olan -.0012 olarak bulunmuştur. Öte yandan, NBM için çoklu regresyon sonuçları istatistiksel olarak anlamsız olan .009 katsayısını gösterirken, GMM modeli Kenya Bankaları için de anlamsız olan .004 olarak bulunmuştur. ROE modeli için, çoklu regresyon sonuçları, NC katsayısının istatistiksel olarak anlamlı olan -.0172 olduğunu gösterirken, GMM modelinde Tanzania bankaları için de anlamlı olan .0242 katsayısı bulunmuştur. Öte yandan, NC için çoklu regresyon sonuçları istatistiksel olarak anlamsız olan .009 katsayısını gösterirken, GMM modeli Kenya Bankaları için de anlamsız olan .001 olarak bulunmuştur. ROE modeli için çoklu regresyon sonuçları, NC katsayısının istatistiksel olarak anlamsız olan -.0098 olduğunu gösterirken, GMM modelinde Tanzania bankaları için de anlamsız olan .0071 katsayısı bulunmuştur. Öte yandan, SAC için çoklu regresyon sonuçları istatistiksel olarak anlamsız olan .0025 katsayısını gösterirken, GMM modeli Kenya Bankaları için de anlamsız olan .006 olarak bulunmuştur. ROE modeli için çoklu regresyon sonuçları SCRC katsayısının istatistiksel olarak anlamsız olan -.0027 olduğunu gösterirken, GMM modelinde katsayı Tanzania bankaları için de anlamsız olan -.013 olarak bulunmuştur. Öte yandan, SCRC için çoklu regresyon sonuçları istatistiksel olarak anlamsız olan .001 katsayısını gösterirken, GMM modeli Kenya Bankaları için de anlamsız olan .003 olarak bulunmuştur. ROE modeli için çoklu regresyon sonuçları, SRC katsayısının istatistiksel olarak anlamsız olan -.0081 olduğunu gösterirken, GMM modelinde Tanzania bankaları için istatistiksel olarak anlamlı olan .027 katsayısı bulunmuştur. Öte yandan, SRC için çoklu regresyon sonuçları istatistiksel olarak anlamsız olan .003 katsayısını gösterirken, GMM modeli Kenya Bankaları için de anlamsız olan -.007 olarak bulunmuştur. ROE modeli için, çoklu regresyon sonuçları, banka büyüklüğü katsayısının istatistiksel olarak anlamlı olan .031 olduğunu gösterirken, GMM modelinde katsayı Tanzania bankaları için de anlamlı olan -.1043 olarak bulunmuştur. Öte yandan, banka büyüklüğü için çoklu regresyon sonuçları istatistiksel olarak anlamlı olan .0168 katsayısını gösterirken, GMM modeli Kenya Bankaları için istatistiksel olarak anlamsız olan .0027 olarak bulunmuştur. ROE modeli için çoklu regresyon sonuçları, kaldıraç katsayısının istatistiksel olarak anlamlı olan .02

olduğunu gösterirken, GMM modelinde katsayı Tanzanya bankaları için istatistiksel olarak anlamsız olan $-.008$ olarak bulunmuştur. Öte yandan, kaldıraç için çoklu regresyon sonuçları istatistiksel olarak anlamlı olan $.004$ katsayısını gösterirken, GMM modeli Kenya Bankaları için istatistiksel olarak anlamsız olan $.0005$ olarak bulunmuştur.

ES modeli için çoklu regresyon sonuçları, BS katsayısının istatistiksel olarak anlamsız olan $-.044$ olduğunu gösterirken, GMM modelinde Tanzanya bankaları için istatistiksel olarak anlamlı olan $-.1302$ katsayısı bulunmuştur. Öte yandan, BS'nin çoklu regresyon sonuçları istatistiksel olarak anlamsız olan $-.0065$ katsayısını gösterirken, GMM modeli Kenya Bankaları için istatistiksel olarak anlamsız olan $-.0027$ olarak bulunmuştur. ES modeli için çoklu regresyon sonuçları, NEDs katsayısının istatistiksel olarak anlamsız olan $.12$ olduğunu gösterirken, GMM modelinde Tanzanya bankaları için istatistiksel olarak anlamlı olan $-.6359$ olarak bulunmuştur. Öte yandan, NED'lerin çoklu regresyon sonuçları anlamlı olan $.243$ katsayısını gösterirken, GMM modeli Kenya Bankaları için istatistiksel olarak anlamsız olan $.0284$ olarak bulunmuştur. ES modeli için çoklu regresyon sonuçları, NBM katsayısının istatistiksel olarak anlamsız olan $.005$ olduğunu gösterirken, GMM modelinde katsayı Tanzanya bankaları için de anlamsız olan $-.0012$ olarak bulunmuştur. Öte yandan, NBM'nin çoklu regresyon sonuçları istatistiksel olarak anlamsız olan $.002$ katsayısını gösterirken, GMM modeli Kenya Bankaları için de anlamsız olan $-.001$ olarak bulunmuştur. ES modeli için çoklu regresyon sonuçları, NC katsayısının istatistiksel olarak anlamsız olan $.013$ olduğunu gösterirken, GMM modelinde Tanzanya bankaları için istatistiksel olarak anlamlı olan $.0242$ katsayısı bulunmuştur. Öte yandan, NC'nin çoklu regresyon sonuçları istatistiksel olarak anlamsız olan $-.0125$ katsayısını gösterirken, GMM modeli Kenya Bankaları için de anlamsız olan $-.001$ olarak bulunmuştur. ES modeli için çoklu regresyon sonuçları, SAC katsayısının istatistiksel olarak anlamsız olan $-.006$ olduğunu gösterirken, GMM modelinde katsayı Tanzanya bankaları için de anlamsız olan $.0071$ olarak bulunmuştur. Öte yandan, SAC'nin çoklu regresyon sonuçları istatistiksel olarak anlamsız olan $.0201$ katsayısını gösterirken, GMM modeli Kenya Bankaları için de anlamsız olan $-.006$ olarak bulunmuştur. ES modeli için çoklu regresyon sonuçları, SCRC katsayısının istatistiksel olarak anlamsız olan $-.0061$ olduğunu gösterirken, GMM modelinde katsayı Tanzanya bankaları için de anlamsız olan $-.013$ olarak bulunmuştur. Öte yandan, SCRC'nin çoklu regresyon sonuçları istatistiksel olarak anlamsız olan $-.0079$ katsayısını gösterirken, GMM modeli Kenya Bankaları için de anlamsız olan $.003$ olarak bulunmuştur. ES modeli için çoklu regresyon sonuçları, SRC katsayısının istatistiksel olarak anlamsız olan $.0071$

olduğunu gösterirken, GMM modelinde katsayı Tanzanya bankaları için istatistiksel olarak anlamlı olan .027 olarak bulunmuştur. Öte yandan, SRC'nin çoklu regresyon sonuçları istatistiksel olarak anlamsız olan .0058 katsayısını gösterirken, GMM modeli Kenya Bankaları için de anlamsız olan -.007 olarak bulunmuştur. ES modeli için çoklu regresyon sonuçları, banka büyüğü katsayısının istatistiksel olarak anlamlı olan .0399 olduğunu gösterirken, GMM modelinde katsayı Tanzanya bankaları için de anlamlı olan -.1043 olarak bulunmuştur. Öte yanda, banka büyüğünün çoklu regresyon sonuçları istatistiksel olarak anlamlı olan .0244 katsayısını gösterirken, GMM modeli Kenya Bankaları için anlamsız olan .0027 olarak bulunmuştur. ES modeli için çoklu regresyon sonuçları, kaldırıcı katsayısının istatistiksel olarak anlamlı olan .0438 olduğunu gösterirken, GMM modelinde katsayı Tanzanya bankaları için de istatistiksel olarak anlamlısız olan -.008 olarak bulunmuştur. Öte yanda, kaldırıcı için çoklu regresyon sonuçları istatistiksel olarak anlamlı olan .01113 katsayısını gösterirken, GMM modeli Kenya Bankaları için anlamsız olan .005 olarak bulunmuştur.

Bu çalışmada, üç model için regresyon sonucu ve GMM sonucu karşılaştırılmıştır. Her iki yöntemin bulguları, modellerin bir bütün olarak çalışıp çalışmadığı açısından incelenmiş ve modellerin ayrıntılı bulguları her iki yöntem için karşılaştırılmıştır. Daha önce açıklandığı gibi, çalışma değişen varyans ve otokorelasyon problemlerinden kaçınmak için genelleştirilmiş en küçük kareler yöntemini kullanmıştır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölüm, tüm araştırma raporunun özetini verir; çalışmanın ana bulgularının bir özeti, çalışma bulgularından elde edilen sonuçlar ve öneriler ile gelecek için önerilen araştırma alanlarını kapsar. Buna göre bölüm, bu temalara dayalı olarak bölümlere ve alt bölümlere ayrılmıştır.

5.1. Özet

Bu çalışmanın temel amacı, Tanzanya ve Kenya'da kurumsal yönetimin bankaların performansı üzerindeki etkisini ölçmektir. Spesifik olarak, çalışma dört hedefe ulaşmayı amaçlamaktadır.

İlk amaç, kurumsal yönetimin Tanzanya ve Kenya arasındaki bankacılık performansı üzerindeki etkisini regresyon modeli kullanarak incelemek ve bu iki ülkenin sonuçlarını karşılaştırmaktır. İkinci amaç, Tanzanya ve Kenya'da kurumsal yönetim uygulamalarının banka verimliliği üzerindeki etkisini Veri zarflama analizi yoluyla incelemek ve bu iki ülkenin sonuçlarını karşılaştırmaktır. Üçüncü amaç, kurumsal yönetimin Tanzanya ve Kenya arasındaki bankacılık performansı üzerindeki etkisini GMM analiz modelini kullanarak incelemek ve bu iki ülkenin sonuçlarını karşılaştırmak; nihai amaç, kurumsal yönetimin Tanzanya ve Kenya arasındaki bankacılık performansı üzerindeki etkisini GMM analiz modelini kullanarak incelemek ve bu iki ülkenin sonuçlarını karşılaştırmaktır.

Bu çalışma, olasılıksız yargısal örnekleme tekniğine dayalı nicel araştırma yaklaşımını benimsemiştir. İkincil veriler, bankaların 2010-2019 yıllarına ait yıllık mali raporlarından kullanılmıştır. Bu çalışmada kullanılan örneklem büyüklüğü, 27 bankadır. Çalışmanın sonuçlarını sunmak için GLS ve GMM analizi kullanılmıştır.

5.2. Sonuçlar

Bu çalışmanın sonucu, Tanzanya bankaları için NC, SCR, ROAt-1'in ROA üzerinde istatistiksel olarak pozitif ve anlamlı bir etkiye sahip olduğunu ve ROAt-1'in Kenya bankaları için ROA üzerinde de pozitif ve anlamlı bir etkiye sahip olduğunu bulmuştur. Ayrıca, Tanzanya bankaları için BS NED'leri ve banka büyüklüğü ROA üzerinde istatistiksel

olarak negatif ve anlamlı bir etkiye sahipken, BS Kenya bankaları için negatif ve anlamlı bir etkiye sahiptir. Öte yandan, BS, NEDs SCRC, SRC ve Banka büyüklüğü Tanzania bankaları için ROA üzerinde istatistiksel olarak negatif ve anlamlı bir etkiye sahipken, Kenya bankaları için sadece BS ROA üzerinde negatif ve anlamlı bir etkiye sahiptir. Tanzania için NC, SRC ve SAC sonuçlarının önerilen hipotezi desteklediğini göstermektedir. Ayrıca Tanzania bankaları için, banka büyüklüğü, kaldıraç ve ROEt-1, ROE üzerinde istatistiksel olarak pozitif ve anlamlı bir etkiye sahipken, Kenya bankaları için NBM, banka büyüklüğü ve kaldıraç da ROE üzerinde pozitif ve anlamlı bir etkiye sahiptir. Tanzania bankaları için NC, ROE üzerinde istatistiksel olarak negatif ve anlamlı bir etkiye sahipken, BS, Kenya bankaları için ROE üzerinde negatif ve anlamlı bir etkiye sahiptir. Bu model, Kenya için NBM sonuçlarının önerilen hipotezi desteklediğini göstermektedir. Son model için, Tanzania bankaları için banka büyüklüğü, kaldıraç ve ESt-1'in ES üzerinde istatistiksel olarak pozitif ve anlamlı bir etkiye sahipken, Kenya bankaları için NED'ler, kaldıraç ve ESt-1'in ES üzerinde olumlu ve anlamlı bir etkiye sahip olduğu bulunmuştur. Bu model, Kenya için NED sonuçlarının önerilen hipotezi desteklediğini göstermektedir. Önceki çalışmaların çoğu, bir kuruldaki NED'lerin daha yüksek oranının, daha iyi gözetimi ve dolayısıyla temsil sorunlarının azaldığını gösterdiğini işaret etmektedir (Fama ve Jensen, 1983; Shleifer ve Vishny, 1997). İcrada görevli olmayan yöneticilerin sayısı ne kadar azsa şirkete daha yüksek verimlilik getirir, bu nedenle şirketlerin daha yüksek verimlilik için sınırlı/daha az sayıda icracı olmayan yöneticiye sahip olması gerekmektedir. Afrika şirketlerinin çoğu, icracı olmayan direktörleri değiştiriyor, bu da karar vermede bağımsızlık fikrinin işe yaramamasına neden oluyor. Sonuç, karar vermede bağımsızlık sorununu önlemek için sınırlı sayıda icracı olmayan yöneticiye sahip olma fikrini desteklemektedir. Vo ve Nguyen (2014), Palmberg (2015) ve Issarawornrawanrch (2015) icracı olmayan yöneticilerin oranı ile firma performansı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulmuştur. Bu, ROA modeli için Tanzania sonucu ve Kenya için ES modeliyle aynıdır. Ayrıca, Miller-Millesen (2003), Gales ve Kesner (1994), Dalton vd. (1998), Lehn, vd. (2009), firma performansını iyileştirmede büyük yönetimin küçük yönetimden daha iyi olduğunu savundu. Küçük yönetim kurullarında, CEO'nun güçlü rolünün, yönetim kurulu üyelerinin kararlarını kendi isteklerine göre atlamasına olanak tanıdığını, bunun da temsildilikte bir artışa ve sonuç olarak firma performansında bir düşüşe yol açtığını öne sürmektedir (Miller-Millesen, 2003). Ayrıca, büyük kurullar, yöneticileri yüksek nitelikli danışmanları paylaşmaya teşvik eder ve çeşitli dış bağlantılarla korelasyon için ekstra kapasite sağlar. Bu nedenle, daha büyük ve daha çeşitli kurullara sahip şirketlerin, yönetim-hissedar anlaşmazlıklarını azaltma

olasılığı daha yüksektir, bu da daha yüksek hissedar getirileri ve dolayısıyla daha iyi şirket performansı ile sonuçlanır. Ayrıca, Tanzania için ROE ve Kenya ROA, yönetim kurulu boyutunun firma performansı için istatistiksel olarak anlamsız olduğu, Praptiningsih(2009) çalışması ile tutarlıdır. Muhammed vd. (2011), araştırmalarının sonucunda, daha küçük bir yönetim kurulu boyutu ve daha yüksek bir blok sahipliği yüzdesinin Malezya bankalarının daha iyi verimliliğine yol açtığını bulmuştur.

Ayrıca, önceki çalışmaların çoğu, bir kuruldaki NED'lerin yüksek oranının daha iyi gözetimi ve dolayısıyla azalan vekalet problemlerini gösterdiğini işaret etmektedir (Fama ve Jensen, 1983; Shleifer ve Vishny, 1997). Ancak, önceki araştırmalar; ,Agrawal ve Knoeber(1996), Bhagat ve Black(1999), Yermack(1996) daha yüksek NED oranlarına sahip şirketlerin tahmin edilen performansın altında kalabilmektedir demektir. NED'ler, operasyonlara ve şirket piyasasına aşina olmayan ve şirketin karşılaştığı karmaşıklıkları ve zorlukları kavramaya yarı zamanlı personel olarak düşük performans göstermektedir. Öte yandan, Kenya için NBM sonucu, Kurulun faaliyetlerinin ve toplantılarının Kurulun etkinliğinin temel göstergeleri olduğuna inanan Lipton ve Lorsch(1992) ile tutarlıdır. Ayrıca, bu çalışmanın NC sonucu Tanzania için Kesner(1988) ile aynı fikirdedir, çoğu yönetim kurulu kararları komite düzeyinde alındığından, yönetim kurulu etkinliği, yönetim kurulu komitelerinin şekli ve bileşimi ile iyileştirilmektedir. Bu çalışma, her iki ülke için SAC ve Kenya için SRC'nin performans üzerinde hiçbir etkisi olmadığını bulan Zakaria (2015) ile tutarlıdır. Kontrol değişkenlerinin bankaların performansı üzerinde kapsamlı ve sürekli bir etkiye sahip olduğu görülmektedir. Ayrıca, her iki ülke için bazı modeller, kredi riski yönetiminin finansal kurumların performansını önemli ölçüde etkilemediğini bulan Kithinji (2010) ile tutarlıdır. Son olarak, bankaların performansında yönetim kurulu büyüklüğü ve denetim komitesinin yanı sıra diğer faktörler de daha büyük rol oynamıştır. Özellikle yönetim kurulu politikaları ve bunların nasıl uygulandıkları açısından bu yönler hakkında daha fazla bilgi edinmek ilginç olacaktır. Yönetim kurulu üyelerinin kalitesi de performanslarını etkileyebilir. Yönetim kurulu üyelerinin firma hakkındaki deneyimi, becerisi ve anlayışı, incelenmesi gereken çok önemli faktörler olacaktır. Yönetim kurulu üyelerinin açıklık ve hesap verebilirlik alanlarındaki faaliyetlerinden sorumlu tutulması çok önemlidir ve yalnızca performanslarını iyileştirenlerin görev süreleri yenilenecektir. Onlara başarımları için açık hedefler verilebilir ve ilerlemeleri bu hedeflere göre izlenebilmektedir. Çalışmanın ana bulguları sonuç bölümünde özetlenmiştir.

Çizelge 5.1. Sonucun özeti GLS

Tanzanya				Kenya		
Değişkenler	ROA	ROE	ES	ROA	ROE	ES
BS	anlamsız	anlamsız	anlamsız	(-) anlamlı	(-) anlamlı	anlamsız
NEDs	anlamsız	anlamsız	anlamsız	anlamsız	anlamsız	(+) anlamlı
NBM	anlamsız	anlamsız	anlamsız	anlamsız	(+) anlamlı	anlamsız
NC	anlamsız	(-) anlamlı	anlamsız	anlamsız	anlamsız	anlamsız
SAC	anlamsız	anlamsız	anlamsız	anlamsız	anlamsız	anlamsız
SCRC	(-) anlamlı	anlamsız	anlamsız	anlamsız	anlamsız	anlamsız
SRC	(+) anlamlı	anlamsız	anlamsız	anlamsız	anlamsız	anlamsız
TA	(+) anlamlı	(+) anlamlı	(+) anlamlı	anlamsız	(+) anlamlı	(+) anlamlı
LV	(+) anlamlı	(+) anlamlı	(+) anlamlı	anlamsız	(+) anlamlı	(+) anlamlı
ROA _{t-1}	(+) anlamlı			(-) anlamlı		
ROE _{t-1}		(+) anlamlı			(+) anlamlı	
ES _{t-1}			(+) anlamlı			(+) anlamlı

Çizelge 5.2. Sonucun özeti GMM

Tanzanya				Kenya		
Değişkenler	ROA	ROE	ES	ROA	ROE	ES
BS	(-) anlamlı	anlamsız	anlamsız	anlamsız	(-) anlamlı	anlamsız
NEDs	(-) anlamlı	anlamsız	anlamsız	anlamsız	anlamsız	(+) anlamlı
NBM	anlamsız	anlamsız	anlamsız	anlamsız	(+) anlamlı	anlamsız
NC	(+) anlamlı	anlamsız	anlamsız	anlamsız	anlamsız	anlamsız
SAC	anlamsız	anlamsız	anlamsız	anlamsız	anlamsız	anlamsız
SCRC	anlamsız	anlamsız	anlamsız	anlamsız	anlamsız	anlamsız
SRC	(+) anlamlı	anlamsız	anlamsız	anlamsız	anlamsız	anlamsız
TA	(-) anlamlı	anlamsız	anlamsız	anlamsız	(+) anlamlı	anlamsız
LV	anlamsız	anlamsız	(+) anlamlı	anlamsız	(+) anlamlı	(+) anlamlı
ROA _{t-1}	(+) anlamlı			(-) anlamlı		
ROE _{t-1}		anlamsız			anlamsız	
ES _{t-1}			anlamsız			(+) anlamlı

5.3. Öneriler

Bu çalışma, Tanzanya ve Kenya ticari bankalarında iyi kurumsal yönetim uygulamalarının geliştirilmesine ve iyileştirilmesine yardımcı olacaktır. İyimser bir bakış açısıyla bu çalışma, uygulayıcılar, araştırmacılar, akademisyenler, siyaset, yatırımcılar ve kitlesel olarak uluslar arasında farkındalık yaratmak için bir alarm olacak ve bu da yerel girişimcileri yatırım yapmaya teşvik etmenin yanı sıra, ülkenin denizaşırı yatırımları çekmedeki rekabet gücünü artırmaya yardımcı olacaktır. Son olarak, çalışma, kurumsal yönetim performansındaki saygın bilgi birikimine ve daha fazla çalışmaya katkıda bulunmayı amaçlamıştır. Araştırma bulgularına dayalı olarak aşağıdaki önerilerde bulunulmuştur:

Yolsuzluk, yönetsel yetersizlik ve siyasi engelleme gibi bazı faktörler Tanzanya'daki güçsüz kurumsal yönetim sistemine neden olmaktadır (S.E, 2014). Tanzanya Kurumsal Yönetim İlkelerinin ve bankalar için kurumsal yönetim yasalarının daha da geliştirilmesi, durumu gözden geçirme ve korumaya yönelik taahhütte büyük bir başarı olacaktır.

Bu hükümet, hali hazırda formüle edilmiş hem iç hem de dış kurumsal yönetim kodlarının izlenmesini ve uygulanmasını artırmalı ve bu kuralların etkin bir şekilde uyumunu sağlamak için bağımsız bir organ oluşturmalıdır.

Çalışma, yönetim kurulu büyüklüğünün bankaların performansı üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymuştur. Bu alıma, Tanzanya Merkez Bankası'nın ve Kenya Merkez Bankası'nın, diğer ülkelerdeki büyük kurullarda bulunan bedavacılık sorunu tehlikesini ortadan kaldırmak ve kurulun denetim faaliyetlerini düzgün bir şekilde yerine getirebilmesi için bankaları optimal kurullara sahip olmaya teşvik etmesi gerektiğini önermektedir. Ticari bankalar, ölçek ekonomileri nedeniyle performanslarını artırmak için ubelerini ve diğerlerinde büyüklüklerini artırmalıdır.

5.4. Daha Fazla Araştırma İçin Tavsiye

Çalışma 27 banka ile sınırlı olup, 2010-2019 mali kriz dönemi sonrası on yıllık verilere dayanmaktadır. Diğer bir sınırlama, verilerin mevcudiyeti ile ilgilidir; araştırma sırasında sadece 27 bankanın mali tabloları mevcuttur. Öyleyse; örneklemin çeşitlendirilmesi ve gözlem süresinin artırılması, daha sonraki çalışmalar için daha tutarlı sonuçlar sağlayabilir. Bu alıma, kurumsal yönetimin banka performansı üzerindeki etkisine odaklandığından, gelecekteki çalışmalar diğer Yönetim Kurulu'nun yetkinlikleri, teknik becerileri ve kurumsal yönetimin karar verme sürecini ve kurumsal yönetim sistemini etkileyebilecek çevresel faktörleri de incelemelidir.

İkinci olarak, yönetim kurulunun rolünün firma performansı üzerindeki etkisini araştırmak için, özellikle eğitim seviyesi, cinsiyet, deneyim ve yönetim kurulu üyelerinin yaının firma performansı üzerindeki etkisini araştırmak için daha fazla araştırmaya ihtiyaç vardır. Bu, Tanzanya ve Kenya'da listelenmiş firmalar için yönetim kurulu etkinliğinin belirleyicilerinin daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır. Bu alanlardaki boşlukları doldurmak, yönetim kurulu

uygulamalarının ve bunların firma performansı üzerindeki etkilerinin daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır.

Üçüncü olarak, çeşitli yönetim kurulu komitelerinin (örneğin denetim, ücretlendirme ve aday gösterme komiteleri) firma performansı üzerindeki etkisini araştırmak ilgi çekici olacaktır. Etkileri üzerine daha fazla araştırma, her bir komitenin Kenya ve Tanzania listelenmiş firmaların performansı üzerindeki etkisini daha derinlemesine araştırabilir.

5.5. Çalışmanın Literatüre Katkısı

Kurumsal yönetim, en önemli araştırma alanlarından biri haline gelmiştir. Çünkü, paydaşların servetinin kurumsal yönetimin iyi uygulamaları ile nasıl maksimize edilebileceğine odaklanmaktadır. Bir literatür taraması bu önemi ortaya koymakta ve hissedarlar ile yönetim arasındaki çıkar çatışması ile ilgili sorunları vurgulamaktadır (Jensen ve Meckling, 1976). Bu nedenle, etkili kurumsal yönetim temel olarak firmaların kaynaklarının uygun kullanımını garanti ederek, sermayeye erişim sağlayarak ve yatırımcı güvenini artırarak hissedarların değerini garanti etmelidir (Denis ve McConnell, 2003). Dolayısıyla, iyi kurumsal yönetim mekanizmaları daha iyi bir karar alma ve daha iyi firma performansı olasılığına imkan verecek etkin yönetimi sağlayacaktır. Kenya ve Tanzania dahil birçok ülke bu tartışmalı kurumsal yönetim politikalarına ve etik dışı uygulamalara yenik düşmüştür¹¹. Dünyanın dört bir yanındaki kurumsal yönetim çalışmalarında ve şirketlerdeki öneminin bilincinde olarak birçok araştırma yürütülmüştür. Tanzania ve Kenya'da bu konu çok fazla ilgi görmemiştir ve aktif olarak tartışılmamıştır. Bu sebeple Tanzania ve Kenya, Etkin Kurumsal Yönetim uygulamalarının eksikliğini yaşamıştır. Bu nedenlerden dolayı, bu çalışma, Tanzania ve Kenya'nın karşılaştırmasıyla, bankanın performansı konusundaki kurumsal yönetim mekanizmalarını 2010-2019 dönemi için yeni bir perspektif ile inceleyen ilk çalışma olacaktır. Bu çalışmanın bulguları, bankaların yıllık raporunda bulunan kurumsal yönetim verilerini kullanarak, özellikle Tanzania ve Kenya olmak üzere gelişmekte olan ülkelerde vekalet teorisi açısından kurumsal yönetim anlayışını artıracaktır.

Bu çalışmanın sağlayacağı bazı katkılar şu şekildedir: Öncelikle, vekalet teorisinden başlayarak, yönetim kurulunun şirket yönetimi üzerindeki en önemli yönetim mekanizmalarından biri olarak etkisini araştırmıştır. Bu iki ülkenin odak noktası önemlidir,

çünkü vekalet teorisini kullanarak bu iki ülkenin özel kurumsal geçmişi altında araştırmanın yapılmasını sağlamıştır. Ayrıca, bu çalışma özellikle Dar es Salaam borsasında işlem gören şirket sayısının artmasına ve Tanzanya şirketlerinin şirket performansının iyileştirilmesi için yönetim kurulunun etkinliğinin artırılmasına yönelik çabaların artırılmasına yardımcı olabilmektedir.

İkinci katkı; şimdiye kadar, kurumsal yönetim üzerine yapılan çalışmaların çoğu, aynı ülkedeki bir sektörü (Cheema ve Din, 2013) veya aynı ülkelerdeki farklı sektörleri inceleyerek kurumsal yönetim mekanizmasını ölçmeye odaklanmıştır (Abdel-Khalik, 2002; Arena vd., 2014; Lodhi, 2013). Ancak bu çalışma aynı sektörde iki ülkeye odaklanmıştır. Bu çalışma, birden fazla ülke için kurumsal yönetim performansını karşılaştırmanın mümkün olduğunu göstererek gelecekteki çalışmaların önünü açacaktır.

Üçüncü katkı; çok az çalışma, denetim komitelerinin bankaların performansı üzerinde nasıl bir etkisi olduğunu incelemiş ve denetim komitelerinin performansla pozitif ancak istatistiksel olarak anlamsız bir ilişkisi olduğu durumlarda farklı sonuçlar üretmiştir (Abdulazeez vd., 2016). Ancak, daha önceki çalışmalar da denetim komitesi büyüklüğünün etkisini incelememişler, bu durum bankaların birden fazla komiteye sahip olabileceği için bir boşluk oluşturabileceğini ve her komitenin belirli bir komite üyesi için bir limiti olmalıdır. Dolayısıyla bu çalışma, denetim komitesinin etkisini ve komitenin boyutunu özel olarak değerlendirerek açığı kapatacaktır. Bu, bilgi tabanına eklenecek ve gelecekteki çalışmalar için boşlukları dolduracak ve yönetim kurulunun harekete geçmesine yardımcı olacaktır.

Dördüncü katkı: çalışmaların çoğu 2015 ve altı verileri kullanmıştır. 2019 yılına kadar yapılmış bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle, bu çalışma 2010-2019 dönemindeki finansal krizden sonra gelen verileri kullanarak literatüre katkı sağlayacaktır.

Son olarak, araştırmacılar bu çalışmanın bulgularını gelecekte ilgili çalışmalarda referans amaçlı kullanacaklardır. Araştırmacılara referans olacak ve kurumsal yönetim alanında daha fazla araştırmayı teşvik etmek için bir bilgi tabanı sağlayacaktır. İyi kurumsal yönetimin sağlam ilkelerini anlayabilecek ve talep edebilecek katılımcılar için , güvenlerinin korunmasının anahtarı olacaktır. Sektördeki şirketler de araştırmada vurgulanacak en iyi uygulamaları kullanarak araştırmadan faydalanan ve yatırımcılar bu araştırmayı

kullanarak hangi bankalara/şirketlere yatırım yapacağının kararını almak için yararlanabileceklerdir.

KAYNAKLAR

- Aanu, O. S., Odianonsen, I. F. and Foyeke, O. I. (2014). Effectiveness of audit committee and firm financial performance in Nigeria: An empirical analysis. *Journal of Accounting and Auditing: Research and Practice*, 1-12.
- Abdel-Khalik, A. R. (2002). Reforming corporate governance post enron: Shareholders' Board of Trustees and the auditor. *of Accounting and Public Policy*, 21(2), 97-103.
- Abdulazeez, D. A., Ndibe, L., and Mercy, A. M. (2016). Corporate governance and financial performance of listed deposit money banks in Nigeria. *Journal of Accounting and Marketing*, 5(1), 1-6.
- Abowd, J. M. and Kaplan, D. S. (1999). Executive compensation: Six questions that need answering. *Journal of Economic Perspectives*, 13, 145-168.
- Act, S. O. (2002). *Corporate responsibility; Public law*. Be it enacted by the Senate and House of Representatives of the United States of America in Congress assembled.
- Adams, G. R. and Schvaneveldt, J. D. (1991). *Understanding research methods*. 2e, Longman Publishing Group.
- Adams, R. and Mehran, H. (2003). Is corporate governance different for bank holding companies. 12 Aralık 2021 tarihinde <https://ssrn.com/abstract=387561> adresinden erişilmiştir.
- Adel, B. and Maissa, T. (2013). Interaction between audit committee and internal audit: Evidence from Tunisia. *The IUP Journal of Corporate Governance*, 12, 59-80.
- Adjaoud, F., Z. D. and A. S. (2007). The effect of board's quality on performance: A study of Canadian firms. *An International Review*, 15(4), 623-635.
- Afza, T, and Nazir, M. S. (2014). Audit quality and firm value:A case of Pakistan. *Research Jorunal of Applied SciencesvEngineering and Technology*, 7(9), 1803-1810.
- Agrawal, A. and Knoeber, C. R. (1996). 1996). Firm performance and mechanisms to control agency problems between managers and shareholders. *Journal of Financial and Quantitative Analysis*, 31(3), 377-397.
- Agyemang, M. (2016). Remuneration committee governance and firm performance in UK financial firms. *Invest. Manag. Financ. Innovat.*, 13(1), 176-190.
- Ahmed, S. F. and Qaisar, M. A. (2015). Credit risk management and loan performance: Empirical Investigation of micro Finance Banks of Pakistan. *International Journal of Economics and Financial*, 5(2), 574-579.
- Aigner, D.J., Lovell, C. A. K. and Schmidt, P. (1977). Formulation and estimation of stochastic frontier production function models. *Journal of Econometrics*, 6, 21-37.
- Alam, I. M. (2001). A non parametric approach for assessing productivity dynamics of large U.S. Banks. *Journal of Money, Credit and Banking*, 33(1), 121-139.

- Alexander, D., B. A. and J. A. (2007). International financial reporting and analysis: Cengage learning EMEA.
- Al-Khouri, R. (2011). Assessing the risk and performance of the GCC banking sector. *International Journal of Finance and Economics*, 65(30), 72-80.
- Al-Matari, E. M., Al-Swidi, A. K., Fadzil, F. H. and Al-Matari, Y. A. (2012). The impact of board characteristics on firm performance: Evidence from nonfinancial listed companies in Kuwaiti stock exchange. *International Journal of Accounting and Financial Reporting*, 2(2), 310-332.
- Alqatamin, R. M. (2018). Audit committee effectiveness and company performance. *Accounting and Finance Research*, 7(2), 48-60.
- Alshatti, A. S. (2015). The effect of credit risk management on financial performance of the Jordanian commercial banks. *Investment Management and Financial Innova*, 12(1), 338-345.
- Al-Smadi, M. and A. W. S. (2011). The impact of e-banking on the performance of Jordanian Banks. *Journal of Internet Banking and Commerce*, 16(2), 1-10.
- Altunbaş, Y., and Marqués, D. (2008). Mergers and acquisitions and bank performance in Europe: The role of strategic similarities. *Journal of economics and business*, 60(3), 204-222.
- Alzeban, A. and Sawan, N. (2015). The impact of audit committee characteristics on the impelentation of internal audit recommendation. *Journal of International Accounting , Auditing and Taxation*, 24, 61-71.
- Arena, S., Kayagil, S. Ö. and Aydemir, S. D. (2014). The determinants and effects of corporate governance level: Evidence from Istanbul stock exchange. *Procedia - Social and Behavioral Sciences: 10th International Strategic Management Conference*, 1061-1070.
- Arens, A., Elder, R. and Beasley, M. (2009). Auditing and assurance services: An integrated approach. London: Pearson.
- Asteriou, D. and Hall, S. (2007). *Applied econometrics: A modern approach*. New York: Palgrave Macmillan.
- Athanasoglou, P. P., Brissimis, S. N., and Delis, M. D. (2008). Bank-specific, industry-specific and macroeconomic determinants of bank profitability. *Journal of international financial Markets, Institutions and Money*, 18(2), 121-136.
- Banker, R. D., Charnes, A., and Cooper, W. W. (1984). Some models for estimating technical and scale inefficiencies in data envelopment analysis. *Management Science*, 30(9), 1078-1092.
- Bashir, A. (1999). Risk and profitability measures in Islamic Banks: The case of two Sudanese Banks. *Islamic Economic Studies*, 6(2), 1-24.

- Bashir, U., Fatima, U., Suhail, S., Rasul, F. and Mehboob, R. (2018). Internal corporate governance and financial performance Nexus: A case of banks of Pakistan. *Journal of finance and Accounting*, 6(1), 11-17.
- Bauer, R., G. N. and O. R. (2004). Empirical evidence on corporate governance in Europe: The effect on stock returns, Firm value and performance. *Journal of Asset Management*, 5(2), 91-104.
- Beasley, M. (1996). An empirical analysis of the relation between the board of director composition and financial statement fraud. *The Accounting Review*, 71(4), 443-465.
- Bebchuk, L., Cohen, A. and Ferrell, A. (2009). What matters in corporate governance? *The Review of Financial Studies*, 22(2), 783-827.
- Bentler, P. M. and Bonett, D. G. (1980). Significance tests and goodness of fit in the analysis of covariance structures. *Psychological Bulletin*, 88(3), 588-606.
- Berger, A. and Humphrey, D. (1997). Efficiency of financial institutions: International survey and direction for future research. *European Journal of Operational Research*, 98(2), 175–212.
- Berle, A. and Means, G. (1932). *The modern corporation and private property*. Chicago: Commerce Clearing House.
- Bhagat, S. and Black, B. (1999). The Uncertain relationship between board composition and firm performance. *The Business Lawyer*, 54(3), 921-963.
- Bhasin, M. (2010). Corporate governance in the Asian countries. *Afr. J. Bus. Manage*, 4(10), 1964-1971.
- Bhattacharjee, A. (2012). Social science research: principles, methods, and practices. 12 Aralık 2021 tarihinde http://scholarcommons.usf.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1002&context=oa_textbooks adresinden erişilmiştir.
- Billmoria, D. and Piderit, S. K. (1994). Board committee membership: Effects of sex-selected bias. *Acad. Journal of Academic Management*, 37, 1453-1477.
- Black, B. (2001). The Corporate governance behavior and market value of Russian firms. *Emerging Markets Review*, 2(2), 89-108.
- Black, B. S., Love, I. and Rachinsky, A. (2006). Corporate governance Indices and firms' market values: Time Series evidence from Russia. *Emerging Markets Review*, 7(4), 361-379.
- Boone, A. L., C. F., K. J. and R. C. (2007). The determinants of corporate board size and composition: An empirical analysis. *Journal of Financial Economics*, 85(1), 66-101.
- Booth, J. R. and D. D. (1996). Factors affecting the number of outside directorships held by ceos. *Journal of Financial Economics*, 40(1), 81-104.
- Brooks, C. (2008). *Introductory econometrics for finance*. UK: Cambridge University.

- Burns, N. and G. S. (2010). *Understanding nursing research: Building an evidence-based practice*. Elsevier Health Sciences.
- Byrnes, N., Henry, D., Thornton, E., & Dwyer, P. (2003). Reform: Who's making the grade a performance review for CEOs, boards, analysts, and others. *Business Week*, (3850), 80-80.
- Cadbury, A. Butler, J. Lipworth, S. Macdonald, N., Smith, A. H., , Brown, S. and Collum, H. (1992). *Committee on the financial aspects of corporate governance*. Gee London.
- Carter, D. A., Souza, F. D., Simkins, B. J. and Simpson, W. G. (2010). The gender and ethnic diversity of US boards and board committees and firm financial performance. *Corp. Govern. Int. Rev.*, 18(5), 396-414.
- Cebenoyan, S. (2001). Risk management, capital structure and lending at banks, viewed on 16 May 2008.
- Central Bank of Kenya. (2013). *Prudential Guidelines For Institute Licensed Under Banking Act*.
- Charnes, A. ve Cooper, W. W. (1961). *Management Models and Industrial Applications of Linear Programming*, , New York: John Wiley and Sons.
- Charnes, A., Cooper, W. W. ve Rhodes, E. (1978). Measuring the efficiency of decision making units. *European Journal of Operational Research*,, 2(5), 429-444.
- Cheema, K. U. ve Din, M. S. (2013). Impact of corporate governance on performance of firms: A Case study of cement Industry in Pakistan. *Journal of Business and Management Sciences*, 1(4), 44-46.
- Chhaochharia, V. ve Grinstein, Y. (2009). CEO compensation and board structure. *The Journal of Finance*, 64(1), 231-261.
- CMA (2012). *Guidelines on corporate governance practices by publicly listed companies in Kenya*. The Capital Market Act.
- Cochran, P. L. ve W. R. (1984). Corporate social responsibility and financial performance. *Journal of Academy of Management*, 27(1), 42-56.
- Coelli, T. J., Rao, D. S. P., Donnell, C. J. O. ve Battese, G. E. (2005). *An introduction to efficiency and productivity analysis* (2. Baskı). New York: Springer.
- Committee, C. (1992). *The financial aspect of corporate governance*.
- Committee, B. (2005). Enhancing corporate governance for banking organizations.
- Cooper, R. ve S. P. (2003). *Business research methods* (8. Baskı). Tata McGraw-Hill Publishing Company.
- Cyert, R. M. ve March, J. G. (1963). *A behavioural theory of the firm*. Englewood Cliffs: NJ.

- Daily, C. M. ve Cannella, A. A. (2003). Corporate governance: Decades of dialogue and data. *Academy of Management Review*, 28, 371-382.
- Dalton, D. R., Daily, C. M., Ellstrand, A. E. ve Johnson, J. L. (1998). Meta-analytic reviews of board composition, leadership structure and financial performance. *Journal of Strategic Management*, 19(3), 269-290.
- Dao, B. T. ve Giang, H. T. H. (2012). Corporate governance and performance in Vietnamese Commercial Banks. *Journal of Economics & Development*, 4(2), 72-95.
- Davis, J. H., Schoorman, F. D. ve Donaldson, L. (1997). Toward a stewardship theory of management. *Academy of Management Review*, 22(1), 20-47.
- Deloitte. (2021). *East Africa Banking Industry Trends*.
- Demirguc-Kunt, A. ve Huizinga, H. (2000). *Financial structure and bank profitability*. Switzerland: World Bank Publications.
- Demsetz, H. ve L. K. (1985). The structure of corporate ownership: Causes and consequences. *The Journal of Political Economy*, 93(6), 1155-1177.
- Denis, D. K. ve M. J. (2003). International corporate governance. *Journal of Financial and Quantitative Analysis*, 38(1), 1-36.
- Dhahbi, A. N. (2019). Corporate governance quality and the information content of discretionary accruals: Evidence from Saudi Arabia. *Arabian Journal of Business and Management Review*.
- Diacon, S. R. ve O'sullivan, N. (1995). Does corporate governance influence performance? Some evidence from U.K. insurance companies. *International Review of Law and Economics*, 15(4), 405-424.
- Dimitropoulos, P. E., Asteriou, D. ve Koumanakos, E. (2010). The relevance of earnings and cash flows in a heavily regulated industry: Evidence from the Greek banking sector. *Journal in Advances in Accounting*, 26(2), 290-303.
- Donaldson, L. ve Davis, J. H. (1994). Board and company performance Research challenges and conventional wisdom. *Corporate Governance an International Review*, 151-160.
- Donaldson, L. (1990). The ethereal hand: Organizational economics and management theory. *Academy of Management Review*, 15(3), 369-381.
- Donaldson, L. (1990). The ethereal hand: Organizational economics and management theory. *Academy of Management Review*, 15(3), 369-381.
- Donaldson, L. ve Davis, J. H. (1991). Stewardship theory or agency theory: CEO governance and shareholder returns. *Australian Journal of Management*, 16(1), 49-64.
- East African Banking (2021). Industry trend reposrt 2021/2021 fortifying resilience.
- Elsayed, K. (2007). Does CEO duality really affect corporate performance? *An International Review*, 15(6), 1203-1214.

- Eltivia, N. (2013). Indonesian Bank's efficiency under intermediation, operating and value added approach. *Journal of Business and Management (IOSR-JBM)*, 8(1), 46-48.
- Ene, E. E. ve Bello, A. I. (2016). The effect of corporate governance on Bank's financial performance in Nigeria. *Journal of Business and Management*, 18(11), 99-107.
- Erhardt, N. L., W. J. ve S. C. (2003). Board of director diversity and firm financial performance. Corporate governance: . *An International Review*, 11(2), 102-111.
- European Central Bank. (2011). *Annual Report*.
- EY. (2020). *Tanzania Banking sector overview*.
- Fama, E. F. ve Jensen, M. C. (1983). Separation of ownership and control. *The Journal of Law and Economics*.
- Fernando, C. A. (2006). *Corporate governance: Principles policies and practices 1 edn*. Delhi: Dorling Ltd.
- Ferris, S., J. M. ve P. A. (2003). Too busy to mind the business?: Monitoring by directors with multiple board appointments. *The Journal of Finance*, 58(3), 1087-1111.
- Firstenberg, P. ve M. B. (1980). Why corporate boards need independent directors? *Management Review*, 69(4), 26-38.
- Folawewo, A. O. ve Tennant, D. (2008). *Determinants of interest rate spreads in Sub-Saharan African Countries: A dynamic panel analysis*. A paper prepared for the 13th Annual African Econometrics Society Conference, 9 –11 July, Pretoria, Republic of South Africa.
- Fosberg, R. (1989). Outside directors and managerial monitoring. *Akron Business and Economic Review*, 20(2), 24-33.
- Freeman, R. E. (1989). Divergent stakeholder theory. *Academy of Management Review*, 24(2), 33-236.
- Gakeri, J. K. . (2013). Enhancing Kenya's securities markets through corporate governance: Challenges and opportunities. *International Journal of Humanities and Social Science*, 3(6), 96-117.
- Gales, L. M. ve Kesner, I. F. (1994). An analysis of board of director size and composition in Bankrupt organizations. *Journal of Business Research*, 30(3), 271-282.
- Gathinji, N. (2002). *The role of ECSAFA in promoting corporate governance in member countries*. Paper Presented at the International Seminar on: Corporate Governance and Development of Appropriate National Codes Programme. Dar es Salaam.
- Ghaffar, A. (2014). Relationship of Islamic Bank's profitability with corporate governance practices. *European Journal of Business and Management*, 6(17), 2222-2839.
- Gompers, P. J. (2003). Corporate Governance and Equity Prices. *The Quarterly Journal of Economics* , 118(1), 107-156.

- Grossman, W. ve H. R. (1998). CEO pay at the crossroads of Wall Street and main: Toward the strategic design of executive compensation. *The Academy of Management Executive*, 12(1), 43-57.
- Gujarati D., & Porter. D. (2003). *Multicollinearity: What happens if the Regressors are correlated? In Basic Econometrics, 4th Edition*,. Boston' MA 363: McGraw-Hill.
- Gürsoy, G. ve A. K. (2002). Equity ownership structure, risk taking, and performance: An Empirical investigation in Turkish listed companies. *Emerging Markets Finance and Trade*, 38(6), 6-25.
- H. R. ve H. M. (2006). Corporate governance structure and performance of Malaysian listed companies. *Journal of Business Finance & Accounting*, 33(7-8), 1034-1062.
- Hagendorff, J. ve K. K. (2009). Post-merger strategy and performance: evidence from the US and European banking industries. *Accounting and Finance Association of Australia and New Zealand*, 49(4), 725-751.
- Hambrick, D. C. ve F. S. (1995). The effects of ownership structure on conditions at the top: The case of CEO pay raises. *Strategic Management Journal*, 16(3), 175-193.
- Harrison, J. (1987). The strategic use of corporate board committees. *Organizational Approaches to Strategy*, 30, 109-125.
- Hermalin, B. ve Weisbach, M. (2003). Boards of directors as an endogenously determined institution: a survey of the economic literature. *Economic Policy Review*, 7-26.
- Higgs (2003). *The independent review of non- executive directors*.
- Hillman, A. J. ve Dalziel, T. (2003). Boards of directors and firm performance: intergrating agency and resource dependece perspectives. *The Academy of Management Review*.
- Himmelberg, C. P., Hubbard, R. G. ve Palia, D. (1999). Understanding the determinants of managerial ownership and the link between ownership and performance. *Journal of Financial Economics*, 53, 353-384.
- Himmelberg, C. P., Hubbard, R. G. ve Palia, D. (1999). Nderstanding the determinants of managerial ownership and the link between ownership and performance. *Journal of Financial Economics*, 53(3), 353-384.
- Ibrahim Anyass, A. (2019). Capital structure, Ownership structure and corporate governance of SMEs in Ghana. *Journal of Accounting – Business & Management*, 26(1), 45-56.
- Issarawornrawanrch, P. (2015). The association between board of directors' characteristics and firm performance: Empirical evidence from emerging market of Thailand,. *The Journal of Applied Business and Economics*, 17(1), 54-65.
- Ittner, C. D. ve L. D. (2003). Coming up short on nonfinancial performance measurement. *Harvard Business Review*, 81(11), 88-95.

- Ivana, D. K. Čalopa, M. K. ve Detelj, K. (2017). The analysis of corporative reporting designed to enhance corporate governance: Evidence from the banking sector in Croatia. *Zagreb International Review of Economics & Business*, 20, 59-72.
- Jensen, M. C. (1993). The modern industrial revolution, exit and the failure of internal control systems. *Journal of Finance*, 48(3), 831-880.
- Jensen, M. C. ve Meckling, W. (1976). Theory of the firm: Managerial behaviour, agency costs, and ownership structure. *Journal of Financial Economics*, 3, 305-360.
- Jensen, M. C. (1976). Theory of the firm: Managerial behaviour, Agency costs and ownership structure. *Journal of Financial Economics*, 3(4), 305-360.
- Jensen, M. C. (1986). Agency costs of free cash flow, corporate finance, and takeovers. *The American Economic Review*, 76(2), 323-329.
- Jensen, M. C. (1993). The modern industrial revolution, exit, and the failure of Internal Control Systems. *The Journal of Finance*, 48(3), 831-880.
- Jensen, M. C. ve Meckling, W. H. (1976). Theory of the firm: Managerial behaviour, agency and ownership structure. *Journal of Financial Economics*, 3(4), 305-360.
- Joh, S. W. (2003). Corporate governance and firm profitability: Evidence from Korea before the economic crisis. *Journal of Financial Economics*, 68(2), 287-322.
- Johansen ve Scholes. (1997). *Exploring corporate strategy: Test and essay*. New York: Prentice Hall.
- Kemboi, R. K. (2019). Relationship between credit committee size and financial performance of Commercial Banks in Kenya. *International Journal of Economics, Commerce and Management*, 7(8).
- Kenya Cental Bank. (2017). *Annual Report*.
- Kenya Central Bank. (2019). *Bank Supervision Annual Report*.
- Kenya Central Bank. (2021). *Annual Report*.
- Kenya, C. B. (2017). *Supervision annual report*. 12 Aralık 2021 tarihinde https://www.centralbank.go.ke/uploads/banking_sector_annual_reports/849246690_2017%20Annual%20Report.pdf adresinden erişilmiştir.
- Kesner, I. (1988). Directors' characteristics and committee membership: An investigation of type, occupation, tenure, and gender. *Academy of Management Journal*, 31, 66-84.
- Khan, N. ve Iqbal, N. (2015). Evolution of corporate governance practices and conventional banks profitability. *Journal of Business & Financial Affairs*, doi: 10.4172/2167-0234.1000147.
- Kiel, G. ve Nicholson, G. (2003). Board composition and corporate performance: How the Australian experience informs contrasting theories of corporate governance. *An International Review*, 11(3), 189-205.

- Kihiyo, H. (2002). *Corporate governance and corruption- the case of Tanzania, governance and corruption in parastatals*. Corporate Governance and Development of Appropriate National Codes Programme, Dar es Salaam.
- Kimball, R. C. (1998). Economic profit and performance measurement in banking. *New England Economic Review*, 2(3), 35-53.
- Kithinji, A. M. (2010). *Credit Risk management and profitability of commercial Banks in Kenya*. Nairobi, Kenya: University of Nairobi.
- Kiure, N. J. (2002). *Corporate governance practices in Tanzania: An exploratory study*. University of Dar es Salaam.
- Krivogorsky, V. (2006). Ownership, board structure, and performance in continental Europe. *International Journal of Accounting*, 41(2), 176-197.
- Kumar, J. (2004). Agency theory and firm value in India. Does ownership structure influence value.
- La Porta, R. F. D. S. (2000). Investor protection and corporate governance. *Journal of Financial Economics*, 58(1), 3-27.
- La Porta, R. F. D. S. (2002). Investor protection and corporate valuation. *Journal of Finance*, 1147-1170.
- Lee, D. Y. (1997). The impact of poor performance on risk-taking attitudes: A longitudinal study with a causal modelling approach. *Decision Sciences*, 28(1), 59-80.
- Leedy, P. ve Ormrod, J. . (2001). *Practical research: Planning and design*. Upper Saddle River.
- Lehn, K. M., Patro, S. ve Zhao, M. (2009). Determinants of the size and composition of US corporate boards: 1935-2000. *Financial Management*, 38(4), 747-780.
- Lev, B. ve S. S. (1979). Methodological issues in the Use of financial ratios. *Journal of Accounting and Economics*, 1(3), 187-210.
- Lipton, M. ve Lorsch, J. W. (1992). A modest proposal for improved corporate governance. *The Business Lawyer*, 59-77.
- Liu, H. ve W. J. (2010). The profitability of Banks in Japan. *Applied Financial Economics Journal*, 20(24), 1851-1866.
- Liu, L., T. V. ve G. Y. (2011). Resource-based determinants of performance in the Tanzanian commercial banking subsector. *African Journal of Business Management*, 5(15), 6640-6647.
- Lodhi, S. A. (2013). Impact of corporate governance on financial performance. *Pakistan Journal of Social Sciences (PJSS)*, 33(2), 265-280.
- Maddala, G. S. ve Wu. (1999). A comparative study of unit root tests with panel data and new simple test. *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, 61, 631-652.

- Mahrani, M. ve Soewarno, N. (2018). The effect of good corporate governance mechanism and corporate social responsibility on financial performance with earnings management as mediating variable. *Asian Journal of Accounting*, 3(1), 41-60.
- Makki, M. A. ve Lodhi, S. A. (2013). Impact of corporate governance on financial performance. *Pakistan Journal of Social Sciences (PJSS)*, 33(2), 265-280.
- Makki, M. A. ve Lodhi, S. A. (2014). Impact of corporate governance on intellectual capital efficiency and financial performance. *Pakistan Journal of Commerce and Social Sciences*, 8(2), 305- 330.
- Mangena, M. ve T. V. (2007). Disclosure, corporate governance and foreign share ownership on the zimbabwe stock exchange. *Journal of International Financial Management & Accounting*, 18(2), 53-85.
- Manning, D. I. (2019). Impact of corporate governance on performance of financial companies listed in the NYS. *Journal of Finance, Accounting and Management*, 10(2), 1-11.
- Marcoulides, K. M. ve Yuan, K. H. (2017). New ways to evaluate goodness of fit: A note on using equivalence testing to assess structural equation models.. *A Multidisciplinary Journal*, 24, 24148–153. doi: 10.1080/10705511.2015.1065414.
- Matthews, B. ve Ross, L. (2010). *Research methods: A practical guide to the social science*. Pearson Longman.
- Maxwell, J. A. (1996). *Qualitative research design: An intractive approach london*. Applied Social.
- Mehran, H. (1995). Executive compensation structure, ownership and firm performance. *Journal of Financial Economics*, 38(2), 163-184.
- Melyoki, L. L. . (2005). Determinants of effective corporate governance in Tanzania. *Phd, University of Twente*.
- Melyoki, L. L. (2013). *Corporate governance practices*. Management in Africa: Macro and Micro Perspectives.
- Miller ve Noulas (1996). The technical efficiency of large bank production. *Journal Banking and Finance*, 20, 495–509.
- Miller-Millesen, J. L. (2003). Understanding the behaviour of non-profit boards of directors: A theory-based approach. *non-profit and voluntary sector quarterly*, 32(4), 521-547.
- Mintah, P. A. (2016). Remuneration Committee governance and firm performance in UK financial. *Investment Management and Financial Innovations*, 13(1-1), 176-190. doi:10.21511/imfi.13(1-1).2016.05.
- Mitchell, J. (2019). Tanzania's banking sector returns to stability. 15 Aralık 2021 tarihinde <https://www.thebanker.com/Banking-Regulation-Risk/Tanzania-s-banking-sector-returns-to-stability?ct=true> adresinden erişilmiştir.

- Morck, R., Shleifer, A. ve Vishny, R. W. (1988). Management ownership and market valuation: An empirical analysis. *Journal of Financial Economics*, 20, 293- 315.
- Muhammad, A. A., Sheila, N. H., Hafiz Majdi, A. R. ve Mydin Meera, A. K. (2011). A Panel data analysis on the relationship between corporate governance and bank efficiency. *Journal of Accounting, Finance and Economics*, 1(1), 1-15.
- Mulili, M. B. ve Wong, P . (2010). Corporate governance in developing countries. The case for Kenya. *International Journal of Business Administration*, 2(1), 1-15.
- Musikali, L. M. (2014). The law affecting corporate governance in Kenya. *A Need for Review*.
- Myers, S. C. (1977). Determinants of Corporate borrowing. *Journal of Financial Economics*, 5(2), 147-175.
- N. S. (2015). Audit committee characteristics and accounting conservatism. *International Journal of Auditing*, 19, 88-102.
- Nenova, T. (2003). The Value of corporate voting rights and control: A cross-country analysis. *Journal of Financial Economics*, 68(3), 325-351.
- Newman, H. A. ve Mozes, H. A. (1999). Does the composition of the compensation performance: Towards methodological best practice. *Journal of Management*, 35, 718-804.
- Ntima, C. G. ve Oseib, K. A. (2011). The impact of corporate board meetings on corporate performance in South Africa. *African Review of Economics and Finance*, 2(2), 83-103.
- O'Connor, M. C. (1973). On the usefulness of financial ratios to investors in common stock. *The Accounting Review*, 2(2), 339-353.
- Odili, O., Ikenna, J. E. ve Orikara, C. P. (2015). Does corporate governance influence banking sector performance in Nigeria? *International Journal of Economics, Commerce and Management*, 3(10).
- Okere, W. ve O. I. (2019). Corporate Governance and investment decisions in deposit money banks in Nigeria. *International Journal of Management, Accounting and Economics*, 6(3).
- Palmberg, J. (2015). The performance effect of corporate board of directors. *European Journal of Law & Economics*, 40(2), 273-292.
- Paniagua, J., Rivelles, R. ve Sapena, J. (2018). Corporate governance and financial performance: The role of ownership and board structure. *Journal of Business Research*, 89, 229-234.
- Pasiouras, F. ve Kosmidou, K. (2007). Factors influencing the profitability of domestic and foreign commercial Banks in the European union. *Research in International Business and Finance*, 21(2), 222-237.

- Paul, G. D., Ebelechukwu, E. C. ve Yakubu, S. (2015). Impact of corporate governance on financial performance of Microfinance Banks in North Central Nigeria. *International Journal of Humanities Social Sciences and Education (IJHSSE)*, 2(1), 153-170.
- Petra, S. T. (2007). The effects of corporate governance on the informativeness of earnings. *Economic of Governance*, 8(2), 129-152.
- Pi, L. ve Timme, S. G. (1993). . Corporate control and bank efficiency. *Journal of Banking & Finance*, 515-530.
- Pituch, K. A. ve Steven, J. P. (2016). *Applied multivariate statistics for the social sciences*. NY: Routledge.
- Praptiningsih, M. (2009). Corporate governance and performance of banking firms: Evidence from Indonesia, Thailand, Philippines and Malaysia. *Journal of Management and Entrepreneurship*, 11(1), 94-108.
- Pucheta-Martinez, M. C. ve Fuentes, C. D. (2007). The impact of audit committee characteristics on the enhancement of quality of financial reporting: An empirical study in the Spanish context. *An International Review*, 15(6), 1394-1412.
- Raphael, G. (2012). Commercial banks efficiency in Tanzania: A non parametric Aproach. *European Journal of Business and Management*, 4(21).
- Raphael, G. (2013). Measuring efficiency, effectiveness and performance of Tanzanian commercial banks: A two stage analysis. *European Journal of Business and Management*, 15(7), 196-206.
- Revell, J. R. S. (1980). Costs and margins in banking: An international survey, organization for economic co-operation and development. Paris, FR.
- Rezaee. Z. (2009). *Corporate governance and ethics*. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.
- Rezaee, Z. (2008). *Corporate governance and ethics*. John Wiley & Sons.
- Rhoades, D., R. P. ve S. C. (2000). Board composition and financial performance: A meta-analysis of the influence of outside directors. 12(1), 76-92.
- Roche, J. (2005). *Corporate governance in Asia*.
- Ross, S. A. (1973). The economic theory of agency: The principal's problem. *American Economic Review*, 63(2), 134-139.
- Ross, S. A., W. R. ve J. B. (2008). *Fundamentals of corporate finance*. Tata McGraw-Hill Education.
- Said, R. M. ve T. M. (2011). Performance and financial ratios of commercial banks in Malaysia and China. *International Review of Business Research Papers*, 7(2), 157-169.

- Salim, R., Arjomandi, A. ve Seufert, J. H. (2016). Does corporate governance affect Australian banks' performance? *Journal of International Financial Markets, Institutions & Money*.
- Samad, A. (2004). Performance of interest-free Islamic Banks vis-à-vis interest based Conventional Banks of Bahrain. *IIUM Journal of Economics and Management*, 12(2), 1-15.
- Sathye, M. (2003). Efficiency of banks in a developing economy: The case of India. *European Journal of Operational Research*, 148(3), 662-671.
- Seiford ve Thrall (1990). Developement in DEA: The mathematical programming approach.
- Shin, H. H. ve Stulz, R. M. (2000). Firm value, risk, and growth opportunities. *National Bureau of Economic Research*.
- Shivdasani, A. (1993). Board composition, ownership structure and hostile takeovers. *Journal of Accounting and Economics*, 16(1-3), 167-198.
- Shleifer, A. ve Vishny, R. W. (1997). A survey of corporate governance. *The Journal of the American Finance Association*.
- Singh, H. ve Harianto, F. (1989). Top management tenure, corporate ownership structure and the magnitude of golden parachutes. *Journal of Strategic Management*, 143-156.
- Siudek, T. (2008). Theoretical foundations of banks efficiency and empirical evidence from Poland. *Social Research*, 3(13), 150-158.
- Skaife, H. D. (2004). Corporate governance and the cost of equity capital . Available at SSRN 639681.
- Smith, C. W. ve Stulz, R. M. (1985). The determinants of firms' hedging policies. *Journal of Financial and Quantitative Analysis*, 20(04), 391-405.
- Sturm, J. E. ve Williams, B. (2010). What determines differences in foreign bank efficiency? Australian evidence. *Journal of International Financial Markets, Institutions and Money*, 20, 284-309.
- Sun, J., Cahan, S. F. ve Emanuel, D. (t.y.). Compensation committee governance quality, chief executive officer stock option grants, and future firm performance. *Journal of Banking and Finance*, 33(8), 1507-1519.
- Tafri, F. H., Hamid, Z., Meera, A. K. ve Omar, M. A. (2009). The impact of financial risks on profitability of Malaysia commercial Banks: 1996-2005. *International Journal of Social, Human Science and Engineering*, 3(6), 268-282.
- Taghizadeh, M. ve Saremi, Y. (2013). Board of directors and firms performance: Evidence from Malaysian public listed firms. *IDRC Conference*, 178-182.
- Tahir, I. M. ve Haron, S. (2010). Cost and profit efficiency of Islamic Banks: International evidence using the stochastic frontier approach. *Journal of Banks and Bank Systems*, 5(4), 78-83.

- Tanna, S. Pasiouras, F. ve Nnadi, M. (2013). The effect of board size and composition on the efficiency of UK Banks. *International Journal of the Economics of Business*, 18(3), 441-462.
- The Banker . (2021). *Top 1000 World Banks 2021: World's top banks weather pandemic storm*.
- Topak, M. (2011). The effect of board size on firm performance: Evidence from Turkey. *Middle Eastern Finance and Economics*, 14, 119-127.
- Tricker, R. I. (1978). *The Independent director: A study of the non-executive director and of the audit committee*. Tolley: Croydon.
- Trochim, W. M. (2005). Research methods: The concise knowledge base. Atomic Dog.
- V, N. ve S. D. (2009). Former audit partners on the audit committee and internal control deficiencies. *The Accounting Review*, 84(2), 559–587.
- Vafeas, N. (1999). The nature of board nominating committees and their role in corporate governance. *Journal of Business Finance & Accounting*, 26(1-2), 199-225.
- Vo, D. ve N. T. (2014). The impact of corporate governance on firm performance: Empirical study in Vietnam,. *International Journal of Economics and Finance*, 6(6), 1-13.
- Watson, D. A. (1951). *Testing for serial correlation in least squares regression. II. Biometrika*. New York, NY: Springer.
- Weir, C., L. D. ve M. P. (2002). Internal and external governance mechanisms: Their impact on the performance of large UK public companies. *Journal of Business Finance & Accounting*, 29(5-6), 579-611.
- Widaman, K. F. ve Thompson, J. S. (2003). On specifying the null model for incremental fit indices in structural equation modeling. *Psychological Methods*, 8, 16-37. doi: 10.1037/1082-989X.8.1.16.
- William H. G. (2002). *Econometric analysis*. New York University.
- Wooldridge, J. (2002). *Economic analysis of cross section and panel data*. Cambridge: Mass:MIT Press.
- Wulf, J. (2007). Authority, risk, and performance incentives: Evidence from division manager positions inside firms. *The Journal of Industrial Economics*, 55(1), 169-196.
- Yasser, Q. R., Entebang, H. ve Mansor, S. A. (2011). Corporate governance and firm performance in Pakistan: The case of Karachi Stock Exchange (KSE)-30. *Journal of Economics and International Finance*, 3(8), 482-491.
- Yermack, D. (1996). Higher market valuation of companies with a small board of directors. *Journal of Financial Economics*, 40(2), 185-211.
- Yudistira, D. (2004). Efficiency in islamic banking: An empirical analysis of eighteen banks. *I. Islamic Economic Studies*, 12(1), 1-19.

- Zabria, S. M., Ahmad, K. ve Wah, K. K. (2016). Corporate governance practices and firm performance: Evidence from Top 100 Public listed companies in Malaysia. *Journal of economic and finance: 7th International Economics & Business Management Conference*, 287-296.
- Zajac, E. J. ve Westphal, J. D. (1996). Who shall succeed? How CEO/Board preferences and power affect the choice of New Ceos. *Journal of Academy and Management*, 39(1), 64-90.
- Zakaria, A. (2015). *The influence of the audit committee and the remuneration committee on company performance*. KnE Social Sciences / International Conference on Islamic Finance, Economics and Business (ICIFEB), 18-32.
- Zollo, M. ve S. H. (2004). Deliberate learning in corporate acquisitions: Post-acquisition strategies and integration capability in US bank mergers. *Strategic Management Journal*, 25, 1233–1256.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : Nahifa Soud
Uyruğu : Tanzania

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet tarihi
Doktora	Muhasebe Finansman- Gazi Üniversitesi	2017 - 2022
Yüksek Lisans	Finans- Anadolu University	2014- 2017
Lisans	Muhasebe ve Finans Lisans – Zanzibar University	2011-2014
Lise	Connecting Continents Secondary School - 2006- 2008 'O' Level Certificate. Tanzania/Zanzibar	

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
May-June 2013	Imara Consultant	Muhasebeci
July-August 2010	C-Weeds Corporation	Muhasebeci

Yabancı Dil

İngilizce, Türkçe

Yayınlar

- Soud, N. S. ve Sayılır, Ö. (2017). Perceptions of Islamic Banking among muslim and non-muslim citizens in Tanzania. *International Journal of Islamic Economics and Finance Studies*, 3(3). <http://ijisef.org/>
- Sayılır, Ö., Doğan, M. ve Soud, N. S. (2018). Financial development and governance relationships. *Applied Economics Letters*, doi: 10.1080/13504851.2018.1430311
- Soud, N. S. ve Aypek, N. (2020). Impact of corporate governance on banks efficiency using value added approach. The case from Tanzania. *International Journal of Economics, Commerce and Management*, 3(12).

Soud, N. S. ve Aypek, N. (2021). The effect of corporate governance mechanisms on banks performance using GLS: The case from Kenya. *Journal of Business Research-Turk*, 13(4),3544-3558.

Hobiler

- Okuma: kitaplar, gazeteler ve dergiler vb.
- Sosyal aktivitelere katılım
- Spor: futbol, voleybol ve yüzme
- Gönüllülük

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR..

